

August Strindberg

Samlade Verk 52. Ensam Sagor. Textkritisk kommentar

August Strindbergs Samlade Verk. Nationalupplaga Textkritisk kommentar till SV 52 Ensam. Sagor. Av Ola Östin. Stockholms universitet, Stockholm 2008.

Information om upphovsrätt för detta verk, samt upplysningar om ur vilket bibliotek eller ur vilken samling det avfotograferade exemplaret är hämtat, finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/StrindbergA/titlar/StrindbergTK52/faksimil?om-boken>

Hämtad från Litteraturbanken.se:

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb99909052-faksimil>

August Strindbergs Samlade Verk

Nationalupplaga

TEXTKRITISK KOMMENTAR TILL
AUGUST STRINDBERGS SAMLADE VERK

DEL 52

ENSAM

SAGOR

av Ola Östin

Sviten av textvolymerna (1–72) i Nationalupplagan av August Strindbergs Samlade Verk kompletteras av textkritiska kommentarer till respektive volym vilka publiceras i Litteraturbanken.

Föreliggande textkritiska kommentar (färdigredigerad 2008) gäller Ensam och Sagor, som redigerades av Ola Östin och som ingår i textvolym nr 52, utgiven på Norstedts förlag 1994. På baksidan av titelsidan i textvolymen redogörs för vilka instanser och personer som var ansvariga för utgivningen detta år.

Nationalupplagan utges av Stockholms universitet genom Institutionen för franska, italienska och klassiska språk med stöd av Vetenskapsrådet och Statens kulturråd. Ansvaret för utgivningen ligger hos en av Stockholms universitet, Vetenskapsrådet och Statens kulturråd tillsatt ledningsgrupp (vars ordförande sedan 1992 är Gunnel Engwall). Upplagan kompletteras av bearbetningar – konkordans, ordindex och kumulerad ordlista – som framställs och successivt uppdateras vid Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet. Bearbetningarna är tillgängliga i digital form.

Redaktionskommitté (2008)

Magnus Röhl (ordförande), Lars Dahlbäck, Hans-Göran Ekman, Gunnel Engwall, Anders Hallengren (adj.), Rune Helleday (adj.), Olle Josephson, Camilla Kretz (bitr. huvudredaktör), Björn Meidal, Bo Ralph, Per Stam (bitr. huvudredaktör), Hans Söderström (adj.), Carin Östman

Huvudredaktör

Lars Dahlbäck

© Stockholms universitet

Stockholm 2008

*Teknisk redigering och pdf-konvertering av
redaktionen för August Strindbergs Samlade Verk*

ISBN: 978-91-85493-52-4

Innehåll

Särskilda anvisningar	5
ENSAM	7
Textläget	9
Manuskript	9
Upplagor på svenska	9
Upplagor på främmande språk	10
Ändringar i första upplagan som införts i Samlade Verk	12
Ändringar i första upplagan som ej införts i Samlade Verk	14
Beskrivning av originalmanuskriptet	18
Ändringar i originalmanuskriptet	20
Förarbeten	33
Dramautkast	33
Anteckningar	34
Verkförteckningar	36
Textens placering i Samlade Verk i förhållande till originalmanuskriptet	38
SAGOR	39
Textläget	41
Manuskript	41
Upplagor på svenska	41
Enskilda sagor publicerade på svenska	42
Upplagor på främmande språk	43
Enskilda sagor publicerade på främmande språk	44
Utgivarens egna ändringar	47
Ändringar i första upplagan som införts i Samlade Verk	48
Ändringar i första upplagan som ej införts i Samlade Verk	54
Ändringar i andra upplagan som införts i Samlade Verk	61
Ändringar i andra upplagan som ej införts i Samlade Verk	63
Beskrivning av originalmanuskriptet	64
Ändringar i originalmanuskriptet	66
Ändringar med bläck	66

Ändringar med blyerts	79
Förarbeten	81
Förarbeten av övergripande art	81
Förarbeten till enskilda sagor i Sagor	85
Textens placering i Samlade Verk i förhållande till originalmanuskriptet	97
ÖVRIGA SAGOR	99
<i>Pintorpa-fruns Julafton</i>	101
Textläget	103
Manuskript	103
Korrektur	103
Ändringar i korrekturet som införts i Samlade Verk	104
Ändringar i korrekturet som ej införts i Samlade Verk	105
Strindbergs ändringar i korrekturet	106
Beskrivning av originalmanuskriptet	107
Ändringar med bläck i originalmanuskriptet	108
Förarbeten	110
Textens placering i Samlade Verk i förhållande till originalmanuskriptet	113
<i>Anden i flaskan</i>	115
Textläget	117
Förarbeten	118
ERRATA	121
Förteckning över errata	123
DOKUMENT	125
Förteckning över faksimilerade dokument	127

Särskilda anvisningar

De centrala redigeringsprinciperna i nationalupplagan inklusive principer för den textkritiska kommentaren återfinns i del 1 av textvolymsviten; se även Allmänna anvisningar i början av sviten av textkritiska kommentarer. Här nedan följer kompletterande anvisningar för den textkritiska kommentaren till del 52, *Ensam* och *Sagor*.

Inga utgivarändringar har gjorts i *Ensam*, *Pintorpa-fruns Julafton* eller *Anden i flaskan*.

Ifråga om citering ur förarbeten gäller följande. Ord som Sg strukit under med bläck kursiveras. Understrykningar resp. överstrykningar med färgpennor eller blyerts noteras ej. Om ej »bl.a.» utsatts vid citat innebär det att hela texten citeras. Transkribering till svenska av ett eller flera ord som Sg (vanligen av diskretionskäl) har skrivit med grekiska bokstäver markeras med enkla anföringstecken och »grek.» i en framförställd hakparentes, t.ex.: »[grek.] ’Anna’ vill skiljas».

ENSAM

Textläget

Sgs bevarade originalmanuskript (MS) är *bastext* för etableringen av *Ensam* i SV. Första upplagan 1903 (U 1) har använts som *komplementtext*.

Manuskript

Originalmanuskriptet med titeln »*Ensamheten*» finns på Albert Bonniers förlag.

När John Landquist gav ut texten i SS 38 hade han inte tillgång till MS. Detta var försvunnet och återfanns i Bonniers förlagsarkiv 1949 (BLM 1949:5).

Att MS har tjänat som tryckmanus till U 1 framgår av ett antal sättarnoteringar och märken efter sättares fingrar.

När Sg den 2 juni 1903 insände MS till förlaget var han tveksam om titeln; i förlagskontraktet, daterat den 9 maj samma år, uppges att denna ännu ej är fastställd. På Bonniers förfrågan bestämde sig Sg den 3 juli 1903 för titeln »*Ensam*» (se kommentaren i textvolymen s. 230).

Upplagor på svenska

För svenska upplagor hänvisas generellt till kommentaren i textvolymen s. 229 ff.

Första upplagan trycktes på Albert Bonniers boktryckeri, Stockholm, i sammanlagt 6 250 exemplar; i augusti 1903 hade man häftat 4 450 exemplar. Upplagan utkom enligt Svensk Bokhandels-Tidning under perioden 19–25/11 1903 på Albert Bonniers förlag, Stockholm (146 s., 12 × 7 cm). Boken hade en omslagsbild i färg, tecknad av Arthur Sjögren, och var försedd med illustrationer av denne (se bild av omslaget resp. två svartvita illustrationer i textvolymen ss. 5, 231, 241); den ingick som nr 16 i Nordiskt Familjebibliotek; priset var 2:50 kr / inb. 3:50 kr. Den 22/1 1909 häftades ytterligare 200 exemplar, 7/12 samma år tillades 300 och 31/12 samma år 300. Dessutom färdigställdes i 1 000 exemplar ett förlagsband i brunt skinn med dekor av i relief av Alf Wallander. (Antal ex. anges efter Anders Ollfors, August Strindberg i bibliografisk och bibliofil belysning, 1987, ss. 46, 54, 63 f.; handskriften »Upplagebok 1896–1906» [betr. *Ensam* notationer även för bl.a. 1909] i Bonniers förlagsarkiv.)

Andra upplagan trycktes och gavs ut som enkronasbok (135 s., 13 × 8 cm) av samma tryckeri resp. förlag som U 1; den utkom enligt Svensk Bokhandels-Tidning under perioden 9–15/5 1912. Omslagsbilden i färg var utförd av Axel Törneman. Sammanlagt trycktes 5 000 exemplar; i mars 1912 hade man häftat 3 300 exemplar, till vilka 6/6 samma år lades 1 000. En inbunden upplaga omfattade 700 exemplar. (»Upplagebok 1907–1914» i Bonniers förlagsarkiv.)

I Sgs korrespondens finns inga uppgifter om att han läst korrektur på *Ensam*; ett antal avvikelser mellan MS och U 1, vilka bär en omisskännlig Strindbergsk prägel (bl.a. undanröjande av tautofonier, dvs. ljudlikheter), vittnar dock om att han har korrekturrättat texten i första upplagan.

De i *Ensam* ingående dikterna *Ahasverus* resp. *Vargarne tjuta* omtrycktes i *Ordalek och småkonst* (1905).

Upplagor på främmande språk

Under Sgs livstid utkom översättningar till danska, tyska och polska.

1903 utkom en dansk edition under titeln »I Ensomhed». Utgivningen var samordnad med den svenska (se Karl Otto Bonnier, Bonniers. En bokhandlarefamilj. Anteckningar ur gamla papper och ur minnet, V, 1956, s. 61), och på titelbladets baksida angavs »Udkommer samtidigt paa Albert Bonniers Forlag i Stockholm». För översättningen av prosatexten svarade Ida Falbe-Hansen och av de två insprängda dikterna L.C. Nielsen. Upplagans storlek anges på titelbladets baksida till 1 500 exemplar. Volymen (109 s., 14 × 8,5 cm) trycktes hos F.E. Bording och utgavs på Ernst Bojesens Det nordiske Forlag i Köpenhamn.

I tysk översättning av Emil Schering publicerades det första avsnittet av *Ensam* (texten ss. 9–13) i tidskriften *Die Zukunft* 16/7 1904. Rubrikens ord »La Maladie de quarantaine» är hämtade från en passus i manuskriptet som inte togs med i U 1 (se nedan s. 12); Sg hade skickat korrektur till Schering vilket kan utläsas ur hans brev till denne poststämplat 3/8 1903: »Freut mich ihre gute Worte über Ensam.»

1905 utkom hela berättelsen under titeln *Einsam*. Deutsche Originalausgabe unter Mitwirkung von Emil Schering als Übersetzer, vom Verfasser selbst veranstaltet, Verlag

von Hermann Seemann Nachfolger, Berlin und Leipzig, Georg Müller, München (130 s., 14,5 × 8,5 cm).

1909 utkom denna översättning i en ny utgåva i August Strindbergs Werke, Deutsche Gesamtausgabe unter mitwirkung von Emil Schering als Übersetzer, vom Dichter selbst veranstaltet, IV. Abteilung Lebensgeschichte, 5. Band, Georg Müller, München und Leipzig (ss. 189–325, 14,5 × 8,5 cm).

1905 kom en översättning av *Ensam* till polska: *Samotność / ze szwedzkiego przetozyta Jósefa Klemensiewiczowa*, Warszawa (104 s., 15 × 9,5 cm).

Ändringar i första upplagan som införts i Samlade Verk

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras U 1, därefter MS.

- 7: 1 Ensam / Ensamheten.
- 9:17 förut. / förut. Fransmannen som har namn på allting, emedan han iakttagit allting, kallar denna mannens kris vid fyrtio år: la maladie de quarantaine.
- 10: 6 observerat / iakttagit
- 13: 2 lockade / drog
- 14:16 två möblerade rum / två rum möbleradt
- 16:11 sätta / hålla
- 26:11 till och med Prinsen / till och Prinsen
- 30:16 besväras / beröres
- 30:23 skönaste. / skönaste i lifvet.
- 35:35 sträng, predikar / sträng, och predikar
- 36:10 äfven är / äfven en är
- 37:21 psykiska / psykisk
- 39: 9 ett / en
- 41: 2 lik / som
- 43:23 skakas / skakakas
- 45:10 barngårdens / barngårdens
- 48:13 uppknäppt rock / uppknäppt
- 48:24 för att göra / för göra
- 49:17 ett intrång / en intrång
- 51:27 gjorde hon en / gjorde en
- 52:23 elektricitetsverk / elektricitets-
- 53:14 auktoriteten / auktoriten
- 55:34 familj och sträckte / familj och och sträckte
- 56:22 herdespel / hedespel
- 57:28 tog man fram / tog fram
- 59:27 förändring inträdt i / förändring i
- 68:16 refererar / referar

70: 9 lika högt / lika lika högt

71: 8 och seende / och jag seende

75:10 dig?» / Dig?

75:11 med hvilken [– –] tillsammans / med hvilken [– –] tillsammans med

76:38 Genom de tunna / Genom de de tunna

77:33 en blomknopp / en knäckt blomknopp

80:16 vetat den / vetat om den

80:34 den på skåpet / den skåpet

80:37 ett underligt / en underligt

81:11 fiender / fienden

Ändringar i första upplagan som ej införts i Samlade Verk

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras MS, därefter U 1.

- 9:22 filosof: Tiden / filosof. – Tiden
11: 4 Nåå / Nå-å
11: 4 icke / inte
12:29 icke / inte
12:34 sig / sitt
13:19 säger! – var / säger! var
14: 3 umgänge / umgänget
16:32 femtifem / femtiofem
17: 5 arbetet / arbetar
17:31 tycker att jag / tycker jag
17:35 mig på gatan att skilja / mig att på gatan skilja
19:31 medelst / medels
20: 7 började. – – Hennes / började. Hennes
20:28 nedra / nedre
21:12 monster / mönster
21:18 samt / som
22:32 stängt / stängts
23:11 herren / herrn
23:38 öfvertro! [*nytt stycke*] Nåväl! Boden / öfvertro! Nåväl, boden
24:15 fingren / fingrarna
24:19 ande, insåg / ande, det insåg
25:10 oförskräckthet / oförskräckhet [*feltryck*]
25:11 spöklikt / spökikt [*feltryck*]
25:38 ensamheten / ensamhet
27:17 sig skuld / sig en skuld
28:25 icke / inte
30: 3 ini / i
30:17 botten / bottnen

- 30:28 Läsarne / »Läsarne»
30:30 alltsammans. [*nytt stycke*] När / alltsammans. När
30:38 åttaåriga / åttåriga
31: 1 rengöringarne / rengörningarna
31: 5 tillbaks / tillbaka
31: 9 men hinner / men jag hinner
32:10 har / hade
32:28 sutit / suttit
32:29 ha alla svarat / ha svarat
32:32 det? – Jag / det? Jag
33: 9 eljes / eljest
33:23 lekamligen. / lekamligen. –
35: 5 aldra / allra
35:19 känna / känner
35:21 sömnlustan / sömnlusten
36:38 nu. [*nytt stycke*] Men / nu. Men
37:28 eljes / eljest
38: 7 är för mig / är mig
38:14 känner mig / skulle känna mig
39: 7 slädor / slädar
39: 9 tiden. [*nytt stycke*] Förr / tiden. Förr
39:14 grönsaker lika hela / grönsaker hela
39:17 ini / i
39:27 igen! – [*nytt stycke*] Jag / igen! – Jag
40:17 mig nu är / mig är
40:24 börjar yppa / börjar att yppa
40:28 mycket föremål / många föremål
40:33 på nedra / på en nedra
41:23 ner / ned
42:24 härinne / därinne
42:25 ner / ned
43:10 Hummelgårn / Humlegården

- 43:15 De låta / Han låter
43:26 kallar / kallat
44: 9 ut. – / [blankrad] Me'n // ut. / Me'n
46: 5 för din själ. / för själ.
46: 8 bränningars / bränningens
47: 5 stål – / [blankrad] Ut // stål – / Ut
49: 1 regimente / regemente
50:15 gärsgårdsstörar / gårdsgårdsstörar
51: 7 barn? – Dessa / barn? Dessa
51:20 enbuskarne – Då / enbuskarna. Då
53:15 eljes / eljest
53:21 eljes / eljest
53:27 nertill / nedtill
53:28 kavallerit / kavalleriet
54:22 ådrar / ådrog
54:28 nersparkad / nedsparkad
55:12 De / Dessa
55:29 trädgårn / trädgården
56: 5 Trettifem / Trettiofem
57: 6 lite / litet
57:17 arton / aderton
58:17 gentmot / gent emot
59:28 utseende. [nytt stycke] När / utseende. När
61:20 timma / timmen
63: 8 ner / ned
65: 2 slädorna / slädarna
66:21 ha / hafwa
67: 9 fälla / falla
68:13 poesien / »poesien»
68:24 Denna / Denne
68:29 andra / andre
69:18 räta / rätta

- 69:24 eljes / eljest
70:23 min. [*nytt stycke*] Emellertid / min. Emellertid
70:34 avvaktande. [*nytt stycke*] Efter / avvaktande. Efter
71:27 linjen. [*nytt stycke*] – Nåå / linjen. – Nåå
72:31 han / denne
72:34 samvaron / sammanvaron
73:25 gentlemanlikt / gentlemannalikt
73:34 letade hans / letade efter hans
75:30 aldra / allra
76:17 uppträdet / uppträde
78: 9 vid lynne / vid godt lynne
78:24 ansigterna / ansiktena
79:20 fjerndels / fjärdedels
80:21 sig? – / sig?
80:34 ta / taga
81: 6 skugga / skuggan

Beskrivning av originalmanuskriptet

Originalmanuskriptet till *Ensam* finns i Bonniers förlagsarkiv; det är en handskrift i halv folio (ca 22,5 × 18,5 cm) och består av ett opaginerat titelblad och 146 blad paginerade 1–60, 61 a, 61 b, 62–145 med text på ena sidan. Papperssorten är Lessebo Bikupa No 2 med dateringarna 1898 och 1900 i vattenmärkena.

Bladen är försedda med vikt högermarginal och bär spår av hopklistring. Sättarnoteringar och märken efter sättares fingrar visar att MS har använts som tryckmanuskript. Sist ligger ett blankt, ljusbrunt papper av samma storlek som MS och liksom detta med spår av klistring i vänsterkanten; möjligen har det fungerat som skydd för det sista bladet.

Texten i MS är skriven med svart bläck; alla ändringar i texten är utförda med samma bläck.

Titeln på titelbladet och på p. 1 lyder »Ensamheten»; på p. 1 har den strukits med blyerts.

Efter paginasiffran »109» har Sg tillagt »–115» som han sedan rankat över – pp. 110–115 upptar texten till dikten *Vargarne tjuta*. Också introduktionen till dikten börjande med »Sålunda», pp. 109:17–109:23 (SV 63:29–64:2) har rankats över varefter Sg skrivit samma text på nytt, ovanför de strukna raderna ([dok. nr 52:1](#)). Det förefaller som om Sg först haft för avsikt att medta dikten, sedan beslutat att utelämna den men därefter ändrat sig igen och tagit med den.

Förutom *Vargarne tjuta* ingår dikten *Ahasverus* i MS; båda dikterna omtrycktes sedan i *Ordalek och småkonst* (1905). Dikterna är renskrivna i MS. Som pausmarkering använder Sg där ett tecken som liknar ett snett upp mot höger lutande »w». Skrivet sist på en versrad, ibland tredubblat, har tecknet innebörd av tankstreck, men kan också, särskilt i förbindelse med blankrad, beteckna strofåtskillnad. I Samlade Verk markeras detta tecken med extra långt (dubbelt) tankstreck, vid strofåtskillnad ersätts tre sådana tecken som står på rad av asterisker (ang. dikternas genesis och detta speciella tecken se Gunnar Olléns presentation av *Ordalek och småkonst* i SV 51, ss. 237 ff. och 284 ff.).

Pag. 132 har ursprungligen burit paginasiffran 131, vilken rankats över.

På pag. 143:19 har Sg i marginalen (SV 81:10) skrivit med blyerts »Syntesen!» vilket harmonierar med berättelsens innehåll. Anteckningen har därefter strukits med bläck.

MS förvaras i ett skyddsomslag av gulbeige, tjockare papper, på vars framsida står tryckt i rödbrunt »*Ensamheten*». Samma titel är skriven på insidan av omslaget med blyerts; handstilen är inte Sgs. MS med sitt skyddsomslag förvaras tillsammans med manuskripten till *Ordalek och småkonst* resp. *Blomstermålningar och djurstycken* i en specialgjord kassett med röd skinnrygg och gråa linnepärmar.

Ändringar i originalmanuskriptet

I förteckningen har medtagits sådana ändringar som bedömts vara av semantiskt eller stilistiskt intresse. Ändringar som har bedömts huvudsakligen ha rättelsekaraktär och sådana där läsarten är osäker har icke medtagits.

Först ges sid- och radhänvisning till SV, därefter till MS.

9: 8 /	1:14	f »år»: <i>fyrtio</i> ä t <i>deras fyrtionde</i>
9:14 /	1:23	f »trängde på»: <i>ungdomen</i> ä t <i>det unga släktet</i>
9:29 /	3: 5	e »som»: <i>farbror, upplyste</i> ä t <i>gubbe, anmärkte</i>
10: 1 /	3: 6	e »Han»: <i>hade nyss gift om sig</i> ä t <i>var nyss omgift</i>
10: 5 /	3:13	f »hade»: <i>jag tillagt</i>
10: 9 /	3:20	e »lärt»: <i>en tillagt</i>
10:22 /	4:15	f »skulle»: <i>de</i> ä t <i>dess</i>
10:22 /	4:15	e »dess»: <i>också tillagt</i>
10:24 /	4:18	e »ord.» [nytt stycke]: <i>Man skiljdes</i> str
10:27 /	4:24	f »då»: <i>och</i> ä t <i>men</i>
10:33 /	5: 8	e »frågat.»: <i>om</i> str
10:34 /	5: 9	e »– Hur»: <i>det</i> str
10:34 /	5: 9	e »Herman,»: <i>som</i> str
10:34 /	5:10	e »Herman,»: <i>nu?</i> [nytt stycke] – <i>Jo tack – – – det är t ä t nu?</i> (<i>En slängfråga utan mening att få veta något som ej intresserade.</i>) – (<i>Förstämning i gruppen</i>) – <i>Jo, tack – det är tämligen</i>
11:15 /	6:13	f »hade»: <i>det</i> ä t <i>ströet</i>
11:16 /	6:14	e »började»: <i>mögla. Och</i> ä t <i>mögla.</i> [nytt stycke] <i>Och</i>
11:27 /	7: 4	e »trötta»: <i>lata, tillagt</i>
12: 4 /	7:20	e »själv»: <i>och andra tillagt</i>
12:11 /	8: 2	e »trädgårdsmästare,»: <i>och</i> str
12:14 /	8: 8	f »upptäckter»: <i>nya</i> str
12:24 /	8:23	f »snyltgäst»: <i>och tillagt</i>
12:28 /	9: 3	f »antipati»: <i>ömsesidiga tillagt</i>
12:35 /	9:14	e »kafegästerna»: <i>som stojade</i> str

13: 2 / 9:24	e »ut»: <i>äkta män ä t de äkta männen</i>
13: 3 / 9:25	f »fruarnes»: <i>de gifta str</i>
13:16 / 10:20	f »andra»: <i>den ä t de</i>
13:22 / 11: 2	f »innersta»: <i>allra tillagt</i>
13:23 / 11: 3	f »yrkeshemlighet»: <i>hans ä t ens</i>
13:25 / 11: 5	f »gick»: <i>han ä t jag</i>
13:25 / 11: 6	e »kände»: <i>han ä t jag</i>
13:27 / 11: 9	f »Min hjärna»: <i>Hans hje str</i>
13:34 / 11:19	e »småningom»: <i>blef str</i>
14:14 / 12:21	f »mera»: <i>voro ä t befunnos</i>
14:16 / 13: 1	f »omgångar»: <i>två ä t några</i>
14:16 / 13: 5	e »men»: <i>dock str</i>
14:22 / 13:11	e »ut»: <i>vaxduken ä t polityrn</i>
15: 1 / 13:23	f »ha»: <i>samtidigt tillagt</i>
15: 2 / 13:26	e »och»: <i>frih ä t en sida af friheten</i>
15: 7 / 14: 5	e »nämligen»: <i>en gång tillagt</i>
15:28 / 15:10	e »mig! →»: <i>Efter str</i>
16: 4 / 15:26	f »var»: <i>Den ä t Det</i>
16: 9 / 16: 6	e »andras»: <i>angelägenheter ä t trassel</i>
16:11 / 16:10	f »förflutna»: <i>det ä t hennes</i>
16:15 / 16:15	f »dramer»: <i>hennes tillagt</i>
16:23 / 16:27	e »och»: <i>har fyllt ä t följaktligen har fyllt ä t har följaktligen fyllt</i>
16:31 / 17:12	e »tänker»: <i>på tillagt</i>
17:12 / 18: 2	e »över»: <i>tvifvel str</i>
17:19 / 18:13	e »nedbruten,»: <i>och tillagt</i>
17:21 / 18:15	e »Han»: <i>kan ä t kunde</i>
17:28 / 18:24	e »mig,»: <i>och str</i>
18: 1 / 19:14	f »om»: <i>till och med tillagt</i>
18:16 / 20: 7	e »sedan»: <i>dess tillagt</i>
18:23 / 20:17	e »hjärtskölden»: <i>nytt stycke ä t nytt avsnitt (tre asterisker skrivna i marginalen)</i>
18:27 / 20:21	e »När»: <i>de ä t dessa</i>

19: 9 / 21:14	f »företag»: <i>nytt tillagt</i>
19:19 / 22: 6	e »drömmar,»: <i>men och str</i>
19:22 / 22:11	f »tröst»: <i>en str</i>
19:23 / 22:12	f »är»: <i>så ä t ty</i>
19:23 / 22:14	e »tvärtom,»: <i>Drömmarne ä t I drömmarne</i>
19:26 / 22:17	e »Samma»: <i>förhållande med ä t förhållande eger rum med ä t är förhållandet med</i>
19:26 / 22:18	e »med»: <i>vissa tillagt</i>
19:35 / 23: 6	e »Jag»: <i>har aldrig trott ä t tror icke</i>
20: 4 / 23:19	e »aska»: <i>och str</i>
20: 6 / 23:21	f »kallar»: <i>eller ä t och ä t men</i>
20: 6 / 23:22	e »år»: <i>sen tillagt</i>
20: 8 / 24: 1	f »hör»: <i>jag tillagt</i>
20: 9 / 24: 2	f »ordet»: <i>goda ä t mjuka</i>
20:15 / 24:11	e »vilse»: <i>på str</i>
20:18 / 24:14	f »springa»: <i>skulle tillagt</i>
20:20 / 24:18	f »mänskokännedom»: <i>oändlig tillagt</i>
20:25 / 24:24	e »umgänge»: <i>utomhus tillagt</i>
20:31 / 25: 7	f »deras»: <i>på tillagt</i>
21:11 / 26:12	e »sitt»: <i>och oss andra som inbrottstjufvar tillagt</i>
21:12 / 26:13	e »monster»: <i>till gårdvar tillagt</i>
21:13 / 26:15	e »mörker»: <i>då str</i>
21:23 / 27: 3	f »en djursjäl,»: <i>hos ett dj ä t i</i>
21:23 / 27: 3	e »djursjäl,»: <i>ty str</i>
21:24 / 27: 5	f »så orent»: <i>och hos ett ä t och i ett</i>
21:25 / 27: 7	f »min»: <i>Men ä t Och</i>
21:26 / 27: 8	f »vuxen dotter»: <i>do str</i>
21:26 / 27: 8	e »känslor»: <i>mötas ä t möta</i>
22: 1 / 28: 4	f »människor»: <i>hårdhudade tillagt</i>
22: 3 / 28: 6	f »läsa»: <i>ligga och tillagt</i>
22: 7 / 28:12	e »Ägaren»: <i>svarade ä t parerade</i>
22: 8 / 28:13	e »Han»: <i>ville str</i>

- 22: 8 / 28:13 e »jämförde»: *djuret med människobarnet* ä t *det orena skadedjuret med ett lidande människobarn*
- 22: 9 / 28:15 e »jag aldrig mer! Men för att åstadkomma» [under raden]:
markering för nytt avsnitt (tre asterisker) str
- 22:18 / 29: 3 e »sådana.»: markering för nytt avsnitt (tre asterisker) tillagt
- 22:20 / 29: 5 e »balkong»: *på* str
- 22:25 / 29:14 e »hör»: *att han är Vestgöte på hans brytning* ä t *på hans brytning att han är Vestgöte*
- 23:22 / 31: 5 e »något»: *falskt* str
- 23:35 / 31:21 e »tvåhundra»: *specerihandlare* ä t *speceriaffärer*
- 24:15 / 31:23 f »fingren»: *blotta* tillagt
- 25: 1 / 34: 8 e »icke»: *gjorde* ä t *tingo*
- 25: 4 / 34:13 e »Cruses,»: *snarare* ä t *kanske*
- 25: 4 / 34:13 e »kanske»: *Robinsons* ä t *Robinson*
- 25: 4 / 34:13 e »Cruses»: *än* ä t *men alls icke*
- 25:10 / 34:21 e »och»: *på* str
- 25:15 / 35: 2 e »ty»: *nu* str
- 25:17 / 35: 4 f »med»: *då denne* tillagt
- 25:19 / 35: 8 e »tillrättavisat»: *gossen* tillagt
- 25:36 / 36: 4 e »göra»: semikolon ä t punkt följt av delvis oläslig strykning där orden »Ja» och »det» kan utläsas
- 25:38 / 36: 6 f »när»: *just* tillagt
- 25:38 / 36: 6 f »ensamheten»: *i* tillagt
- 26: 6 / 36:15 e »karlarnes»: *steg jag på,* tillagt
- 26: 6 / 36:16 e »gick»: *jag* str
- 26: 7 / 36:17 e »hade»: *han* tillagt
- 27: 4 / 38: 5 e »lever»: *under tiden* tillagt
- 27: 7 / 38: 9 e »slutligen»: *sjelf* str
- 27: 9 / 38:12 f »frihet»: *nyförvärfvad* tillagt
- 27:14 / 38:20 e »en»: *tro* ä t *att*
- 27:18 / 39: 1 f »omärkligt»: *så* str
- 27:18 / 39: 1 e »man»: *stannar* str

27:23 / 39: 7	e »värsta»: <i>är</i> tillagt
27:30 / 39:18	e »rådde»: <i>på mig ä t sticka handen under min vest</i>
28: 5 / 40: 1	e »höra»: <i>det</i> str
28: 5 / 40: 2	e »smädas»: <i>det</i> tillagt
28: 6 / 40: 3	e »tvingad»: <i>höra ä t lyssna därefter</i> str
28: 6 / 40: 3	e »dörrar»: <i>lyssna till</i> tillagt
28: 7 / 40: 4	e »tidningar»: <i>slängda</i> str
28: 7 / 40: 5	e »med»: <i>vidrigheter ä t karrikatyror</i>
28: 9 / 40: 8	f »utställningar»: <i>på</i> tillagt
28:12 / 40:13	f »tyrann»: <i>någon</i> str
28:23 / 41: 3	e »får»: <i>ju ä t visserligen</i>
28:25 / 41: 4	f »man»: <i>får ä t kan</i>
29: 1 / 41:17	e »Och»: <i>jag ä t han,</i>
29: 2 / 41:19	f »resignation»: <i>en viss</i> tillagt
29: 3 / 41:21	f »smärtan»: <i>värsta</i> tillagt och därefter str
29:14 / 42:12	e »äfvén»: <i>gjorde</i> str
29:21 / 42:24	e »De»: <i>senare</i> tillagt
29:30 / 43:13	f »i»: <i>ner</i> tillagt
29:30 / 43:13	f »kyrka»: <i>stor</i> tillagt
29:33 / 43:17	f »pastorsexpedition»: <i>en</i> tillagt
29:35 / 43:21	f »står»: <i>och</i> str
29:36 / 43:22	f »har»: <i>och</i> tillagt
30: 1 / 44: 2	f »har»: <i>eller</i> tillagt
30: 1 / 44: 3	e »nu»: <i>Men kommer</i> str
30: 2 / 44: 4	f »stirrar»: <i>jag</i> tillagt
30: 9 / 44:15	f »backe»: <i>kort</i> tillagt
30:22 / 45:11	f »jag»: <i>hade ä t genomlefde</i>
30:22 / 45:11	e »tid»: <i>som ä t hvilken</i>
30:24 / 45:15	e »årens»: <i>fernissa</i> tillagt
30:26 / 45:17	e »in»: <i>med åren</i> tillagt
30:29 / 45:22	f »sakna»: <i>skola ä t må</i>
30:29 / 45:22	e »sakna,»: <i>och</i> str

30:36 / 46: 9	e »som»: <i>varit förr ä t förr varit</i>
31: 9 / 47: 2	e »se»: <i>i fjerran tillagt</i>
31:11 / 47: 5	f »körgård»: <i>stadens tillagt</i>
31:16 / 47:12	f »ute»: <i>der tillagt</i>
31:20 / 47:19	e »ögonblickets»: <i>njutningar ä t njutning</i>
31:25 / 48: 2	f »hade»: <i>då tillagt</i>
31:27 / 48: 5	e »bli»: <i>annorlunda, ä t annorlunda!</i>
31:29 / 48: 9	e »som»: <i>jag ä t vi</i>
32: 2 / 49: 1	f »njöt»: <i>jag tillagt</i>
32: 2 / 49: 1	e »njöt»: <i>med skadeglädje tillagt</i>
32: 3 / 49: 4	e »deras»: <i>plågor ä t känslor</i>
32:10 / 49:13	f »jag»: <i>har ä t hade ä t har</i>
32:28 / 50:13	f »vara»: <i>så tillagt</i>
32:28 / 50:14	e »frågat»: <i>bekanta ä t vänner</i>
32:30 / 50:17	f »sökt»: <i>visserligen tillagt</i>
32:32 / 50:19	f »bekanta»: <i>mina tillagt</i>
33:14 / 51:15	e »dan,»: <i>får str</i>
33:28 / 52:11	e »är»: <i>då tillagt</i>
33:37 / 53: 1	e »har»: <i>historien ä t verldshistorien</i>
34:10 / 53:17	f »med»: <i>stältdt tillagt</i>
34:18 / 54: 5	e »är»: <i>ibland tillagt</i>
34:21 / 54: 9	e »då»: <i>jag str</i>
34:30 / 54:23	e »jag»: <i>då tillagt</i>
35:12 / 55:25	f »människor bruka»: <i>bru str</i>
35:18 / 56: 8	e »spännen»: <i>band tillagt</i>
35:27 / 56:21	f »kristendomen»: <i>katolska tillagt</i>
35:28 / 56:22	f »katholicismen»: <i>Romerska tillagt</i>
36: 4 / 57:18	f »ont»: <i>om str</i>
36:18 / 58:11	e »flera»: <i>stycken ä t biblar</i>
36:25 / 58:20	f »hur»: <i>och str</i>
36:31 / 59: 3	e »skydd»: <i>för str</i>
36:34 / 59: 7	f »ens»: <i>hans str</i>

- 36:35 / 59: 8 e »vunnen»: *strid* ä t *seger*
- 37: 3 / 59:16 e »men»: *det* ä t *innehållet*
- 37: 6 / 59:20 e »sig»: *som* ä t *såsom*
- 37:11 / 60: 1 e »barn»: *in uti* str
- 37:21 / 60:15 f »krafter»: *psykisk* tillagt
- 37:24 / 60:18 e »men»: *endast* tillagt
- 37:25 / 60:20 f »pergamentet»: *det stumma* tillagt
- 37:30 / 60:27 f »heliga böcker»: *bo* str
- 37:30 / 61a: 1 e »den»: *otrogne* str
- 37:30 / 61a: 1 e »otroende.»: *Men* ä t *Ty*
- 37:31 / 61a: 2 f »en»: *äfven* str
- 37:34 / 61a: 7 e »tillvaro,»: *är en* str
- 37:38 / 61a:14 e »människorna»: , *det* str
- 38: 1 / 61a:14 e »du»: *får alltid* str
- 38: 4 / 61a:20 e »glädjen.»: *sluttecken* str; *I bland* [– –] *menniskor*. [38:16 / 61b:11] tillagt
- 38:12 / 61b: 5 e »dem»: *snart* tillagt
- 38:15 / 61b: 9 f »lymmel»: *feg* tillagt
- 39:11 / 62:16 f »provianterade»: *och* str
- 39:13 / 62:19 e »utjämnat»: *vinter oc* str
- 39:17 / 63: 1 e »gatan»: *och ytterverlden* str
- 39:20 / 63: 7 f »men»: *och* str
- 39:23 / 63:10 f »Med»: *Det* str
- 39:23 / 63:10 e »utjämnningar»: *ger* str
- 40: 1 / 63:21 e »vråk»: *eller* str
- 40:10 / 64:11 e »som»: *vågorna i* tillagt
- 40:16 / 64:20 f »naturen»: *den* tillagt
- 40:36 / 65:21 e »därav»: *fått* tillagt och *därefter* str
- 40:36 / 65:21 e »stänk»: *på mig* tillagt och *därefter* str
- 40:36 / 65:22 f »historia»: *menniskolifs* ä t *menniskolif*
- 41: 1 / 65:26 e »Japan»: *som* str
- 41: 1 / 65:26 e »vilken»: *aldrig* str

41:12 / 66:18	e »hem»: <i>och</i> str
41:27 / 67:12	e »jag»: <i>sålunda</i> tillagt
41:27 / 67:12	f »våning»: <i>hörn</i> tillagt
41:32 / 67:20	e »någon»: <i>uppfann</i> str
42:21 / 69:14	e »nämligen»: <i>då och då</i> tillagt
42:22 / 69:15	e »på»: <i>klock</i> str
42:22 / 69:15	f »uret»: <i>vägg</i> tillagt
42:37 / 70:13	f »fick»: <i>I ä t Då</i>
42:37 / 70:14	e »häftigt»: <i>af en fur min</i> str
43: 1 / 70:17	e »levat»: <i>en bråkdal af</i> tillagt
43: 4 / 70:21	e »tanken»: <i>kommatecken ä t kolon</i>
43: 4 / 70:21	f »vet»: <i>det der ä t slutet</i>
43:14 / 71:12	e »man»: <i>dem</i> str
43:14 / 71:12	e »aldrig»: <i>egaren</i> tillagt
43:18 / 71:18	e »och»: <i>att</i> tillagt
47: 7 / 76:14	e »däck» [ny rad]: <i>Blick</i> str
48: 9 / 77:13	f »molnvägg»: <i>ett grönt ä t en grön</i>
48:15 / 77:22	e »bladet»: <i>på mig</i> str
48:26 / 78:15	e »kulle»: <i>och</i> str
48:26 / 78:16	e »med»: <i>kaskarne ä t kaskar</i>
49:11 / 79:13	f »ty»: <i>och</i> str
49:11 / 79:13	e »i»: <i>mitt</i> str
49:12 / 79:14	e »icke»: <i>inträd</i> [prick saknas över i-et] str
49:19 / 79:24	e »folk»: <i>hvars</i> str
49:21 / 80: 1	e »okänd»: <i>vore</i> str
50: 2 / 81: 7	e »till»: <i>min</i> str
50: 5 / 81:11	e »staden.»: <i>Det</i> str
50:16 / 82: 3	e »fackelblomster»: <i>under alarne</i> tillagt
50:20 / 82: 8	e »är»: <i>dag ä t der</i>
51:11 / 84: 3	e »ha»: <i>kastat opp</i> str
51:18 / 84:14	e »gick»: <i>förbi</i> tillagt
51:28 / 85: 2	e »rörelserna →»: <i>var</i> str

52:11 / 86: 8	e »verkligen»: <i>uppskrämd</i> tillagt
52:28 / 87: 8	e »vrede»: <i>utgör föremål för min saknad</i> str
53: 9 / 88: 2	e »Ibland»: <i>utvecklas ä t utvidgas</i>
53:22 / 88:20	e »börja»: <i>dessa</i> str
53:25 / 88:25	e »metallrör»: <i>och kompri-</i> str
53:26 / 89: 3	e »De»: <i>som</i> str
53:29 / 89: 6	f »ensam»: <i>en</i> tillagt
53:30 / 89: 7	e »som»: <i>en våg ä t en båt på vågen</i>
54:10 / 90: 7	e »platser,»: <i>krypa ä t kryper</i>
54:11 / 90:10	f »följer»: <i>nog</i> tillagt
54:24 / 91: 4	f »fet varg»: <i>var</i> str
55: 1 / 91:21	e »väsen»: <i>men</i> str
55: 6 / 92: 3	e »ansikten»: <i>med ä t som</i>
55:11 / 92:10	f »larv-scener»: <i>ockulta</i> tillagt
55:22 / 93: 6	e »lika»: <i>men på mig sågo de</i> tillagt
55:28 / 93:15	f »jag»: <i>kastade ä t lät</i>
55:29 / 93:16	e »in»: <i>i trädgårn</i> tillagt
56:13 / 94:24	e »slätten»: <i>antog</i> str
56:26 / 95:19	f »förbiåkande»: <i>vissa</i> tillagt
56:29 / 95:24	e »han,»: <i>men</i> str
57:27 / 97:25	e »ju»: <i>hos ä t inför</i>
58: 2 / 98: 9	e »antydningar»: <i>af</i> str
58: 6 / 98:15	f »barn»: <i>harmlost</i> tillagt
58:17 / 99: 6	f »mot»: <i>gent-</i> tillagt
58:29 / 99:23	e »och»: <i>elektriker, hvilka ä t elektriker.</i>
58:34 / 100: 5	e »voro»: <i>i regeln</i> tillagt
58:35 / 100: 7	f »hade.»: <i>Några ä t Många</i>
59: 6 / 100:20	e »fasthet. — — — —> [nytt stycke]: <i>Hur skulle nu min son</i> str
59:14 / 101: 6	e »och»: <i>att</i> tillagt
59:14 / 101: 6	e »bröstat»: <i>blifvit</i> tillagt
59:15 / 101: 7	f »beslöt»: <i>derför</i> tillagt
59:34 / 102:10	f »överföll»: <i>först</i> tillagt

60:22 / 103:23	e »sig»: <i>i hemmet</i> str
60:25 / 104: 3	e »få»: <i>reda på ä t veta</i>
60:25 / 104: 3	e »han»: <i>som</i> str
62: 2 / 107: 7	e »och»: <i>vara</i> tillagt
63:23 / 109:10	e »förkortar»: <i>aftonen ä t qvällen</i>
63:28 / 109:16	f »som»: <i>af det</i> tillagt
68:22 / 116:25	e »varje»: <i>figur, så att han ä t figur.</i>
68:29 / 117:10	f »vän»: <i>litteräre</i> tillagt
68:30 / 117:11	e »till»: <i>hedendomens åter ä t det fåniga uppgräfvandet af hedendomen.</i>
69: 3 / 117:24	e »sig,»: <i>för allmagten</i> tillagt
69: 5 / 117:27	f »apparater»: <i>eskatologiska</i> str
69: 7 / 118: 1	e »som»: <i>brottas</i> str
69: 8 / 118: 2	e »en»: <i>Israel eller Segraren ä t segrande Saulus</i>
69: 8 / 118: 3	e »en»: <i>Paulus</i> str
69:13 / 118:10	e »korsfäste»: <i>som</i> str
69:16 / 118:13	e »mig»: <i>och</i> str
69:19 / 118:17	e »sökte»: <i>förverkliga</i> tillagt
69:22 / 118:21	e »själv»: <i>Und so</i> str [Sg har börjat citera på originalspråket tyska]
69:24 / 118:25	e »mig»: <i>och</i> str
69:29 / 119: 4	e »vad»: <i>som</i> str
69:30 / 119: 6	e »fullständigande»: <i>är</i> tillagt
69:31 / 119: 7	e »Leben,»: <i>är</i> str
69:32 / 119: 9	f »lätta»: <i>hans ä t den</i>
70: 3 / 119:21	e »har»: <i>i vår tid</i> str
70:11 / 120: 8	f »sockeln»: <i>den enda</i> tillagt
70:19 / 120:20	e »styra»: <i>öfver</i> str
70:20 / 120:22	e »uthärda»: <i>beröringen med</i> tillagt
70:21 / 120:22	e »annan»: <i>persons ä t person</i>
70:22 / 120:24	e »atmosfär»: <i>som</i> str
70:27 / 121: 7	e »jag»: <i>gransk</i> str
70:30 / 121:12	e »blek,»: <i>starkt</i> str

71: 4 / 121:23	e »ärr»: <i>i pannan tillagt</i>
71: 5 / 121:24	f »som»: <i>och tillagt</i>
71: 8 / 122: 3	f »mig»: <i>såg ä t seende</i>
71: 9 / 122: 4	f »beslut»: <i>och jag ändrade ä t ändrade jag</i>
72: 9 / 124: 3	e »om»: <i>han ansåg tillagt</i>
72: 9 / 124: 4	e »och»: <i>att det tillagt</i>
72:16 / 124:12	e »är»: <i>visserligen ä t icke</i>
72:25 / 124:25	f »stiga,»: <i>och str</i>
72:26 / 124:26	e »av»: <i>något str</i>
72:31 / 125: 6	e »brottet»: <i>började str</i>
72:34 / 125:12	e »missräkning»: <i>från hans si sida str</i>
73: 1 / 125:17	f »mannens»: <i>upplystes ä t upplyste</i>
73: 7 / 126: 2	e »som»: <i>suttit ä t aftjenat</i>
73:27 / 127: 2	e »för»: <i>honom. När han gått, tänkte ja ä t honom,</i>
73:32 / 127:10	e »stilen»: <i>på str</i>
74: 6 / 127:26	e »han»: <i>satt str</i>
74:12 / 128: 7	f »stämningslösa»: <i>gamla tillagt</i>
74:17 / 128:14	e »tvärgatorna»: <i>med ä t efter</i>
74:18 / 128:16	e »av»: <i>historia; och ä t historia der</i>
74:19 / 128:18	e »hörnet»: <i>från ä t af</i>
74:19 / 128:18	e »man»: <i>åt str</i>
74:26 / 129: 2	f »magnater»: <i>der bo tillagt</i>
75: 2 / 129:17	f »men»: <i>dock str</i>
75: 3 / 129:19	f »tunnel»: <i>lik en tillagt</i>
75:11 / 130: 5	e »kompositör,»: <i>som ä t med hvilken</i>
75:12 / 130: 6	e »som»: <i>jag tillagt</i>
75:12 / 130: 7	e »kände»: <i>mig str</i>
75:29 / 131: 7	f »ordet»: <i>det talade str</i>
75:29 / 131: 7	e »ordet»: <i>kunde ä t brukade han</i>
75:29 / 131: 7	e »endast»: <i>för att tillagt</i>
75:34 / 131:14	e »der»: <i>jag str</i>
75:34 / 131:15	e »och»: <i>jag str</i>

- 76:34 / 133:19 f »stråle»: *luktande* str
- 76:36 / 133:22 e »rådde»: *först* tillagt
- 77: 1 / 134: 2 e »jag»: *slutligen* tillagt
- 77:15 / 134:22 f »gjorde»: *som, troligen påverkad af mina tankar, hållit sig i det mörka* tillagt
- 77:26 / 135:12 f »bord»: *mat* tillagt
- 77:26 / 135:13 e »bordet»: *stodo* str; därefter *stodo* skrivet på nytt och sedan ä t *stod*
- 77:32 / 135:21 e »hals»: *med första kotan som* str
- 77:35 / 136: 1 f »rörelse»: *dubbel* tillagt
- 77:35 / 136: 1 e »huvudet»: *för att lemna plats för serveten* str
- 78:15 / 137: 3 e »samtidigt»: *och* str
- 78:21 / 137:11 e »endast»: *synte* str
- 78:22 / 137:14 e »bordskamrat.»: *Endast* str
- 78:27 / 137:21 e »om»: *mun läp* str
- 78:28 / 137:23 f »spelman»: *min* tillagt
- 78:31 / 138: 2 e »jag»: *var ute på gatan igen* str; därefter har tre asterisker rankats över och följande tillfogats före tre nya asterisker: *gjorde tecken att gå. Men han höll mig kvar och vi slutade aftonen med öfverenskommelsen att vi skulle göra ett nytt arbete tillsammans.*
- 79: 2 / 139: 2 f »återvändande»: *Men jag ä t Jag*
- 79: 9 / 139:13 e »dock»: *förändrade färg ä t förändrades*
- 79:18 / 140: 6 f »dikt»: *min* tillagt
- 79:20 / 140: 9 e »ty»: *hon* str
- 80: 3 / 140:20 f »familjeliv»: *lite* tillagt
- 80:11 / 141:11 e »numera»: *icke* str
- 80:22 / 142: 4 f »för»: *Enda faran ä t Faran*
- 80:23 / 142: 4 e »var»: *likväl* tillagt
- 80:24 / 142: 7 e »honom»: *voro* str
- 80:31 / 142:17 e »försök»: *göra* str
- 81: 3 / 143: 8 f »förmågan»: *egna* tillagt
- 81: 6 / 143:12 e »kors»: *i skugga* tillagt

81:12 / 143:21	e »jag»: <i>dem</i> tillagt
81:17 / 144: 6	e »icke»: <i>invänta</i> ä t <i>vänta</i>
81:18 / 144: 7	e »ökname,»: <i>vara</i> str
81:19 / 144: 8	f »vägar»: <i>nya</i> tillagt
81:29 / 144:22	e »deras»: <i>kärlek</i> str
81:33 / 145: 5	e »människor»: <i>erfara</i> ä t <i>antaga</i>
81:37 / 145:10	e »nuet,»: <i>och</i> str

Förarbeten

Förarbeten som kan knytas direkt till *Ensam* saknas. En del förarbeten eller utkast till andra verk registreras därför att de innehåller anteckningar som har motiviska likheter med *Ensam* – alla förvaras i kartonger i Gröna Säcken. Förutom två utkast till dramatisering av ett motiv i *Ensam* finns ett antal anteckningar med med eller mindre tydlig anknytning till berättelsen och verkförteckningar där titeln nämns. Generellt hänvisas till avsnittet om förarbeten i presentationen i textvolymen s. 232 f.

Dramautkast

Huruvida följande två dramautkast (3:19,2 och 3:19,3) tillkommit före eller efter författandet av *Ensam* går inte att säga säkert. Jfr kommentaren i textvolymen s. 232 f.

3:19,1+4 Omslag fol. (Lessebo Bikupa 1900). På första sidan »Kryddboden». Rubriken fylld med rödkrita. Innehåller följande:

3:19,2 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Kryddboden». Dramautkast med personförteckning och aktindelning I–V. [Dok. nr 52:2](#).

3:19,3 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Kryddboden». Dramautkast med personförteckning och aktindelning 1–3. Akternas nummer har ram med rödkrita. [Dok. nr 52:3](#).

3:1,20 Blad 4:o (Lessebo Bikupa 1903) med rubrik »*Monodramer. / Monologer, Pantomimer med musik*». Text bl.a.: »*Ensam. (Fönster bekantskap.)*». Jfr texten s. 40 ff.

Sgs planer på monodramer daterar sig från hösten 1905. Anteckningen kommenteras i textvolymen s. 233.

Anteckningar

6:2,6 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »*Sagor: Spökhistorier: / (Synthes!)*». Text bl.a.: »Kryddboden som inte gick», »Den Ensamme: [klammer] Lefver husfolkets lif – pensionerad telegrafkommissarie – / åker i spårvagnar, kaféet, hundar». [Dok. nr 52:4](#).

Anteckningarna bör vara gjorda före författandet av *Ensam* och *Sagor*. Sg har sannolikt tänkt sig »Kryddboden» och »Den ensamme» som motiv för *Sagor* innan han tog in dem i *Ensam*. Att noteringarna är åtskilda tyder på att motiven från början inte hörde ihop. Jfr kommentaren i textvolymen s. 232.

En annan anteckning på detta utkast lyder: »Återkomsten (G.E.K. – R.B o.f.)». Också på 6:2,4 (folioblad Lessebo Bikupa 1902) med rubriken »*Historier*» finns uppslaget »Återkomsten. GEK. – RB etc.». På 9:5,46 (se nedan s. 36), pag. 1 läses namnen »Rich. Berg och Klemming». Gustaf Edvard Klemming (1823–93) var överbibliotekarie vid Kungliga biblioteket och Sgs chef under dennes tjänstgöring där på 1870- och 80-talen. Richard Bergh (1858–1919) var målare och umgängesvän till Sg under 1900-talet. »R.B.» skulle emellertid i stället möjligen kunna stå för Richard Bergström (1828–93) som var Sgs lärare i Klara skola och bibliotekarie vid Kungliga biblioteket när Sg tjänstgjorde där. Kanske förhåller det sig på samma sätt med detta uppslag: Sg har först planerat en saga med detta motiv men sedan använt det i *Ensam*. Jfr texten s. 9.

6:16,62 Omslag, halv fol. (Lessebo Bikupa 1900). På pag. 1 nämns under rubriken »*Karakterer och Situationer*» bl.a. »Den Ensamme». Anteckningen står tillsammans med några andra motiv i olika sagor, vilket synes vara ytterligare ett indicium på att Sg först tänkt sig motivet med den ensamme som saga. Jfr nedan ss. 87 och 93 f.

6:16,17 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1900) med rubrik »*Snäck-Butiken: / (E T A H.) / (Livre des Augures.)* [’Livre des Augures’ syftar antagligen på Jeanne Lydie Sawyer, *Le livre des augures* (1897), vilken anförs av Sg i den bibliografi som han önskade utesluta i första och andra upplagan av *Inferno* (SV 37, s. 398 f.)]». Text bl.a.: »Ensamheten; de höra hvad som försiggår i huset. Piano, sång, sjukt barn, steg, röster. [– – –] Grannarne på sidorna höras; äfven ofvanpå och i jordvåningen (kök.)». Jfr texten s. 20 ff.

Noteringarna ingår i ett utkast till en berättelse som uppvisar släktskap med *Lotsens Vedermodor*. Se nedan s. 87 och kommentaren i textvolymen s. 271.

9:5,29 Fol. blad (Lessebo Bikupa) utan rubrik. Text bl.a.: »Den ensamme: i spårvagnen har han skenbart sällskap = spårvagnen är ett rum der han får sitta tillsammans med människor och höra deras samtal. Den ensamme går slutligen på gatan i sällskap med sina skuggor – Lyss bakom vandrare. Sitter i sitt fönster och är bekant med förbigående. I natten, de rusige som gräla; barn som gå hem med föräldrarna från en bjudning». Jfr texten s. 32.

9:5,30 Fol. blad (Lessebo Bikupa) utan rubrik. Text bl.a.: »Gatufysionomier [klammer] Jungfrugatan – öfre och nedre. / Gref Thuregatan. – Riddargatan / Artillerigatan. – Skärgårdsgatan. – Brinken. – / Minnen från tvärgatorna». Jfr texten ss. 29 ff., 74.

6:2,14 Fol. blad (Manilla) utan rubrik. Text: »Jungfrugatan, hörnet: nedra botten, slätten, fjerran'». Jfr texten s. 29 och ordförklaringarna till denna sida på s. 304.

9:5,45 Fol. blad (Lessebo Bikupa) utan rubrik. Text bl.a.: »När tystnaden infunnit sig och man känner på sig att om jag nu bryter den, så kommer jag att säga något dumt. – – [grek.] 'Beethoven' – 'Grieg' – Slutligen bryter jag tystnaden – och säger något dumt, som besvaras med tystnad.» »När en fiende som hotat ens existens går under, har man väl rättighet att tacka Gud som alla i gamla testamentet. (Deborahs lofsång, Davids Psalmer etc.) Nu fordras att man skall skenheligt beklaga monstret och söka hjälpa till hans vederfående för att han skall få börja om igen med sina nidingsdåd. / Är man upprigtig kallas man cynisk, undertrycker man sina starka upprigtiga naturliga tankar kallas man skenhelig». Jfr texten ss. 10 f., 36.

9:6,35 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1900) med rubrik »Dubbeldramat». Text: »Två musici sitta och skriva noter i ett rum med stort öppet atelierfönster åt gatan. Vägg i vägg etableras en kryddbod som går under. / Förbigående stanna på trottoaren och prata om ett mord». Jfr texten s. 22.

9:7,62 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1901) med rubrik »Uppfostran». Text bl.a.: »Frihet från andras dåliga inflytelser: / välja tidningar ('den här skall Du läsa' = nej tack / icke läsa de böcker andra vilja pracka på en; icke ens författares exemplar / icke hänga på sina väggar alla skänkta taflor / icke umgås med hvem som helst; heldre vara ensam. / därför: icke försätta sig i svaghetstillstånd genom för mycket arbete, laster eller sömnlöshet».

Hela den citerade texten är tryckt i *Samlade Otryckta Skrifter II*, utg. av Vilhelm Carlheim-Gyllensköld, 1919, s. 175. Jfr texten s. 27 f.

9:8,12 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Balzac. / Rodin [den franske skulptören Auguste Rodin (1840–1917) utförde under åren 1891–98 en känd staty av sin landsman författaren Honoré de Balzac (1799–1850)]». Text bl.a.: »Transfiguration – Cabaret de la mort. / Incarnation = de 4000 lif han skildrat. / Assumer les Souffrances et les péchés». Jfr texten ss. 28 f., 68.

9:8,69 Lapp (Manilla) utan rubrik. Text bl.a. (med blyerts): »Ålder = 10 år; mina morgonvandrare». Jfr texten ss. 16 ff., 48 f.

9:8,72 Lapp (Manilla). »P.M.». Text bl.a. »En tioårig bekantskap: / [med blyerts:] Åldras inte! på 10 år. / Aldrig gubbe». Jfr texten s. 9.

9:5,46 6 fol. blad (Lessebo Bikupa 1900, 1903) pag. 1–6 med rubrik »Karakterer och Situationer». På pag. 1 text bl.a.: »Bara inbillningar – Bara! Sonens hemkomst». Jfr texten s. 57 ff.

Anteckningen torde vara gjord flera år efter *Ensams* tillkomst. Se Barbro Ståhle Sjönell, *Strindbergs Taklagsöl – ett prosaexperiment*, 1986, ss. 26, 47, 62.

Verkförteckningar

Här registreras signa för de verkförteckningar i Gröna Säcken där verktiteln *Ensam* nämns. Dessa förteckningar, som måste ligga efter författandet av boken eftersom den kallades »Ensamheten» på planeringsstadiet, beskrivs och citeras i Ståhle Sjönell

Katalog över »Gröna Säcken»: 1:1,20 (gäller ett självbiografiskt samlingsverk som Sg planerade; kommenteras i textvolymen s. 233); 1:1,23; 1:1,25; 1:1,30; 6:12,2; 6:16,28; 6:16,39.

Textens placering i Samlade Verk i förhållande till originalmanuskriptet

Vid jämförelsen avses genomgående översta raden på respektive SV-sida.

<i>Sida</i> <i>i SV</i>	<i>Sida</i> <i>i MS</i>		
9	1	48	77
12	7	51	83
15	13	54	89
18	19	57	96
21	25	60	102
24	32	63	108
27	38	66	112
30	44	69	117
33	50	72	123
36	57	75	129
39	62	78	136
42	68	81	143
45	73		

SAGOR

Textläget

Sgs bevarade originalmanuskript (MS) är *bastext* för etableringen av *Sagor* i SV. Första upplagan (U 1) och »andra upplagan» (U 2) (båda 1903) har använts som *komplementtexter*.

Manuskript

Originalmanuskriptet till *Sagor* finns på Kungliga biblioteket i Stockholm (SgKB 95/65).

Att detta tjänat som tryckmanus till U 1 framgår av smutsfläckar och märken efter sättares fingrar.

Upplagor på svenska

För svenska upplagor hänvisas generellt till kommentaren i textvolymen s. 262. Första upplagan trycktes på Iduns Kungl. Hofboktryckeri, Stockholm enligt kontraktet i 2 550 exemplar. Den utkom 1903 på Hugo Gebers förlag, Stockholm (200 s., 10,5 × 8 cm) enligt Svensk Bokhandels-Tidning under perioden 12–18/11. Boken är häftad med ett ganska mjukt och tunt omslag. Sg var mycket belåten med omslaget; i ett brev till Geber skriver han: »Ditt omslag är idealiskt!». Detta har en brandröd grundfärg och på framsidan förekommer, förutom titel, författar- och förlagsnamn med svart text, en cirkelrund, genombruten figur i silvergrått. På baksidan anges med svart text priset som var 3 kr. Vid varje kapitels början finns upptill på sidan en vinjett med växtmotiv. Inledningsmeningens initial i resp. kapitel är utformad som en utsirad anfang.

En vecka före jul 1903 (annons i Aftonbladet 17/12) utgavs, som det uppges på titelbladet, »andra upplagan»; den trycktes med samma sidantal och mått av samma tryckeri och utgavs på samma förlag som U 1. Priset var också detsamma, 3 kr. Det rör sig emellertid endast om en ny emission av första upplagan; att man använde samma trycksats bevisas av ett flertal trasiga typer som återkommer i den nya emissionen. Av praktiska skäl kommer den dock här även i fortsättningen att benämnas andra upplagan (U 2).

1909 trycktes en tredje upplaga (alltså egentligen den första nya upplagan efter U 1) på Stockholms bokindustri a.b., Stockholm; den utgavs som nr 17 i Hugo Gebers enkronasbibliotek (154 s., 11 × 8 cm), enligt Svensk Bokhandels-Tidning under perioden 15–20/4.

Sgs korrespondens klargör inte om han har korrekturläst första upplagan av *Sagor* eller inte (se presentationen i textvolymen s. 260 ff.). Utrensandet av ett stort antal »och» liksom av tautofonier, dvs. ljudlikheter, pekar dock klart på att Sg har varit aktiv i korrekturet.

Ingenting sägs heller i Sgs korrespondens om att han har korrekturläst andra upplagan av *Sagor*. Ett antal avvikelser mellan U 1 och U 2 som är karakteristiska för Sg (bl.a. eliminerandet av tautofonier) liksom några andra kvalificerade ändringar visar att han har rättat texten; detta kan ha skett i korrektur men också i ett ex. av U 1.

Enskilda sagor publicerade på svenska

Med ett undantag saknas uppgifter om Sgs medverkan vid följande publiceringar; undantaget, som utgörs av häfte 8 av *Ur vår tids litteratur*, 1907, kommenteras i nedan.

I dagstidningar

Sankt Gotthards Saga i: Svenska Dagbladet 26/11 1903.

I antologier

Sankt Gotthards Saga i: Från bokhyllan. Läsning för hemmet och skolan, 4, För 11–12-åriga barn. 2 omarb. och tillökade uppl., Sthlm 1905, Norstedts förlag, ss. 83–95.

Sankt Gotthards Saga i: Moderna svenska författare. Utg. i urval för skolan av R. G:son Berg. 5. August Strindberg. Sthlm 1906, Bonniers förlag, ss. 52–60.

Sankt Gotthards Saga och *Blåvinge finner Guldpuddran* i: *Ur vår tids litteratur*. Läsebok för folkskolan. Utg. av Emil Rodhe m. fl. 8. August Strindberg. Sthlm 1907, Bonniers förlag, ss. 58–70 resp. ss. 71–78.

I brev till K.O. Bonnier den 14/5 1907 säger sig Sg vara beredd att underteckna »kontrakt på föreslagna Skolboken». Enligt Eklunds kommentarer till senare brev (27/4 och 29/4 1908) erhöll Sg 120 kr i ersättning för sina bidrag i denna läsebok (vilka förutom nämnda sagor även var *Pål och Per*, huvuddelen av *Jaktminnen* och *Min trädgård* ur *Blomstermålningar och djurstycken*, *Esplanadsystemet* och delar av *Stadsresan* samt scener ur versupplagan av *Mäster Olof*).

Blåvinge finner Guldpudran i: Svensk läsebok för realskolan. Utg. av F.W. Lindvall. 3. Sthlm 1907, Norstedts förlag, ss. 40–47. Den bearbetade texten anges vara »Efter Aug. Strindberg».

Sankt Gotthards Saga i: August Strindberg. Urval. Nyare svenska författare i upplagor för skolan med förklaringar av Hugo Bergstedt. 3. Sthlm 1907, Bonniers förlag, ss. 128–140.

Sankt Gotthards Saga i: Läsebok i nyare svensk litteratur för allm. läroverkens mellanklasser, högre folkskolor samt flickläroverk. 1. Utg. av J.S. Bergman, Sthlm 1908 (senare uppl. 1910), Fritzes förlag, ss. 99–108.

Blåvinge finner Guldpudran i: Läsebok för folkskolan. Tredje årsklassen. 10 uppl., 1 tryckn., Sthlm 1907, »Fullst. omarb.», ss. 493–500; 2 tryckn., 1909, »Fullst. omarb.», ss. 493–500; 3 tryckn., 1910, »Fullst. omarb. och reviderad», Norstedts förlag, ss. 493–500; i alla tre tryckningarna är Sgs text bearbetad; i innehållsförteckningen i den tredje tryckningen anges texten vara »Efter August Strindberg», om denna textrevision se Boel Westin, *Strindberg, sagan och skriften*, 1998, s. 168 f.

Sankt Gotthards Saga i: Svensk läsebok. Första kursen. 6 uppl. Gbg 1905, ss. 165–175; 7 uppl. Gbg 1909, ss. 165–175. Utg. av Gustaf Cederschiöld, Torsten Hedlunds förlag.

När Träsvalan kom i Getapeln i: Valda prosastycken. Läsebok för skolans högre stadier, 1. 2 nystavade uppl. Utg. av I. Lundström och M. Widegren, Sthlm 1909, Billes förlag, ss. 104–113.

Upplagor på främmande språk

I tysk översättning av Emil Schering utgavs boken 1904 med titeln »Märchen». Den ingår i August Strindbergs Schriften. Deutsche Gesamtausgabe unter Mitwirkung von Emil Schering als Übersetzer, vom Verfasser selbst veranstaltet. Einzelausgabe. Abteilung II Romane und Novellen, Band 10, Berlin und Leipzig, Verlag von Hermann Seemann Nachfolger (113 s., 14,5 × 8,5 cm).

En dansk översättning av *Sagor* utkom i Fagervig og Skamsund og andre Fortællinger, autoriseret dansk-norsk Udgave ved Poul Uttenreitter, Köbenhavn 1912, ss. 65–186, 13,5 × 9 cm). (I Brev 20, s. 229 redogörs för korrespondensen mellan Sg och översättaren rörande bl.a. denna översättning.)

1912 utkom en översättning av *Sagor* till finska: Satuja, översättare Larin-Kyösti, pseud. för Karl Gustaf Larson, Helsinki, Suomalainen Kustannus OY Kansa (132 s., 13,5 × 8,5 cm). (I Brev 22, s. 260, redogörs för korrespondensen mellan Sg och förlaget rörande denna översättning.)

Nio av Sgs sagor i *Sagor* utkom på engelska (tillsammans med en översättning av *Påsk*) i *Easter and Stories*, en auktoriserad översättning av Velma Swanston Howard, Cincinnati 1912 (ss. 141–263, 19 × 13 cm). (I Brev 20, s. 92 f. redogörs för korrespondensen mellan Sg och översättaren rörande bl.a. denna översättning.) De nio sagorna är *Midsummertide* (*I Midsommartider*), *The Stone Man* (*När Träsvalan kom i Getapeln*), *Half a Sheet of Paper* (*Ett halvt ark papper*), *The Sleepy-Head* (*Sjusovaren*), *Secrets of the Tobacco Shed* (*Tobaksladans Hemligheter*), *The Big Gravel Screen* (*Stora Grusharpan*), *Photography and Philosophy* (*Fotografi och Filosofi*), *Jubal sans Ego* (*Jubal utan Jag*), *Blue Wing finds the Gold Powder* (*Blåvinge finner Guldpudran*).

Enskilda sagor publicerade på främmande språk

Utöver vad som framgår nedan saknas uppgifter om att Sg medverkat vid följande publiceringar.

När Sg den 23/9 1903 skickade korrektur till Schering för att denne skulle översätta *Sagor* krävde han eftertryckligt att dessa inte skulle splittras. Kort tid senare accepterade han dock att de i enlighet med Scherings önskan publicerades på olika håll innan de

gavs ut samlade i bokform. Följande översättningar av enskilda sagor utgavs på tyska resp. ryska 1903–12:

Sankt Gotthards Saga och *Jubal utan Jag* trycktes i Berliner Tageblatts litterära bilaga (troligen november) 1903 enl. Brev 14, s. 318.

Gullhjälmarna i Alleberg publicerades i Magazin für Litteratur 1903 enl. Brev 14, s. 296.

Stora Grusharpan: »Die grosse Kiesharfe». Ein Märchen von August Strindberg. Aus dem unveröffentlichten schwedischen Manuskript von Emil Schering i: *Simplicissimus* Illustrierte Wochenschrift nr 40 Luxus-Ausgabe 8. Jahrgang den 29. Dezember 1903 ss. 314–315. (Den datering som Eklund ger för denna publicering i Brev 14, s. 329 är oriktig.)

Triumfatorn och Narren: »Triumphator und Narr» i: *Die Zukunft* 12. Jahrgang Berlin den 9. Januar 1904 ss. 73–77. Uppgift om översättare saknas.

Ett halvt ark papper och *Stora Grusharpan*: »Ein halber Bogen Papier» och »Das grosse Kiessieb» i: *Novellen*, Berlin, Leipzig, Wien: Buchverl. fürs Deutsche Haus, 1908 (Die Bücher des Deutschen Hauses; 60), ss. 283–286 resp. ss. 287–294. Uppgift om översättare saknas.

Sankt Gotthards Saga: »Das Märchen vom Sankt Gotthard» i: *Schweizer Novellen*. Verdeutscht von Emil Schering. 2. Verbesserte und vermehrte Auflage, München; Leipzig: Müller, 1912, ss. 265–276 resp. 3. Auflage 1912, ss. 281–294.

Fotografi och Filosofi: »Photographie und Philosophie». Ein Märchen von August Strindberg. [Efter texten:] Aus dem unveröffentlichten schwedischen Manuskripte übersetzt von Emil Schering i: *Jugend*. Münchner illustrierte Wochenschrift für Kunst und Leben 1904, nr 1, s. 4.

Sjusovaren: »Der Siebenschläfer«. Ein Märchen von August Strindberg. [Efter texten:]
Aus dem unveröffentlichten schwedischen Manuscript übersetzt von Emil Schering
i: Jugend. Münchner illustrierte Wochenschrift für Kunst und Leben 1904, nr 3, ss. 42,
44–45.

Ett halvt ark papper: »Pol-lista bumagi» i: Severnye sborniki Kn. 5 S. – Peterburg:
Sipovnik. 1908, ss. 167–170.

Utgivarens egna ändringar

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras SV, därefter MS.

Stora Grusharpan

99:15 gamla / gamle

Sjusovaren

111: 1 Dagarna blevo längre än nätterna / Nätterna blefvo längre än dagarna

Ändringar i första upplagan som införts i Samlade Verk

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras U 1, därefter MS.

I Midsommartider

- 87: 2 blommor stå raka och fåglarne sjunga, / blommor ännu stå raka, och foglarne
ännu sjunga,
87: 9 färger; hon behöfde bara / färger, så att hon bara behöfde
87:19 skrikande / och skrek
88:20 dem, skall / dem, så skall
88:22 eftermiddag; den / eftermiddag, och den
88:22 korgen / korg
90:33 en okynnig en / en okynnig och stygg en
91:16 med hvit / med en hvit
91:20 tufvor i / tufvor ner i
91:31 då / när
91:32 hon / och hon
92:11 sträckta / sträckte
92:11 Från / Och från
92:16 När / Och när
92:23 flaggorna / och flaggorna
92:27 att handla, och / och handla, men
93:25 kom / stod
93:29 viftande / och viftade
95:18 äng, svarade modren. / äng.

Stora Grusharpan

- 99:13 han hade en / och han en
99:14 lik / som
99:14 arbetade med / arbetade
99:15 dig / Dig litet
99:18 se, för / se något för

- 100: 6 tyst; / tyst och
100: 7 solen gått ner, började / solen började
100: 8 svarta / och svarta
100: 19 Längre / Länge
100: 23 ett hajgap / ett stort hajgap
100: 23 upp; där / upp, och der
100:33 inuti; det / inuti, och det
101:16 ens hördes / ens de hörde
101:26 bryggan; han / bryggan; och han
102: 6 Pianot / Och pianot
102: 8 När / Och när
102:16 Då / Och då
102:20 vattnet, hvilket / vattnet som
102:25 liksom / som om
102:30 tonmassorna, hvilka / tonmassorna som
103: 1 var inne / kom
103: 2 sam / gick
103: 3 tro; fiskssvalor / tro, och fiskssvalor

Sjusovaren

- 107:14 inte / icke
107:14 instruments / instrument
108:14 stack in / visade
109:34 till / vid
110: 3 ram; rosen / ram, och rosen
110:35 ledsammast / ledsammaste
111:16 segel, manglar / segel, eller manglar
111:23 brud. [*nytt stycke*] Och / brud. Och
111:35 Han / Ja, han

Lotsens Vedermödor

- 117: 2 tobaksrök / en tobaksrök

- 118: 5 maskar; somliga / maskar, men somliga
120:33 svart, hade / svart och hade
121: 4 gick det för / gick för
121: 7 Då / Men då
121: 8 till / och till
124: 8 gick / kom

Fotografi och Filosofi

- 127: 1 Han / Och han
127:15 han / och han
127:22 sommarnöje; kompanjonen / sommarnöje, och kompanjonen
128: 7 själf; man / sjelf, och man
128:30 jagade själf tjuren / jagade tjuren
129:14 fotografen; nu / fotografen, och nu

Ett halvt ark papper

- 133:13 Han / Och han
134:20 Nej. Ty / Nej, ty
134:32 han gick / han nu gick

Triumfatorn och Narren

- 137:11 händer / hand
137:14 sörjts / sörjt
137:21 ett stort mörkt barkskepp / en stor mörk skonare [*ändringen till »barkskepp» från »skonare», som Sg gjorde själv i brev till Geber, innebär att han valde den historiskt korrekta benämningen; se kommentaren i textvolymen s. 261 f.*]
137:21 enkelt / enkel
137:23 mannen på bron vid / mannen vid
138: 3 Upp / Och upp
138: 7 Det / Och det
138:30 jord, att / jord, och att
139:14 kanonerna / kanorna

- 141:36 den igen / den i igen
142:29 Narren hade fått ett / Och narren hade ett

När Träsvalan kom i Getapeln

- 147:11 ut, höggo / ut och höggo
147:12 Bland / Och bland
147:24 gick in / kom
147:25 Då / Och då
147:26 när / då
148: 3 nu på en / nu en
148: 4 han / och han
150: 5 solen, brinnande / solen och brinnande
150:11 i / och i
151: 4 ruttet / och ruttet
152: 7 fördes / kom
153:17 trötthet, af hunger, af törst, af allt / trötthet och af hunger, törst och allt
153:20 till / mot

Tobaksladans Hemligheter

- 157:10 hängde / syntes [»syntes» med blyerts; jfr nedan s. 80]
157:11 mycket / något
159:11 Aida, som ännu / Aida ännu
159:27 nu / der
161:18 Hanna? / Hanna,
161:18 kapellmästarn, / kapellmästarn?

Sankt Gotthards Saga

- 165:15 är stor / är så stor
165:29 så trofastgrönt och förhoppningsblått / så trofastgrönt, så förhoppningsblått
167: 8 låt / må
168:30 åter / igen
168:34 invände / sade

- 169:21 byggdes / byggdes opp
170: 3 från / på
170:18 Uri-bor / Uribor
170:31 till / för
172:21 Det / Och det
173:29 komma, midt igenom berget! / komma!

Jubal utan Jag

- 177:10 »jag». – Du har inget jag! sa' de gamle. När / »jag». Och när
177:27 särskild / särskildt
178: 2 När / Och när
179:10 man är en / man en
179:17 de. [*nytt stycke*] Och / de. Och
179:19 spel», / spel,
179:19 det. / det.»
179:33 han åter hemma i / han hemma igen i
180:30 skulle / ville
180:33 Jubal. / Jubal. (Han menade Du får ingenting, men jag får allt när jag får Dig.)
180:36 som hon var / som var
181:38 den / han

Gullhjälmarna i Ålleberg

- 187: 1 Anders / Andreas
187:16 Trött / Då han blev trött
187:21 Han / Och han
187:22 Där / Så
187:25 följde ändå / följde
188: 8 fin, men / fin jag, men
188:14 soldaten se en / soldaten en
188:38 om / och
188:38 händerna / händerna, Du
189:13 korpralskoln / korpralskolan

- 189:14 Jag / Men jag
189:14 först, ändå / först
189:37 Har / – Har
189:38 nubben / nubben än
190:12 somnade åter strax in [SV: somnade åter straxt in] / somnade straxt in igen
191:10 vägen? / vägen.
193:11 minnet! Tänk i alla fall: att de har supit opp gamla Sverge och stampat på't i
utlandet! – Det är ju alldeles vådligt; om det är sant! Knäpp / minnet! Knäpp
193:14 hissen / och hissen

Blåvinge finner Guldpuddran

- 198:23 ensam / för sig sjelf
199:11 lagade / lagada
199:23 A–B–C–bok, du / A–B–C–bok och Du
199:29 titta / se
202: 2 solen / och solen

Ändringar i första upplagan som ej införts i Samlade Verk

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras MS, därefter U 1.

I Midsommartider

- 87:11 gridelint / gredelint
90: 7 ner / ned
90:24 ini / inne i
91:34 grinden. [*nytt stycke*] Då / grinden. Då
92: 2 midsommarsnatten / midsommarnatten
92: 8 ner / ned
94: 8 ini / in i
94: 9 i det ögat / i ögat

Stora Grusharpan

- 99:22 hej / hå
99:23 Åh / Ah
100: 5 sin / sitt
100:12 Det / »Det
100:12 spegelskåp. / spegelskåp!»
100:13 Det / »Det
100:13 spegelskåp! / spegelskåp!»
100:16 han. Bara / han, »bara
100:16 vore.» / vore».
100:20 spelekistan / spelkistan
100:34 alltsamman / alltsammans
101: 7 fingererade / figurerade
101:14 suto / sutto
101:19 – De / De
102: 2 suto / sutto
102:21 de musik / de en musik
103: 1 då / så

Sjusovaren

- 107:16 första april / den första april,
107:28 vakna / vaken
108: 7 der / det
109:19 Tror / tror
109:20 kök / hörn
109:34 nerfallen / nedfallen
110:21 hon / han
110:36 altaret. Därmed / altaret. [*nytt stycke*] Därmed
111:29 kallat / kallade
111:30 inte / icke

Lotsens Vedermödor

- 115: 2 hafs-sjö / hafssjö
115: 4 lotsgös / lots-gös
115:10 fint / just
116:27 icke / inte
118:29 Jo / Ja
118:33 lite / litet
119: 8 gjort! Butiken / gjordt; butiken
119:13 messingsdosa / mässingdosa
119:13 spegeln / spegel
119:28 distillationsapparat / distillations-apparat
121: 1 tre! [*nytt stycke*] Nu / tre! Nu
123:31 hufvet / hufvudet
123:34 – Du / Du
124: 3 bi.» / bi».
124:11 mamma / mamman
124:14 mamma / mamman

Fotografi och Filosofi

- 128:17 och / att

- 128:18 gyttja. [*nytt stycke*] Efter / gyttja. Efter
128:21 icke / inte

Ett halvt ark papper

- 133:16 151,1. / 15.11,
134: 6 Frun.» / Frun».
134:10 Doktor L. [*nytt stycke*] För / Doktor L. För
134:20 husmodern / husmodren
134:22 en / den
134:24 Begravningsbyrån. [*nytt stycke*] Det / Begravningsbyrån. Det

Triumfatorn och Narren

- 138: 1 Itsch / Its-ch
139:37 förlöjligad. [*nytt stycke*] Sjömätarn / förlöjligad. Sjömätarn
140: 2 skämt. [*nytt stycke*] Men / skämt. Men
140: 7 lite / litet
141:11 öfvermod! [*nytt stycke*] Mina / öfvermod! – Mina
142:14 var icke / var det icke
142:18 ner / ned
142:19 och in i / och i
142:22 och / att
142:24 högmodsanda / högmodsande
142:38 hvetmjöl / hvetemjöl

När Träsvalan kom i Getapeln

- 147:23 Eljes / Eljest
147:28 i ett träd / i träd
148:13 obarmhärtigt. Men / obarmhärtigt. [*nytt stycke*] Men
148:22 Ridderholmen / Ridderholmens
148:36 i / på
149: 6 för bokstäfver / för med bokstäfver
149:19 björklöfsruska / björklöfruska

- 149:23 bergsskräfva / bergskrefva
150:12 han rusa / han att rusa
150:15 trädgårdsport / trädgårdsport
151:12 klippa. Där / klippa. [*nytt stycke*] Där
151:24 dit och / dit ut, och
151:24 underligt. Det / underligt. [*nytt stycke*] Det
152:38 Der / Den
153:36 folket träsvalan / folket för träsvalan
153:37 längst / långt

Tobaksladans Hemligheter

- 157: 6 ingen; och / ingen! Och
157:17 rosen ut / rosen långt ut [*»långt» str med blyerts i MS*]
157:23 så / då
157:23 Der / Det
158:20 korpulent. [*nytt stycke*] Hon / korpulent. Hon
159: 6 hänglås, / hänglås [*kommatecknet med blyerts i MS*]
159:22 börjar / började
159:27 laduväggen, / ladväggen;
160:12 ramen, / ramen [*kommatecknet med blyerts i MS*]
160:26 sopor vid ändan af gatan. Hon / sopor vid ändan på gatan. Hon [*SV: »sopor. Hon»; se nedan s. 62 i »Ändringar i andra upplagan som införts i Samlade Verk»*]
160:31 fick / kom [*»kom» ä t »fick» med blyerts i MS*]
161:22 reengagerad / engagerad [*»re» tillagt med blyerts i MS; SV: »re-engagerad»*]

Sankt Gotthards Saga

- 165: 6 för / mot
166:20 vackraste landet och / vackraste och
166:30 sin / en
167:30 Gyllne / Gyllene
169:16 Gyllne / Gyllene

- 169:19 Gyllne / Gyllene
169:28 sutit / suttit
170: 8 tyckte han / tyckte att han
171: 8 längst / långt
171:14 förstämnd / förskrämd
172:18 Favre. Han / Favre. [*nytt stycke*] Han
172:25 Nordensköld! Der / Nordensköld; där
173: 8 murararbete / murarbete

Jubal utan Jag

- 177: 1 Johan utan Land / J o h a n u t a n L a n d
177: 3 vi / ni
177:10 lite / litet
177:12 på: »Du / på: [*nytt stycke*] »Du
177:14 och inlärd / och var inlärd
178:20 icke / inte
178:29 fyra. / fyra».
178:30 sjelf.» / själf.
179:35 demoner, / dämoner;
180: 8 demonen / dämoneri
181:17 Lundberg;» / Lundberg»;
181:31 han bara om / han om
182:38 förnekat / förnekte
183: 1 från / ifrån

Gullhjelmarne i Ålleberg

- 187:15 inni / in i
187:26 läzzpa / läspa
187:28 zå zga Du phå ze ztäddan / så sga du phå se städdan
188: 1 zga / sga
188: 1 zga / sga
188: 1 tzrampa / tsrampa

- 188:38 hetter / heter
189:11 hela historien / hela svenska historien
189:37 Har / – Har
190: 7 om’et. [*nytt stycke*] Då / om’et. Då
190: 8 genast / genast;
190:14 framför sig / öppna sig [*ändring med blyerts i MS*]
190:22 jätten, skall / jätten, så skall
190:36 Ja / Jo
191:28 han / hans
191:34 dödlige / dödliga
192: 5 under en Tysk / under tysk
192:16 bokhållerit / bokhålleriet
192:37 man samlat / man har samlat
193: 2 vid / af

Blåvinge finner Guldpudran

- 197:11 alla, den / alla, och den
197:11 glömt tänka / glömt att tänka
197:20 flera / flere
198:16 hvars / hans
199: 1 in i skogen / in skogen
199:16 igenom. [*nytt stycke*] Utanför / igenom. Utanför
199:36 isblommorna på fönsterrutorna / isblommorna
200: 1 har ett fröhus / har fröhus
200:17 tillbaks / tillbaka
200:23 den der stora / den stora
200:25 aptekarns / apotekarens
201:13 trädgårdsmästarn / trädgårdsmästaren
201:16 lindblommen / lindblomman
201:18 kopparormen. Du / kopparormen. [*nytt stycke*] Du [*SV: »kopparormen. – Du»; jfr nedan s. 62 i »Ändringar i andra upplagan som införts i Samlade Verk»*]

- 201:23 trädgårdsmästarn / trädgårdsmästarn
- 201:32 skacklorna / skaklarna
- 202:15 aptek / apotek
- 202:16 ini / in i

Ändringar i andra upplagan som införts i Samlade Verk

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras U 2, därefter U 1.

Stora Grusharpan

99:28 hennes / hans
101: 4 hundra / två hundra
101: 8 det / de
101:21 sjöjungfru / sådan
102:15 när / då

Sjusovaren

107: 4 tänkt / försökt
109:19 Tror / tror
109:19 själf? / själf!
110:25 öron / ögon

Lotsens Vedermödor

117:24 hon / han
118:29 Jo / Ja
121: 1 tre! [nytt stycke] Nu / tre! Nu

Ett halvt ark papper

134:10 Doktor L. [nytt stycke] För / Doktor L. För

Triumfatorn och Narren

138: 6 himlahvalfvet. [nytt stycke] Det / himlahvalfvet. Det

När Träsvalan kom i Getapeln

149:38 hyf hit / hyfva hit
149:38 do / dog

Tobaksladans Hemligheter

- 160:26 sopor / sopor vid ändan på gatan [MS: »sopor vid ändan af gatan»]
160:31 fick / kom [ändring med blyerts i MS]
161:22 reengagerad / engagerad [ändring med blyerts i MS; SV: »re-engagerad»]

Sankt Gotthards Saga

- 171:18 då / och då
171:18 rädd och gick / rädd, gick
173:22 solig / solljus

Jubal utan Jag

- 179:30 s t o d [SV: kursiv] / stod
181:30 Sorgen och / Sorgen, han sörjde sig själf som en död, och
181:38 ögon / blickar

Gullhjelmarne i Ålleberg

- 187:28 zga du phå ze ztåddan / sga du phå se ståddan
188: 1 zga / sga
188: 1 zga / sga
188: 2 thycker / dycker
189: 2 ett gammalt bra handtag, det var svenskt och / ett svenskt handtag, och
189:32 fårdig; det andra var bara slagsmål. / fårdig.
191:20 Hohenzollare och det kallas för Tysklands Enhet, sa' Bismarck! /
Hohenzollare.
191:28 han / hans
191:28 det dog en nyss / en dog nyss

Blåvinge finner Guldpuddran

- 201:16 lindblommen / lindblomman
201:19 kopparormen. – Du / kopparormen. [nytt stycke] Du

Ändringar i andra upplagan som ej införts i Samlade Verk

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras U 1, därefter U 2.

Ett halvt ark papper

133: 8 röd- / penna // röd penna

Triumfatorn och Narren

138:11 m e d / med

Gullhjälmarna i Ålleberg

192:19 Åh / Ah

Beskrivning av originalmanuskriptet

Originalmanuskriptet till *Sagor* är en handskrift i halv folio Lessebo Bikupa (ca 23 × 19 cm) med dateringar mellan 1895 och 1903 i vattenmärkena. MS består av ett separat titelblad »August Strindberg / Sagor» och tretton lägg, lika många som sagornas antal. Varje saga ligger i ett omslag (ett vikt folioark), på vars framsida Sg skrivit dess titel (i två fall skiljer sig Sgs sätt att skriva enstaka ord i sagornas titlar på omslagets första sida resp. på första textsidan: *Stora Grusharpan / Stora Grus-Harpan*; *När Träsvalan kom i Get-Apeln / När Träsvalan kom i Getapeln*).

MS består av 155 blad (inkl. titelbladet), av vilka samtliga utom ett har text på ena sidan (utan marginal), samt 13 omslag (folioark) försedda med titeln på resp. saga. Antalet blad har beräknats på följande sätt: 1 (titelblad) + 37 s. (pp. 1–37; dvs. 37 blad/textsidor paginerade med arabiska siffror) + 108 s. (pp. 57–165, där p. 148/149 dubbelpaginerats; dvs. 108 blad och lika många textsidor paginerade med arabiska siffror) + 5 s. (pp. I–V; dvs. 5 blad/ textsidor paginerade med romerska siffror) + 4 s. (pp. a–d; dvs. 4 blad/textsidor med bokstavspaginerings) = 155 blad.

Pagineringsen i MS är följande: pp. 1–8 *Stora Grusharpan*, pp. 9–18 *Sjusofvaren*, pp. 19–37 *Lotsens Vedermödor*, pp. 57–69 *Triumfatorn och Narren*, pp. 70–83 *När Träsvalan kom i Getapeln*, pp. 84–101 *I Midsommartider*, pp. 102–110 *Tobaksladans Hemligheter*, pp. 111–128 *Sankt Gotthards Saga*, pp. 129–141 *Jubal utan Jag*, pp. 142–155 *Gullhjelmarne i Ålleberg*, pp. 156–165 *Blåvinge finner Guldpudran*, pp. I–V *Fotografi och Filosofi*, pp. a–d *Ett halft ark papper*.

Det faktum att pagineringsen av flertalet sagor i originalmanuskriptet är löpande bör innebära att dessa sagor tillkommit i den ordning de har i MS; att ordningsföljden ändrades i trycket berodde tydligen på förläggaren (se kommentaren i textvolymen ss. 257 och 261). Att de två sista sagorna har särskild paginerings sammanhänger med att de författades i efterhand, efter det att MS hade skickats till förlaget (se nedan).

Luckan i pagineringsen mellan p. 37 och p. 57 beror på att Sg drog tillbaka *Pintorparfruns Julafton* när texten till denna saga redan var satt och förelåg i korrektur. Manuskriptet till sagan är av Sg paginerat 38–56. Som ersättning levererade Sg *Fotografi och Filosofi* samt *Ett halft ark papper* vilka alltså är separat paginerade (se kommentaren i textvolymen s. 260 f.); i dessa sagor löper också skriften på en annan

ledd över manus-sidorna, från kortsida till kortsida, medan den i övriga sagor löper på vanligt sätt från långsida till långsida. Papperssorten är densamma.

Att en sida i *Gullhjelmarne i Ålleberg* har dubbelpaginerats 148/149 beror på att Sg kasserade den ursprungliga texten på pp. 147–148 (SgNM 12:2,21; texten återges i textvolymen s. 298 f.). Därefter rankade han över tre redan skrivna rader överst på p. 149, tillfogade dem i stället och i något förändrad form nederst på den kasserade p. 148 och författade en ny p. 147 varefter han fortsatte texten på pp. 148/149. Ett bevarat manuskriptblad paginerat 148 (SgNM 12:2,22) och endast innehållande texten »– Strängt taget så» synes vara en övergiven påbörjad variant av den nya versionen.

Texten i MS är skriven med svart bläck och alla ändringar har utförts med samma bläck utom i några fall då Sg använt blyerts. På bladen finns smutsfläckar och märken efter sättares fingrar som visar att MS använts som tryckmanuskript.

Handskriften ligger i en papp-pärm som är omsluten av ett smörpappersliknande omslag, vilket är fäst på pappens insida med lack. På omslagets framsida har Sg med bläck textat titeln *Sagor*. Runt titeln har han med krita dragit upp en ram i violett. Versalen S är ifylld med gulröd färg, övriga bokstäver med grön färg. På omslagets baksida finns en likadan ram i ljusgrönt. På baksidan kunde man tidigare läsa den halvt utplånade texten: »Rus. Comedi av August Strindberg»; versalerna var ifyllda med rött. Numera kan ingen text urskiljas med blotta ögat. Papperet har sålunda av Sg ursprungligen varit avsett att användas som omslag till skådespelet *Brott och Brott*, vilket han först tänkte ge titeln »Rus» (se H.-G. Ekmans kommentar i SV 40, s. 259).

Papp-pärmen med MS förvaras i en kartong av blågrönt skinn vilket enligt KB:s accessionsanteckningar tillverkats av Juhani Roininen; kartongen är utformad som ett helfranskt bokband och på framsidan syns en bild av Sg i en medaljongliknande oval.

Manuskriptet har tidigare ägts av Harriet Bosse och hennes familj samt av Rolf Lerfors, Lidingö. I december 1994 inköptes det av KB på Sotheby's / Nordéns auktion (Acc.-nr 1995/65).

Ändringar i originalmanuskriptet

Ändringar har gjorts av Sg i MS med bläck och – i ett mindre antal fall – med blyerts. Samtliga ändringar har gjorts av Sg.

I förteckningen har medtagits sådana ändringar som av utgivaren bedömts vara av semantiskt eller stilistiskt intresse. Ändringar som har bedömts huvudsakligen ha rättelsekaraktär och sådana där läsarten är osäker har icke medtagits.

Först ges sid- och radhänvisning till SV, därefter till MS.

Ändringar med bläck

Stora Grusharpan

99: 1 /	1: 2	e »låg»: <i>en gång</i> tillagt
99:13 /	1:17	e »hade en»: <i>stjertfisken</i> str
99:25 /	2:13	e »som»: <i>om ä t när</i>
100:12 /	3: 9	e »i»: <i>jakaranda ä t skåpet</i>
101: 1 /	4:22	e »mycket»: <i>med</i> str
101: 2 /	4:22	e »chikaner»: <i>som</i> str
101: 5 /	5: 1	f »finger»: <i>benrangels</i> tillagt
101: 8 /	5: 6	e »knogarne»: <i>på ingenting</i> str
101: 9 /	5: 7	e »med»: <i>löjor ä t spiggar</i>
101:16 /	5:15	e »kanske»: <i>på</i> tillagt
102: 8 /	7: 1	f »vaktmästare»: <i>en</i> tillagt
102:11 /	7: 6	e »fingerknotor»: <i>som</i> str
102:19 /	7:16	e »av»: <i>gossarne ä t sina gossar</i>
102:27 /	8: 3	e »pianot»: <i>hade en</i> str
102:28 /	8: 4	f »första,»: <i>sen ä t från</i>
102:32 /	8: 9	f »själva»: <i>satte ny glans på</i> tillagt
103: 1 /	8:13	f »kom»: <i>så ä t då</i>
103: 3 /	8:14	e »en»: <i>afskedskoncert ä t afskedsmusik</i>

Sjusovaren

107: 3 / 9: 5	e »innan han»: <i>gick och tillagt</i>
107: 6 / 9: 9	f »pengar»: <i>låna ä t sätta in</i>
107:22 / 10: 7	e »i»: <i>saln ä t salen</i>
107:26 / 10:11	e »hade»: <i>stängts str</i>
108:31 / 12: 6	f »Nu.»: <i>Men str</i>
108:32 / 12: 7	e »i går»: <i>afton tillagt</i>
108:37 / 12:14	e »hon»: <i>alltid tillagt</i>
109:30 / 14: 9	e »utmed»: <i>stjälken, och den tyck ä t stjälken.</i>
109:32 / 14:11	e »sig,»: <i>ty str</i>
109:32 / 14:11	e »såg»: <i>hennes str</i>
109:32 / 14:11	f »av»: <i>bild ä t bilden</i>
109:33 / 14:12	f »koprullad»: <i>halft tillagt</i>
110:13 / 15:11	e »brukade»: <i>dansade ä t dansa</i>
110:16 / 15:14	e »blev han»: <i>ledsen och tog ä t ledsen.</i>
110:20 / 15:19	f »hennes»: <i>och tillagt</i>
110:25 / 16: 1	f »trodde»: <i>icke tillagt</i>
110:25 / 16: 2	f »vara»: <i>om str</i>
110:29 / 16: 7	e »den»: <i>skulle ä t måste</i>
110:36 / 16:15	f »han»: <i>drog tillagt</i>
110:36 / 16:15	e »altaret,»: <i>och str</i>
111: 2 / 16:20	e »höllo»: <i>tätt str</i>
111: 4 / 16:23	e »natt,»: <i>sjelfva midsommarnatten tillagt</i>
111:16 / 17:14	f »ljud»: <i>nya tillagt</i>
111:18 / 17:17	e »ut»: <i>för att se tillagt</i>
111:18 / 17:18	e »i»: <i>Guds str</i>
111:22 / 17:21	e »glas,»: <i>björklöfsruskor str</i>
111:23 / 17:23	e »sin»: <i>brud; och ä t brud. Och</i>
111:24 / 17:24	e »Och»: <i>se nu: tillagt</i>
111:32 / 18: 9	e »var»: <i>aldrig str</i>
111:32 / 18:10	e »frisk,»: <i>ty str</i>
111:33 / 18:10	e »hon»: <i>var tillagt</i>

- 111:35 / 18:13 e »stötär!»: *Och* str
112: 2 / 18:19 e »ty»: *den kostar* str
112: 3 / 18:21 e »nu»: *stod* str
112: 3 / 18:21 e »sol»: *utan att han vetat det tillagt*

Lotsens Vedermödor

- 113: 1 / 19: 1 *Lotsens Julafton. ä t Lotsens Vedermödor.*
115: 8 / 19:11 e »lä-låring»: *får* str
115:24 / 20:10 e »därinne»: *eftersom det är julafton* str
115:27 / 20:15 e »och»: *att det tillagt*
115:28 / 20:16 f »sjunkande»: *ett sakta* str
116: 3 / 20:22 e »driva»: *trots* str
116: 6 / 21: 3 e »ljus»: *att* str
116:13 / 21:12 e »icke»: *mera tillagt*
116:19 / 21:19 f »stoppade»: *och tillagt*
116:22 / 21:23 e »planet,»: *tänkte han, och* str
116:23 / 22: 2 e »astronomi.»: *tecken för nytt stycke insatt*
117: 8 / 23: 8 e »ljudet.»: *Den var* str
117:13 / 23:14 e »ångan»: *går* str
117:14 / 23:17 e »blevo»: *tonerna ä t sustonerna*
117:17 / 23:20 e »öronmussla»: *och* str
117:23 / 24: 3 e »som»: *ser ut* str
117:30 / 24:12 e »bok»: *som ä t vilken*
117:32 / 24:14 e »var»: *uppslagen ä t uppe*
117:38 / 24:21 e »honom»: *emellertid tillagt*
118:11 / 25:10 e »och»: *att djuret i en Helix ser precis ut som* str
118:12 / 25:13 e »i»: *stora Meyer afritadt* str [även str med blyerts, se nedan s. 79]
118:16 / 25:19 e »inte»: *stora Meyer ä t boken*
118:22 / 25:25 e »huvud»: *stack fram tillagt*
118:26 / 26: 5 e »ringar»: *som Viktor tog på sina* str
118:27 / 26: 7 e »den»: *tillbaka, som en ä t tillbaka.*

118:36 / 26:16	f »gick»: <i>och</i> tillagt
118:37 / 26:18	e »vända»: <i>till</i> tillagt
119: 3 / 26:23	e »folk»: <i>fastän det var julafton</i> str
119: 4 / 26:24	e »syntes»: <i>inte; men ä t inte. Men</i>
119:14 / 27:12	e »opp»: <i>hjernen</i> tillagt
119:35 / 28:16	e »under»: <i>det</i> tillagt
120:15 / 29:13	e »svarade»: <i>lotsen</i> str
120:15 / 29:14	e »i»: <i>fonden</i> str
120:32 / 30:11	e »tjurn»: <i>fram</i> tillagt
121: 4 / 30:23	f »fullt»: <i>för</i> tillagt
121: 7 / 31: 3	e »sidan»: <i>och ä t men</i>
121: 7 / 31: 4	e »höll»: <i>kursen</i> tillagt
121:10 / 31: 7	e »fram»: <i>till sin ä t att</i>
121:14 / 31:12	f »benpipa»: <i>en</i> tillagt
121:16 / 31:15	e »och»: <i>han</i> str
121:24 / 31:24	e »gå»: <i>och se</i> tillagt
122: 7 / 32:23	f »kanin»: <i>svart</i> tillagt
122:13 / 33: 6	e »togs»: <i>emot af</i> tillagt
122:31 / 34: 4	f »fönstret»: <i>det stängda</i> tillagt
122:33 / 34: 7	e »den»: <i>stackarn, han har väl ä t stackarn!</i>
122:35 / 34:11	e »som»: <i>kanske ä t ska ligga</i> [»ska ligga» därefter str]
122:36 / 34:12	e »ligga»: <i>här</i> str
122:36 / 34:12	e »på»: <i>hur de skriker ä t barnskrik! nej tack!</i>
123: 3 / 34:17	f »surrande»: <i>med</i> str
123: 6 / 34:21	f »När»: <i>sluttecken</i> str
123: 6 / 34:21	e »ner»: <i>till gumman följde ä t i stugan följande</i>
123: 7 / 34:22	e »men»: <i>i spisen ä t på den enda stolen</i>
123:15 / 35: 9	f »vill»: <i>icke</i> tillagt
123:20 / 35:16	f »grav»: <i>min</i> tillagt
123:25 / 35:22	e »en»: <i>sån</i> str
123:29 / 36: 3	f »öron»: <i>hans ä t dess</i>
123:31 / 36: 6	f »kliade»: <i>han</i> tillagt

- 123:31 / 36: 7 e »kråsnålarna»: *när han gapade* str
123:36 / 36:11 e »ditt»: *bref ä t automatbref*
124:10 / 37: 4 e »svarte»: *mamma; och dermed var den historien slut ä t mamma.*
124:12 / 37: 6 f »några verser»: *hvad är det för v ä t det stod också*
124:13 / 37: 8 e »där»: *i snäckbutiken tillagt*

Fotografi och Filosofi

- 127: 5 / I: 6 e »filosoferat»: *ut tillagt och sedan* str
127:21 / II: 4 e »ett»: *oblygt ä t oräsonligt*
128:26 / III:20 e »veckor»: *gingo* str

Ett halvt ark papper

- 131: 1 / a: 1 *Telefonlistan. ä t Ett halvt ark papper.*
133: 4 / a: 5 e »han»: *för sista gången – men* str
133: 5 / a: 6 e »att»: *glömma, glömma allt han ä t icke mer tänka på det han*
133:13 / a:15 e »av.»: *Han ä t Och han* [SV: »Han» efter U 1]
134:19 / c:13 e »Slaktarn»: *etc* tillagt
134:22 / c:16 e »drunknande»: *på hafvet* tillagt
134:23 / c:17 e »salt»: *vatten som ä t vatten.*
134:26 / d: 2 e »stoft.»: *Det* str

Triumfatorn och Narren

- 137:18 / 58: 5 e »sedan»: *nu* str
137:22 / 58:10 e »göra. [nytt stycke]»: *Det var skeppet, Vega!* str
138:15 / 59:12 f »allt»: *Hade ä t Det hade*
138:32 / 60:10 f »han»: *tyckte ä t kände*
138:33 / 60:11 e »än de»: *andra, och det var han också; men han ä t andra; han*
138:34 / 60:12 f »högfärdig»: *hvarken ä t inte precis*
139: 1 / 60:14 e »ingenting.»: *Och kanske han var lite stram, ty det hade han anlag för.* tillagt
139: 6 / 60:20 e »böcker»: *och* str

139:11 / 61: 2	e »festståg.»: <i>till sjöfararnes ära</i> str
139:16 / 61: 9	e »Först.»: <i>kom ä t syntes</i>
139:17 / 61:10	e »med.»: <i>allt ä t det</i>
139:26 / 61:22	e »utvalt.»: <i>att föreställa honom ä t till hans ställföreträdare</i>
139:35 / 62: 9	f »Att.»: <i>Men narren</i> str
139:38 / 62:13	e »stum.»: <i>inom sig</i> tillagt
140: 4 / 62:18	e »det.»: <i>namn ä t tillnamn</i>
140:11 / 63: 2	e »lade.»: <i>sin</i> str
140:12 / 63: 2	e »hennes.»: <i>axel</i> , tillagt
140:13 / 63: 4	e »sina.»: <i>Stormän</i> str
140:17 / 63: 9	e »vilken.»: <i>haft sin</i> str
140:20 / 63:13	e »sin.»: <i>skugga ä t vrångbild</i>
140:21 / 63:14	e »aldr.»: <i>störst ä t mest</i>
140:24 / 63:18	e »tre.»: <i>plågsamma</i> tillagt
140:27 / 63:22	f »det.»: <i>för</i> tillagt
140:28 / 63:22	f »den.»: <i>på ä t mot slutet af</i>
140:36 / 64: 9	f »Du.»: <i>Jag</i> str
141: 5 / 64:18	f »hyllades.»: <i>som ä t under det han</i>
141: 6 / 64:19	f »är.»: <i>blott</i> tillagt
141: 6 / 64:20	e »segrarens.»: <i>vagn</i> str
141: 8 / 64:22	e »triumfatorns.»: <i>karakter</i> tillagt
141:11 / 65: 1	f »övermod.»: <i>menniskors</i> tillagt
141:17 / 65: 8	e »för.»: <i>Er ä t den</i>
141:18 / 65:10	e »mig.»: <i>och Er</i> str
141:22 / 65:15	e »fortgick.»: <i>ostörd</i> tillagt
141:28 / 65:22	f »eldpil.»: <i>liten</i> tillagt
141:31 / 66: 2	e »snäll.»: <i>man; och Narrar ä t man. Narrar</i>
141:38 / 66:11	f »Sjömätarns.»: <i>vid</i> str
141:38 / 66:12	e »dem.»: <i>som</i> str
142: 4 / 66:16	e »otur.»: <i>också</i> str
142: 7 / 66:22	e »Nu.»: <i>har ä t ha</i>
142:15 / 67: 8	f »snarare.»: <i>utan</i> str

- 142:22 / 67:16 f »blevo»: *de* tillagt
142:24 / 67:18 f »Nu»: *Narren* str
142:37 / 68:13 e »narren»: *fast* tillagt och sedan str
142:37 / 68:14 f »vid»: *töm* ä t *oxtöm*
142:38 / 68:14 f »mjölsäck»: *fylld* tillagt
143: 7 / 68:22 e »skrattade»: *ut honom* str

När Träsvalan kom i Getapeln

- 147: 2 / 70: 3 e »så»: *syntes för* str
147: 5 / 70: 7 e »som»: *de åtta* tillagt
e »benen»: *på* ä t *från*
147:28 / 71:17 e »år,»: *Men* str
148: 5 / 72: 1 e »de»: *sågo* ä t *märkte*
148:14 / 72: 9 f »kosten»: *och* str
148:17 / 72:13 e »hjertan,»: *ville* str
148:20 / 72:18 e »klagade på»: *maten. ä t maten, på kläderna, på bevakningen, alldeles som förut.*
148:24 / 72:21 e »nu»: *fingo* ä t *kunde*
148:33 / 73: 9 e »och»: *att de råkat fast, emedan* ä t *att de själva råkat fast, endast emedan*
148:33 / 73: 9 e »fast,»: *endast* tillagt
149: 1 / 73:16 e »följaktligen»: *syntes* str
149: 6 / 73:23 e »betalte icke»: *skatt. Han* ä t *skatt; visste icke hur gammal han var. Han*
149:13 / 74: 6 e »bära»: *i dag* tillagt
149:23 / 74:19 e »tre»: *stenar, och* ä t *stenar. Och*
149:25 / 74:21 f »harz»: *stråk-* str
149:37 / 75:12 e »förstod»: *någorlunda* tillagt
150: 8 / 75:22 e »bakom»: *honom* str
150:15 / 76: 6 f »vaknade»: *i det samma* ä t *nu*
150:16 / 76: 7 f »tänkte»: *nu* str
150:22 / 76:13 f »linden»: *att* tillagt

150:22 / 76:13	e »kunde»: <i>spela</i> tillagt
150:24 / 76:17	e »skallrade»: <i>som</i> tillagt
151:16 / 77:23	f »I»: <i>Men</i> str
151:29 / 78:13	e »tistlar»: <i>Molla</i> , tillagt
151:29 / 78:13	e »fulaste,»: <i>och</i> str
151:30 / 78:14	e »stickande»: <i>stinkande</i> tillagt
152: 9 / 79:12	e »Stenmannen»: <i>när</i> str
153:23 / 82: 5	e »gamle»: <i>drack</i> str
153:36 / 82:22	e »av»: <i>folket</i> tillagt
153:36 / 82:22	e »folket»: <i>träsvalan. Och hon s ä t träsvalan, fast hon</i>

I Midsommartider

85: 1 / 84: 1	<i>Dufvans Sång på Liljeqvist ä t I Midsommartider.</i>
87: 3 / 84: 4	e »raka»: <i>och foglarne ännu sjunga</i> , tillagt
87: 6 / 84: 7	f »hon»: <i>men ä t och</i>
87:26 / 85:10	f »var»: <i>då</i> tillagt
87:26 / 85:10	e »därute»: <i>sjelft</i> str
88: 5 / 85:21	f »över»: <i>ut</i> str
88: 5 / 85:21	f »i»: <i>uppe ä t upp</i>
89:27 / 88:24	e »så»: <i>gick</i> str
90: 6 / 89:17	e »och»: <i>hon ä t barnet</i>
90:24 / 90:15	e »en»: <i>taltrast ä t solsvärta</i>
90:30 / 90:23	e »var»: <i>ryggarne af</i> tillagt
90:34 / 91: 4	e »mitt»: <i>på ä t i</i>
91:33 / 93: 2	f »hinna»: <i>att</i> tillagt
91:35 / 93: 3	f »tegeltak»: <i>ljusröda ä t röda</i>
92: 1 / 93: 8	e »och»: <i>hon</i> tillagt
92: 9 / 93:17	e »barnet»: <i>ned</i> str
92:16 / 94: 4	e »satt»: <i>hon</i> str
93: 1 / 95: 9	e »gingo,»: <i>ur ä t i</i>
93: 3 / 95:11	e »modren»: <i>då</i> str
93: 8 / 95:18	e »och»: <i>på</i> tillagt

93:10 / 95:21	e »sig»: <i>ha</i> str
93:18 / 96: 6	e »björkar»: <i>sticka upp</i> tillagt
93:23 / 96:11	e »vägen»: <i>dit</i> tillagt
93:30 / 96:20	e »skall»: <i>resa, eller som ä t resa.</i>
93:32 / 96:22	e »grönt»: <i>mjolonris</i> str
94: 2 / 97:12	e »som»: <i>pupiller</i> str
94:11 / 97:24	e »grönt»: <i>som ä t likt</i>
94:21 / 98:13	e »den»: punkt tillagt <i>och när hon nu ä t När nu den unga modren</i>
94:26 / 98:20	f »kjortel»: <i>hvita</i> tillagt
94:35 / 99: 7	f »där»: <i>och</i> str
94:35 / 99: 8	e »satt»: <i>ett bo ä t ett fogelbo</i> [»bo» har strukits och ä t »fogelbo»; »fogelbo» har sedan strukits men därefter skrivits på nytt]
94:37 / 99:10	e »ville»: <i>ega</i> str
94:38 / 99:11	e »rör»: <i>icke ä t aldrig</i>
95: 1 / 99:12	f »när»: <i>just</i> tillagt
95:25 / 100:15	e »brunno»: <i>på ä t under</i>
95:32 / 100:22	e »ställe,»: <i>barn,</i> tillagt

Tobaksladans Hemligheter

158:13 / 104: 6	f »trodde»: <i>den</i> tillagt
158:22 / 104:16	e »Pang!»: <i>Pang!</i> str
159: 2 / 105:13	f »där»: <i>och ä t men</i>
159: 7 / 105:19	e »hon,»: <i>af</i> str
159: 7 / 105:19	e »slag»: <i>visste hon</i> str
159:11 / 105:23	f »voro»: <i>ännu</i> tillagt
159:22 / 106:12	e »Nu»: <i>började ä t börjar</i>
159:29 / 106:20	e »skog»: <i>en rosenbuske ä t ett fönster</i>
159:36 / 107: 4	e »hjärtat,»: <i>men en</i> str
160:18 / 108: 6	e »fram,»: <i>Men ä t Dock</i>
161: 7 / 109:15	e »icke»: <i>förebrående ä t förebråelser</i>
161:16 / 110: 1	e »som»: <i>hon</i> tillagt

Sankt Gotthards Saga

165:13 / 111:17	e »gossarne»: <i>också med liar</i> tillagt
165:13 / 111:18	e »flickorna»: <i>efter</i> tillagt
165:14 / 111:19	e »hemfödda»: <i>korna, jetteras ä t korna af jetteras</i>
165:17 / 112: 3	f »frodiga»: <i>den</i> tillagt
165:18 / 112: 4	f »höga»: <i>det</i> tillagt
165:18 / 112: 4	f »valnötsträdet»: <i>svala</i> str
165:22 / 112: 8	e »sitta»: <i>de</i> tillagt
165:28 / 112:16	f »vallhornet»: <i>som ä t likt</i>
166: 6 / 113: 3	e »ära»: <i>stode ä t stod</i>
166:12 / 113: 9	f »kvinnorna»: <i>de gifta</i> tillagt
166:13 / 113:10	e »blickar,»: <i>på</i> str
166:18 / 113:17	e »såg»: <i>inga människor ä t icke människorna</i>
166:26 / 114: 4	e »festen,»: <i>vid</i> str
166:34 / 114:14	e »en»: <i>storm, och snart ä t storm. Snart</i>
167: 8 / 115: 2	e »komma»: <i>utropstecken ä t kommatecken</i>
167:34 / 116:12	e »Andrea»: <i>som</i> str
167:34 / 116:12	e »Du»: <i>som</i> str
168: 9 / 117: 4	e »så»: <i>vile ä t lät</i>
168:11 / 117: 8	f »äktenskapet»: <i>det</i> tillagt
168:11 / 117:12	e »äktenskapet»: <i>upplöst</i> tillagt
168:17 / 117:14	f »jag»: <i>Jo ä t Nej</i>
168:30 / 118: 7	e »högre»: <i>opp; och der Men det ä t opp. Det</i>
168:31 / 118: 8	f »jätteskugga»: <i>en ä t hans</i>
168:35 / 118:13	f »Efter»: <i>Han</i> str
168:38 / 118:17	e »telegraferas»: <i>från Rom</i> str
169: 1 / 118:18	f »fången»: <i>är ä t blifvit</i>
169:12 / 119: 7	e »se»: <i>ingeniörer ä t fremmande herrar</i>
169:14 / 119:10	e »dit»: <i>som</i> str
169:16 / 119:13	e »blev»: <i>det</i> tillagt
169:19 / 119:16	e »fick»: <i>de</i> tillagt
169:21 / 119:18	e »byn»: <i>refs ner ä t raserades</i>

- 169:27 / 120: 3 e »ett»: *bultande och skjutande, och ä t bultande; och*
- 170: 2 / 120:15 e »skall»: *råkas ä t träffas*
- 170:15 / 121: 7 e »och»: *kom ä t lades in*
- 170:26 / 121:19 e »in»: *i finkan tillagt*
- 170:30 / 122: 1 e »1879»: *var str*
- 170:31 / 122: 2 e »hela»: *berget str*
- 170:34 / 122: 7 e »där» [nytt stycke]: *Den 28 Februari 1880 var en stor dag, den största. str*
- 171: 1 / 122:13 e »Han»: *skref str*
- 171:23 / 123:15 e »han»: *dock tillagt*
- 172:17 / 125:11 e »Louis»: *Favre, som ä t Favre.*
- 172:23 / 125:17 e »mindre.»: *sluttecken str*
- 172:28 / 126: 2 e »en»: *mur ä t söndrare*
- 173: 6 / 126:17 e »sade»: *ingenjören ä t kassaingenjören*
- 173:28 / 127:20 e »alldeles»: *som om hon ä t som om hon stått der och*
- 173:33 / 128: 5 e »– Den»: *är qvar, det enda jag fick efter far. ä t är qvar!*
- 174: 2 / 128:10 e »Upp»: *i ljuset ä t på berget*

Jubal utan Jag

- 177: 2 / 129: 3 e »sig.»: *Men det var också en gång en str*
- 177: 5 / 129: 8 e »det»: *var tillagt*
- 177: 7 / 129:10 e »och»: *en tillagt*
- 177: 8 / 129:12 e »andra»: *barn ä t små gossar*
- 177:21 / 130: 5 e »förbjudet.»: *Men han ä t Han*
- 177:21 / 130: 5 e »hade»: *visserligen tillagt*
- 177:27 / 130:11 e »dragningskraft»: *på honom tillagt*
- 178:12 / 131: 4 e »drill,»: *och str*
- 178:35 / 132: 7 e »själv»: *utropstecken ä t kommatecken*
- 179:19 / 133: 9 e »och»: *det tillagt*
- 179:28 / 133:19 e »växte»: *fram tillagt*
- 179:37 / 134: 7 f »någonstans»: *kung ä t demon*
- 180: 8 / 134:17 e »av»: *någon demon ä t demonen*

- 180: 8 / 134:18 f »visande»: *och* str
180: 9 / 134:19 e »ur»: *en af* tillagt
181: 6 / 136:15 f »lysande»: *En ä t Den*
181: 6 / 136:15 e »vänner»: *till ä t som*
181: 7 / 136:16 e »samlades»: *der* str
181:32 / 138: 3 e »inte»: *nog ä t så*
182:12 / 139: 3 e »en»: *målare ä t musiker*
182:22 / 139:15 e »målarn.»: *Och det* str
182:23 / 139:16 f »straxt»: *tyckte ä t trodde*
182:31 / 140: 2 e »satt»: *som enka* tillagt
182:33 / 140: 6 f »Vad din son heter,»: *Jag he* str

Gullhjälmarna i Ålleberg

- 187:16 / 143: 3 f »i»: *satte han sig ä t slog han sig ner*
187:17 / 143: 5 e »en»: *ekorre ä t furufnatt*
188: 9 / 144: 8 f »gjorde»: *Och så ä t Så*
188:17 / 144:17 e »vad»: *den ä t det*
189: 3 / 146: 2 e »Gullhjälmarna»: *sofva ä t sofver*
189: 5 / 146: 4 e »och»: *hotade* str
189:10 / 146:11 e »– Jo:»: *Du* str
189:15 / 146:17 e »inte»: *nämna* tillagt
189:25 / 147: 9 e »varade»: *med afbrott* tillagt
189:27 / 147:10 e »ska»: *väl* tillagt
189:27 / 147:10 e »tala»: *om* str
189:35 / 147:21 e »Och»: *sen ä t så*
189:37 / 148/149:4 f »Har»: *delningsverk. Och nu regerar åter* [»regerar åter» ä t
»har det åter kommit»] *en Ansgar, efter eller Oskar, så att vi*
slutar precis som vi börjat. str
189:37 / 148/149:4 f »du rökt»: – *Har ä t Har*
190:1 / 148/149: 5 e »jämnt»: *skägg; och ä t skägg. Och*
190:21 / 150: 6 f »heller»: *icke* tillagt
190:22 / 150: 8 e »höra»: *på* tillagt

190:33 / 150:22	e »vuxit.»: <i>Med Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän</i> str
191: 7 / 151:12	f »Nu»: <i>Gustaf</i> str
191: 8 / 151:13	f »Erik»: <i>Gustaf II</i> str
191:10 / 151:16	e »fråga»: <i>Svensk</i> tillagt
192: 2 / 152:24	e »processionen.» [ny rad]: – <i>Nej, som inbjuden</i> str
192: 4 / 153: 4	f »vänner»: <i>lite</i> tillagt
192:23 / 154: 4	f »Och»: <i>Mellan</i> str
192:24 / 154: 6	e »mer!»: <i>Jag</i> str
192:31 / 154:14	e »med»: <i>ända till</i> tillagt
193: 3 / 155: 4	e »årsmot.»: <i>synes ä t synas</i>
193: 3 / 155: 4	e »synas»: <i>man</i> str

Blåvinge finner Guldpuddran

197:11 / 156:14	e »den»: <i>han</i> tillagt
198:30 / 158:23	e »En»: <i>dag ä t morgon</i>
198:33 / 159: 2	e »kraftig»: <i>som</i> str
199:15 / 159:21	e »jungfruvinn.»: <i>getblad</i> str
199:25 / 160: 7	e »höra»: <i>och svara.</i> tillagt
199:29 / 160:13	e »andra»: <i>liknar</i> str
199:33 / 160:17	e »och»: <i>derför</i> str
200: 2 / 160:26	e »du»: <i>nu</i> tillagt
200: 4 / 161: 1	e »eller»: <i>till</i> str
200: 4 / 161: 1	e »rododendron.»: <i>alldeles som almen, hvilken bara är en stor nässla</i> tillagt
200: 6 / 161: 3	e »växter.»: <i>och</i> str
200: 9 / 161: 6	e »blommorna»: <i>ega ä t fått</i>
200:15 / 161:13	e »liten»: <i>ört ä t snyltört</i>
200:21 / 161:21	f »passa»: <i>rätta s</i> str
200:27 / 162: 1	e »så»: <i>får man ut läkemedlet ä t rinner läkemedlet ut</i>
201: 9 / 163: 1	e »ge»: <i>mig</i> str
201:13 / 163: 7	e »trädgårdsmästarn.»: <i>nu skall Du få tre goda råd, som Du måste följa</i> str

201:16 / 163:11	e »i»: <i>lindblomman</i> ä t <i>lindblommen</i>
201:18 / 163:14	e »ha»: <i>guldpudran.</i> ä t <i>guldpudran, sade kopparormen.</i>
201:25 / 163:21	e »vidare.» [ny rad]: – <i>Du sqvallrar åtminstone inte, sade frun.</i> tillagt
201:30 / 163:26	e »intel!»: <i>svara</i> str
201:35 / 164: 6	e »tog»: <i>locket af</i> tillagt
201:36 / 164: 6	e »för»: <i>att vattna i åkern.</i> tillagt
202: 3 / 164:12	e »grön»: <i>matta</i> str
202: 4 / 164:14	e »guld.»: <i>Der</i> str
202:16 / 165: 4	e »var»: <i>sagan om</i> tillagt

Ändringar med blyerts

Det synes inte möjligt att med säkerhet precisera när Sg gjort följande blyertsändringar vilka införts i SV. Sannolikt fanns de på plats i MS vid sättningen/tryckningen av U 1 men sättaren kan ha missat några av dem i U 1 och misstagen traderades till U 2, eftersom man använde samma trycksats. Att två ändringar slagit igenom enbart i U 2 kan bero på att Sg ändrat där på samma sätt som han gjorde med blyerts i MS.

Ändringar som slagit igenom i första och andra upplagan

107:15 / 9:20	f »han»: <i>tog</i> ä t <i>hyrde</i>
115: 5 / 19: 7	e »hamn»: <i>för att fira julafton</i> str
115:16 / 20: 1	e »gång»: <i>kommatecken</i> tillagt
116:20 / 21:20	e »när»: <i>han</i> str
117:29 / 24:10	f »var»: <i>Det</i> ä t – <i>Det</i>
118: 3 / 24:24	e »sjön»: <i>kommatecken</i> tillagt
118:12 / 25:13	e »i»: <i>stora Meyer afritadt</i> str (även str med bläck, se ovan s. 68)
118:14 / 25:15	e »men»: <i>bestämdt</i> ä t <i>brutalt</i>
157:18 / 103: 1	e »kapellmästarn»: <i>kastade sig</i> ä t <i>hoppade</i>
160:32 / 108:22	e »ju»: <i>van</i> tillagt
168:29 / 118: 5	f »han»: <i>gick</i> ä t <i>steg</i>
190:34 / 150:23	e »Gotland»: <i>sedan 1645</i> str

191: 1 / 151: 5 e »Bohuslän»: 1658 str

Ändringar som slagit igenom enbart i andra upplagan

160:31 / 108:22 f »henne»: kom ä t fick

161:22 / 110: 8 e »nämligen»: engagerad ä t reengagerad [SV: »re-engagerad»]

Ändringar som inte slagit igenom vare sig i första eller andra upplagan

157:10 / 102:12 e »Slutligen»: kom ä t syntes [»syntes» ä t »hängde» i U 1; jfr ovan s. 51]

157:17 / 102:21 f »ut»: långt str

159: 6 / 105:17 e »hänglås»: kommatecken tillagt

159:27 / 106:17 e »och»: nu str med bläck; der skrivet ovanför med blyerts

160:12 / 107:22 e »ramen»: kommatecken tillagt

161:18 / 110: 4 e »kapellmästarn»: kommatecken ä t frågetecken

167: 2 / 114:16 e »hatten»: kommatecken tillagt

190:14 / 148/149:20 e »sal»: öppna sig ä t framför sig

192: 7 / 153: 7 e »var»: dyrbart understruket

Förarbeten

Alla bevarade förarbeten till de *Sagor* Sg författade 1903 förvaras i olika kartonger i Gröna Säcken; anteckningarna till den berättelse, *Sankt Gotthards Saga*, som Sg planerade att skriva på 1880-talet, återfinns i manuskriptet till *Tjänstekvinnans son* vilket förvaras i Bonniers förlagsarkiv.

Begreppet »föarbete» fattas här i mycket vid bemärkelse. Däri inbegrips förarbeten inte bara till *Sagor* utan också till planerade men aldrig utförda sagor resp. dramatiseringar av sagor.

Först redovisas under rubriken »Förarbeten av övergripande art» förarbeten som berör hela eller stora delar av samlingen *Sagor*. Under denna rubrik redovisas också, under egna rubriker, förarbeten till en ofullbordad samling »*Nya Sagor*» (jfr 6:2,7, nedan s. 83), liksom dramaplaner vilka kronologiskt ligger efter författandet av *Sagor* samt ordförteckningar och andra förarbeten av övergripande art. Övriga förarbeten redovisas därefter under respektive sagas titel.

Förarbeten av övergripande art

Förarbeten till Sagor

Dessa förarbeten, som samtliga består av förteckningar, är svårdaterade, bl.a. därför att de kan ha kompletterats i efterhand.

6:2,4 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1902) med rubrik »*Historier*». Fyra utförda sagor kan mer eller mindre säkert identifieras: *Blåvinge finner Guldpudran* (»Blåvinge på Solbärga»), *Fotografi och Filosofi* (»Fotografens uppfinning. Negativer»), *Sjusovaren* (»Kapellmästarn [grek.] 'Axel'») och möjligen *Anden i flaskan* (»Homunculus»). Denna förteckning torde ligga rätt tidigt i sagosamlingens tillblivelseprocess. Jfr kommentaren i textvolymen s. 253. [Dok. nr 52:5](#).

6:2,5 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »*Sagor*». Sex utförda sagor torde gå att urskilja: *Stora Grusharpan* (»Det sjunkna fortepianot»), *Lotsens Vedermödor* (»Snäckbutiken»), *Pintorpa-fruns Julafton* (»Julkärfven som foglarne inte ville röra.

(Pintorpafrun.)), *I Midsommartider* (»Lärkorna öfver dimman på hafvet sjunga»), *Jubal utan Jag* (»Johan utan Jag») och *Sankt Gotthards Saga* (»Förlofvade Landet. Schweitz»). Detta är sannolikt också en tidig förteckning. Jfr kommentaren i textvolymen s. 253. [Dok. nr 52:6](#).

6:2,6 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »*Sagor: Spökhistorier: / (Synthes!)*». Minst sex av de utförda sagorna går att känna igen: *Lotsens Vedermödor* (»Lotsen», »Snäckhandlaren»), *Triumfatorn och Narren* (»Triumfen Vega i Upsala. / Triumfatorn»), *Tobaksladans Hemligheter* (»Aktrisen som fick allt! Och leddes ihjäl», »Tobaksladan och kulisserna», »En Teatersaga», »Den utplånade. (Men Herrans ansigte står öfver dem som ondt göra, så att han utskrapar deras åminnelse af jorden. Ps. 34,17 'Och deras åminnelse vare utrotad från jorden.' Ps. 109,15 →», *Sankt Gotthards Saga* (»St. Gothard», »Arkadien»), *Jubal utan Jag* (»Johan utan Jag») och *Gullhjälmarna i Ålleberg* (»Ålleberg», »*Gull-hjelmarna*: i Ålleberg»). Förteckningen torde vara gjord före författandet av såväl *Ensam* som *Sagor*. Jfr ovan s. 34 och kommentaren i textvolymen s. 253 f. [Dok. nr 52:7](#).

6:1,5 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1898) med rubrik »*Sagor*». Identifierbara sagor är: *Stora Grusharpan* (»Stora Grusharpan»), *När Träsvalan kom i Getapeln* (»L-holmen»), *Lotsens Vedermödor* (»Lotsen», »Snäckhandlaren»), *Triumfatorn och Narren* (»Triumftåget. / alter Ego», »Ogräset och Hvetet»), *Gullhjälmarna i Ålleberg* (»Gullhjälmarna i Ålleberg», »Alnstickan»), *Tobaksladans Hemligheter* (»Tobaksladans hemligheter. / Storsångerskan: bor midt emot och kan se repertoaren på kulisserna som dragas fram ur ladan»), *Sankt Gotthards Saga* (»Sankt Gotthard. / Arkadien»), *Jubal utan jag* (»Jubal utan Jag», »Peruken»), *Sjusovaren* (»Soluppgången och Sjusofvaren. / Blommorna, Pianot etc.»), *I Midsommartider* (»Dufvans Sång på Liljeqvist», »De hägrande fönsterrutorna», »Den drifvande Segelbåten», »[klammer] Blidö: Midsommarafton. / och / Skarpö: Björken som gick. / Begravningskransen»), *Blåvinge finner Guldpudran* (»Blomstrens Hemligheter»), *Fotografi och Filosofi* (»Sommarnöjet: Intet för Intet. / Jernkällan. / Gytjtjan i Stranden. / Badstället. Långt till boden. / Myggen. promenader. / Tjuren», »Negativbilden: En människa dömd efter alla de fel hon saknar. Men *med* dessa fel vore hon trefligare En människa som lägger bort sina fel, men saknar

förtjenster»). *Sjusovaren och Ett halvt ark papper* ([grek.] 'Axels Charlott'). Denna förteckning är senare än 6:2,4–6. Se kommentaren i textvolymen s. 254 ff. [Dok. nr 52:8](#).

4:27,25 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1902) utan rubrik. Text bl.a.: [struket: »Jubal utan Jag»], »Guldpuddran: / [struket: »Gullhjelmarne i Alleberg»] / Blåvinge: / (på Fagervik) / *Blå-vinge* finner *Guldpuddran*». Längre ned en lista över svenska styresmän och kungar från Birger Jarl till Oskar II, samtliga strukna. [Dok. nr 52:9](#).

Förarbeten till »Nya Sagor»

6:2,2 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »*Sagor*». Text bl.a.: »Pintorpa-Fruns Julafton: / Anden i Flaskan».

6:2,3 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1901) med rubrik »*Sagor*». Text bl.a.: »Anden i Flaskan», »Blåvinge på Solberga».

6:2,7 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Nya Sagor*». Text bl.a.: »Pintorpa-Fruns Julafton: / Anden i Flaskan». [Dok. nr 52:10](#).

Att *Anden i flaskan* nämns i alla tre förteckningarna talar för att dessa tillkom före juni 1905 då denna saga publicerades. Enligt Ståhle Sjönell tillkom 6:2,2 »säkert efter sommaren 1904 [en notering »Den Gröna Fjäriln» kan kopplas till en anteckning i *Ockulta Dagboken* den 4–6 aug. 1904], troligen efter 1905 då 'I Vindskontoret' [anteckning »Vindskontoret:» i 6:2,2] enligt bevarade utkast tidigast planerades». Flera noteringar i förteckningen 6:2,7 kan förknippas med anteckningar i *Ockulta Dagboken* i januari 1904 vilket ger en gräns bakåt: »Lillans Tvångströja» och »Mina Palmer» resp. »Konungens Födelsedag» samt »Salsklockan» svarar mot »Lillan befriad från sin spänntroja» (OD 20/1 1904) och »Omplanterade alla palmerna sjelf» resp. »Kungens Födelsedag» (båda i OD 21/1 1904) samt »Salsuret stannade» (OD 26/1 1904). Anteckningen »Vindskontoret» resp. »I Vindskontoret» förekommer även i 6:2,3 och 6:2,7, vilket indikerar att också dessa förteckningar kan ha tillkommit »efter 1905». Således torde de tre förteckningarna kunna tidfästas till tidigast 1904, kanske till 1905 men före juni detta år. Se Ståhle Sjönell 1986, ss. 27, 54, 60 f., 66 och »Strindbergs

litterära förarbeten i 'Gröna Säcken'», Tidskrift för litteraturvetenskap, nr 2–3, 1984, s. 28.

Se även 6:2,8; 6:2,10; 6:2,11; 6:2,13 och 6:2,15.

Dramaplaner

3:1,9 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »*Dramer*». Text bl.a.: »Sankt Gotthards Saga», »Dufkällan», »[klammer:] Jubal utan Jag. / Sjusofvaren. / Lotsens Vedermödor. / Tobaksladans Hemligheter. / I Midsommartider. / Triumfatorn och Narren. / Ett ark papper. [klammer:] Dessa 6 [felskrivning för 7?] sagor hopflätas till ett Sagospel i verklig sagform.» Därefter följer en personförteckning, där personerna är hämtade ur fem av de uppräknade sagorna: »Kapellmästarn (Sjusofvaren) / Unga Frun hans hustru. (I Midsommartider) / Lotsen, hans Brorson. (Lotsens Vedermödor.) / Aktrisen, hans Syster. (Tobaksladans hemligheter) / Jubal hans Bror. (Jubal utan jag.)».

Dessa dramaplaner ligger flera år efter tillkomsten av *Sagor* – se Ståhle Sjönell 1984, s. 30.

Ordförteckningar

6:1,7 Halvt fol. blad (Lessebo Bikupa). Uppteckning av folkliga och dialektala ord och uttryck. Flera förekommer i *Sagor. I Midsommartider*: »Koltrast = Solsvärta = En-stare Enbärs-stare» (s. 90); *Stora Grusharpan*: »Stora Tångharpan-Grusharpan, Stybbharpan Stybbsåll» (s. 97), »'Det skiljer sig' = Pianot spricker» (s. 100), »Grunkor» (s. 101), »Chikaner» (s. 101), »Pedalen = Väfstol = Väfva = Virka» (s. 100), »Spräcka ved» (s. 99), »Metsnärten = refven» (s. 99), »Sänket = kläppen» (s. 99) och *Gullhjälmarna i Ålleberg*: »Grytstjerten = Handtag på gryta» (s. 188), »Eldkäpp = Eldgaffel» (s. 189), »Alstöflor = Träskor af al med skaft» (s. 188), »Sprita nötter» (s. 187).

Se vidare bild och bildtext s. 264 i textvolymen (i bildtexten anges felaktigt »folio», skall vara »halv folio»); jfr nedan, Errata, s. 123).

12:1,32 Fol. blad (Manilla). Uppteckning av folkliga och dialektala ord och uttryck. Flera förekommer i *Sagor. Stora Grusharpan*: »Spräcka ved» (s. 99), »Sjösvala, Fisksvala. = Tärna» (s. 103); *När Träsvalan kom i Getapeln*: »Träsvala = Svart och vit

flugsnappare. Ög [Östergötland]» (s. 145); *Gullhjälmarna i Ålleberg*: »Lagg = kant, rand strand = moss-laggen» (s. 187), »Tungel = måne» (s. 188), »Solbärgan» (s. 187).
[Dok. nr 52:11](#).

Andra förarbeten av övergripande art

Förarbeten vars rubriker anger att de gäller sagor men som inte tycks gälla de utförda sagorna: 6:2,8–13 och 15; verkförteckningar: 1;1,25; 6:1,4; 6:16, 28; titelrubriker: 6:1,1–3; även 6:2,1 (»*Sagor*: / (Novalis.)»).

Förarbeten till enskilda sagor i *Sagor*

Generellt hänvisas till vad som sägs om förarbeten till *Sagor* i kommentaren i textvolymen ss. 265–285.

I Midsommartider

4:27,19 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Dufvans Sång. [struket: ’på Liljeqvist.’]». Utkastet är avbildat och kommenterat i textvolymen s. 265 ff. På bilden syns inte den blyertsanteckning som finns i nedre högra hörnet: »Försoningen: Alla hennes släktingar och vänner.»

Sagens titel ändrades i manuskriptet från »Dufvans sång på Liljeqvist» till »I Midsommartider».

Ett par anteckningar med rubriken »Dufvans Sång på Liljeqvist», 4:27,20–21, antyder ett annat innehåll än den utförda sagan.

Andra anteckningar har inslag som känns igen i sagan. Det gäller 4:27,22 med rubriken »*Dufvans Sång på Liljeqvist*» och bl.a. texten: »Farängla-dagen = dagen efter trettondagen då englarne foro från Bethlehem. / Engeln (Dufvan) som i Midsommartid går omkring och bjuder himmelrikets glädje. Kommer till a) Rika bonden / b) Torparen / c) Jungfrun som föredrager himmelens framför jordens glädje». Försättningen avviker dock från sagan i *Sagor*.

På blad 4:27,28 läses rubriken »*Dufvans Sång på Liljeqvist*» samt bl.a. »I midsommartider» och »*Blidö Kyrka*»; blad 6:2,18 gäller ett sjukt barn och har bl.a. noteringen »Fönsterglasen = på sjukhuset = hägringar».

»Dufvans sång – – –» förekommer i en förteckning med rubriken »*Fata Morgana*» (9:1,21) som är senare än augusti 1904 (jfr Ståhle Sjönell 1986, s. 27).

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,5; 6:1,5; 3:1,9; 6:1,7; 6:1,4.

Stora Grusharpan

Se »Förarbeten av övergripande art» 6:2,5; 6:1,5; 6:1,7; 12:1,32; 6:1,4.

Sjusovaren

6:2,20 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Sjusofvaren*». Utkastet är avbildat och kommenterat i textvolymen s. 268 f.

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,4; 6:1,5; 3:1,9; 6:1,4.

Lotsens Vedermödor

6:16,19 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »*Lotsen*». Text: »Julafton – Hustrun kristen – / Han går ombord på fartyget – Undersöker – Roret är fast. Spökskeppet – Holländarn – / Dämpar vågen – Går ner i lastrummet och ser julklapparna – väggar öppna sig – Ett bibliskt panoptikon – Julkrubban – derpå sista väggen – inträder i sin stuga till julbordet. – – –»

Utöver detta utkast till en berättelse vars innehåll endast tangerar den utförda sagan, finns följande utkast som utvecklar motivet i sagan med passagen och snäckbutiken till en berättelse med annat innehåll än det i *Lotsens Vedermödor*:

6:16,17 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1900) med rubrik »*Snäck-Butiken: // (E T A H.) / Livre des Augures.*) [ang 'Livre des Augures' se ovan s. 34]». [Dok. nr 52:12](#). Se kommentar i textvolymen s. 271.

Under rubriken »*Dramer*» noteras på ett blad (3:1,16) bl.a. »Bakom Snäckbutiken»; på ett omslag (6:16,62) står under rubriken »*Karakterer och Situationer*» bl.a. »Lotsen».

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,5–6; 6:1,5; 3:1.9; 6:1,4.

Fotografi och Filosofi

4:29,8 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »*Motiv*». Text bl.a.: »Photographie-plåten».

6:1,6 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »*Sagor*». Text bl.a.: »Telefonlistan: / Fotografens uppfinning: negativer». Sagan *Ett halvt ark papper* kallades först – innan titeln ändrades i MS – för »Telefonlistan».

9:1,21 Blad 4:o (Lessebo Post) med rubrik »*Fata Morgana*». Text bl.a. »Fotografen = *Negativbilder = Autofotos*.» Dessa anteckningar har gjorts senare än augusti 1904 (jfr Ståhle Sjönell 1986, s. 27).

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,4, 6:1,5; 6:1,4.

Ett halvt ark papper

6:16,3 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1901) med rubrik »Telefonlistan». Utkastet är avbildat och kommenterat i textvolymen s. 271 f.

Titeln »Telefonlistan» förekommer även på blad 6:1,6 (jfr ovan under *Fotografi och filosofi*). På blad 8:9,17 med rubriken »*Krysäetos*» noteras detaljer i en tambur i en lägenhet, bl.a. »Telefonen = Listan». En tredje anteckning är följande:

9:5,48 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1902) utan rubrik. Text bl.a.: »Telefon – [klammer] Obs. Telefonlistan – / Harriets adress: / Barnmorskan / Nilsson. / Hillberg. / Förlorade vänner.»

I ett dramautkast med osäker anknytning till sagan står bl.a. »Hemmet på auktion. / Telefonlistan» (3:22,44).

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:1,5; 3:1,9; 6:1,4.

Triumfatorn och Narren

6:1,8 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1898) med rubrik »*Triumfen: Afrika*». Utkastet är avbildat och kommenterat i textvolymen s. 275 f.

9:3,27 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1898) med rubrik mitt på sidan »Mirakel-Boken. / (Jfr: I Klostret)». Text ovanför rubriken bl.a.: »(Den som spelade [grek.] 'Aug. Sg.' i karnevalen; blef full, fick stryk på en trappa.)». Utkastet är kommenterat i textvolymen s. 276.

4:10,7 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1900). Under rubriken »Herakles får Triumf» text bl.a.: »Io Triumphe! [triumfrop i antikens Rom]. En slaf stod bakom på Quadriga [den fyrspända vagnen] och ropade: Kom ihåg att Du är en menniska! / En narr smädade och sjöng nidvisor; blottade hans fel och svagheter! Öfverdref, vanställde och ljög».

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,6; 6:1,5; 3:1,9; 6:1,4.

När Träsvalan kom i Getapeln

6:1,10 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Fången*». Utkastet är avbildat och kommenterat i textvolymen s. 278.

»Fången» var sagans titel på planeringsstadiet; denna rubrik finns även (färglagd) på ett blad utan annan text (6:1,9).

Under rubriken »*Pingst*» förekommer texten »Stenmannen: / Presten» på ett annat blad (SgKB: doss. 1; Acc.-nr 1983/76).

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:1,5; 12:1,32; 6:1,4.

Tobaksladans Hemligheter

6:1,11 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1903) med rubrik »Tobaksladans Hemligheter».

Utkastet är avbildat och kommenterat i textvolymen s. 278 ff.

Sagens titel nämns i en förteckning över de »monodramer» som Sg planerade hösten 1905 för Harriet Bosse (3:1,20).

Ett förarbete med rubriken »*Dramat*» och bl.a. texten »Tobaksladan» (3:1,15) har osäker anknytning till sagan.

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,6; 6:1,5; 3:1,9; 6:1,4.

Sankt Gotthards Saga

Anteckningar som gäller den berättelse, *Sankt Gotthards Saga*, som Sg planerade att författa vid mitten av 1880-talet återfinns på två versosidor av manuskriptet till första delen av *Tjänstekvinnans son* som han författade våren 1886. På p. 6 verso står: »*Sankt Gothard. / Göschenen – Dal. / Lördagsafton: / Hornlåtar: / Diligencen. / Docenten. / Berget*». På p. 21 verso: »*Sankt Gothards Saga*».

Följande fem utkast hör till den saga som Sg författade 1903:

3:6,2 Blad 4:o (Lessebo Bikupa 1900) med rubrik »*Sankt Gothard*». Texten utgörs av uppgifter om fakta med anknytning till tunnelbygget. Flera uppgifter förekommer i sagan: »Passvägen» (texten s. 174); »15 kilometer» (s. 169); »Tunnelsjukan» (s. 171); »Hospitalet» (s. 170); »Lerlager, vattenådror» (s. 170); »Strejk i Juni 1875» (s. 170); »Brand, Airolo. September 1877» (s. 170); »19 Juli 1879 fick Favre slag ini berget» (s. 170); »28 Febr. 1880 kl 7 på aftonen, en borrh från söder» (s. 171); »24 April: Vega hem 1880» (s. 172); »Rhens källa och Rhône = Nordsjön och Medelhavet» (s. 172); »Skyddsträden» (s. 165). [Dok. nr 52:13](#).

3:6,3 Blad 4:o (Lessebo Post) med rubrik »*Sankt Gotthards Saga*». Text: »*Personer / Andrea från Airolo / Gertrud i Göschenen / Amtmannen, Hennes Far / Rudi, Postmästarns Son / Postmästarn / Öfversten*».

3:6,6 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »Sankt Gotthard». En del av texten är indelad i I–III. Fakta har noterats rörande sträckan Göschenen–Airolo. Texten börjar: »Arkadien: / Stråhattar: Hvetet. / Weisse Roessli: Herr Majjer: / Fabrikanten: Liederkranz. Kägelspel.» [Dok. nr 52:14](#).

3:6,7 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »Arkadien». Text: »Hvita Hästen / Herr Majjer – / Hattfabriken – / Öfversten – Postmästarn. / Aftonen = Liarne, Kreaturen vid brunnen – Liederkranz – / Kinderfest – / Löfskrindan med trädgårdseleverna – / Skyttarne vid banan».

3:6,9 Lapp utan rubrik. Text: »Amtmannen död: / Gertrud väntar: / Borrhålet = / Andreas / Får priset. / = Fri = / Samlat pengar. [»Får priset.», »= Fri => och »Samlat pengar.» omfattas av klammer] / Går först genom tunneln = / Får henne = / 1880 = Stanley, Vega = / Sankt Gotthard / Rhen / Rhône [»Rhen» och »Rhône» omfattas av klammer] / Nordsjön = / Medelhafvet, / Barbarossas Ring = / De vandra till Airolo = / Blir Gemsjägare».

Ytterligare förarbeten utgörs av en anteckning med personnamnen »Gertrud: / Andrea» (3:6,11) samt tre titelrubriker (3:6,1; 3:6,12–13); en notation om tunnelmått (9:7,41) har en osäker anknytning till sagan.

Följande två förteckningar visar att Sg hade planer på att låta *Sankt Gotthards Saga* ingå i samlingsverk:

6:16,6–7 Omslag fol. (Lessebo Bikupa 1898). På första sidan har Sg skrivit »*Jul-Boken. / 1903. / af / August Strindberg*». Text bl.a.: »*Berättelser: / Sankt Gotthard*». Kommenteras i textvolymen s. 259.

1:1,24 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1901). Rubrik mitt på sidan: »*De Vackraste Berättelserna. / af / August Strindberg*». Text under rubriken bl.a.: »(Ur Sagorna) Sankt Gotthards Saga».

Följande förarbeten till en dramatisering av *Sankt Gotthards Saga* torde datera sig från åren 1906–08 (se Ståhle Sjönell 1984, s. 30 och kommentaren i textvolymen s. 281):

3:6,10 MS. 3 fol. blad (Manilla) pag. 1–3 med rubrik »*Första Akten*». En påbörjad dramatisering av *Sankt Gotthards saga*. Sceneri samt dialog i bunden form mellan Seppi och Bertha, två personer som inte förekommer i sagan. Texten slutar med att Andrea kommer in på scenen med en bössa. [Dok. nr 52:15](#).

3:6, 4–5 Omslag fol. (Manilla). På första sidan rubrik »*Sankt Gotthards Saga: / Barbarossas Ring*». Utkast med personförteckning och aktindelning I–V. Texten börjar: »Andrea. Tessinare. / Gertrud. Amtmannens dotter. / Rudi, Postmästarns Son. Uri-bo».

3:6,8 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Sankt Gotthards Saga*». Skiss till dramatisering av sagan med scenlösning och dekorationer etc. Text bl.a.: »Detta är Tyska Sidan (Uri.) af St Gotthard, eller Göschenen. / När Italienska Sidan (Tessin) skall synas vid Airolo, vänder man på dekorationerna som äro målade på baksidan med Italienska motiv, vinrankor, oliver, blommande Mandelträd och Persikor».

Sagan nämns i tre förteckningar över planerade dramer: 3:1,1; 3:1,15; 3:1,17.

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,5–6; 6:1,5; 3:1,9; 6:1,4.

Jubal utan Jag

Namnet Jubal i titeln förekommer inte i de tidiga utkasterna. I de tidigaste förteckningarna över uppslag till sagor 6:2,5 och 6:2,6 anges »Johan utan Jag». Först i 6:1,5 heter sagan »Jubal utan Jag». I Gröna Säcken kan man följa Sgs bearbetningar av huvudmotivet i denna saga ända tillbaka till 1898. Motivet urskiljs i ett förarbete till *Brott och brott* där Sg formulerar det psykologiska motivet i ett planerat drama kallat »Johan utan Jag»

(4:21,4); samma motiv skymtar i förarbeten till de aldrig fullbordade prosaverken *Klostret* respektive *Mirakelboken* (jfr kommentaren i textvolymen s. 259). Bland utkastet till »Johan utan Jag» pekar särskilt följande framåt mot sagan *Jubal utan Jag*:

4:21,4 Folio blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Ockultistiska Dramer: / Nemesis-Dramer – / [blyerts:] Johan utan Jag». Text bl.a.: »Mannen som förnekar sin identitet och derigenom som straff förlorar sitt sjelf. / Algot Lange förnekade sin identitet, af högfärd, inför en handelsbokhållare som 'äcklade' honom. L. blef skådespelare – sångare, och fick aldrig vara sig sjelf; endast spela ovärdiga roler [fotnot] i [struket: »Schw»] fremmande land, så att hans person glömdes hemma; slutligen afgick han från teatern och blef teosof = Buddhist d.ä, lefver numera för att döda sitt jag = utplåna sin person. / Hans hustru gjorde äfven allt för att utplåna honom. / Lange hatade egentligen teatern./ Lange bygde sin bana på en lögn! Vintapparen i Uddevalla.» – Fotnot efter »ovärdiga roler»: »Jfr: Svante, Hedin, Uddman, [grek.] 'Personne' som började i hjelteroler. [Svante Hedin (1822–96), skådespelare och en tid umgängesvän till Sg; Carl Jakob Johan Uddman (1821–78), operasångare; Nils Personne (1850–1928), skådespelare och regissör]» Utkastet kommenteras i textvolymen s. 259 och, beträffande Lange, s. 281 f.

4:21,5 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Scioptikon = Teatern». Pag. 1. Aktsiffra »I». Indelning i scener I–V. Annan rubrik: »*Johan utan Jag*». I texten läses bl.a. »Petri förnelser» och »Petrus, förnekar sig och en vän». I fortsättningen skisseras ett händelseförlopp som ställvis påminner om det i sagan i *Sagor*. Scen I utspelas utanför en domsal. En vän till Johan är anklagad. »Vännen föres i bojor; helsar Johan; som ej låtsas känna honom. 'Är det inte Johan?' – 'Nej!' – / Scen: II. Vännen är frikänd. Johan behöfver hans [struket: »tjenst»] vittnesmål. Vännen förnekar honom. / Scen: III. Johan är i sitt hem. Han har bytt namn! [– – –] Han ser sig i spegeln och blir rädd. [– – –] Scen IV. Han söker sin mor som den sista på jorden. Hon förnekar honom, ty han har bytt namn. [– – –] Scener: Hustruns litterära scéance bland unga män som utplåna honom i hans eget hem. Han har att välja på krogen der han vantrifs och hemmet der han pinas.»

Motivet med identitetsförnekelsen skymtar även i 4:21,3; 4:21,6; 3:9,1–2. Så också i 4:1,2 som är ett förarbete till *Brott och brott*, och i 3:8,1 som är ett förarbete till första delen av *Klostret*, där man kan läsa bl.a.: »[grek.] 'Lange' som förnekade sin identitet. // = De som ändra namn! förlora sig»; även i 9:3,30 med rubriken »Sagor: / Mirakelboken» och 9:3,31.

Som motiv till dramer förekommer »Johan utan Jag» på blad 3:1,8; 3:1,12; 3:1,19; som rubrik på 4:21,1–2.

3:10,1+7 Omslag fol. (Lessebo Bikupa 1900). På första sidans mitt rubriken: »Petrus». Ovanför rubriken: »Vampyren; Johan-utan-Jag; [– – –].» Texten under rubriken börjar: »Förnekar sig, förnekar sin identitet, förnekar sin tro af feighet och förlorar sin person».

3:10,2 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1900) med rubrik »*Petrus*. [– – –]». Texten är indelad i: »A Lagerlund.», »B Klädloge.», »C Hemmet.», »D Hos Modren.», »E [struket: 'Klostret'] Därhuset». Text högst upp bl.a.: »Petrus Jönsson är journalist och författare; blir sångare för att komma ifrån'et. [– – –] Har vid debuten tagit ett gentilt namn Giovanni. (så att hans mor förnekar honom mot slutet.) / Hans qvinna upptager hans journalistiska verksamhet; han lär henne; derpå blir hon författarinna och tar hans idéer, hans verksamhet, hans vänner och hon slår igenom först när hon skrifer en roman om honom». Text under »A» bl.a.: »Petrus går fram till ett bord och blir illa mottagen – talar om att han skall debutera som sångare – – – Ber om hjälp, men ljuger – – – (Uddevalla) Petrus ensam = Skolkamraten: Är det inte? X Nej! jag heter II – – – Men jag heter Y.» Text under »C»: »Petrus lär henne författa. Litterära vänner skratta åt honom som komiker. Y. har fortsatt kampen – bär samma namn som Petrus förut – väntar som den föraktade. Kommer nu från teatern på soarén och har lyckats – – – Han är nu den store Jönsson.» Text under »D»: »Jönsson är i direktionen och Rolkomitén. Petrus är icke nöjd vara komiker. Vill bli tragiker – får öfversteprestroler: Frun är författarinna = Mannen får passa opp. Förtviflad. Vill fly till modren (som sedan förnekar honom →». Text under »E» bl.a.: »Begravves, får ett nummer [struket: »nytt namn»].»

3:10,5 Halvt fol. blad (Van Gelder Zonen) med rubrik »Petri Förnekelse». Ovanför rubriken: »En som förnekat sin identitet och dermed förlorat sitt jag. Och åter gol hanen.» Till vänster om rubriken bl.a.: »Lange». Under rubriken bl.a.: »*Följderna* / Han förlorar sitt sjelf och blir derfor 'besatt' af andra, osjelfständig, lettled. / Kufvas och förödmjukas af andra. / Kommer aldrig upp emot sig sjelf. / Han säger aldrig Jag, utan omskrifver eller säger 'han' eller namnet. / Bära en annans plagg och bli besatt.» I högerspalten bl.a.: »Han förnekar sig tre gånger. / Förnekar sina åsigter för vinning Carl L [– –] Skolkamraten blir rik och förnekar honom!» – »Föräldrarne förneka honom då han bytt na[mn]».

Se även 3:10,3–4 som också rör förnekelsemotivet.

Ett dramautkast med samma förnekelsemotiv och med Lange bland inspirationskällorna är 3:21,2; motivet förekommer även i dramautkastet 5:6,6.

Motivet »Jubal utan Jag» förekommer under rubriken »*Karakterer och Situationer*» på blad 6:16,62. Under samma rubrik nämns »Den Jag-löse» på blad 9:5,46 pag. 1.

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,5–6; 6:1,5; 4:27,25; 3:1,9; 6:1,4.

Gullhjälmarna i Alleberg

Motivet med Gullhjälmarna i Alleberg skymtar i två förarbeten till dramat *Engelbrekt*, 1:6,6 och 1:6,10; i det senare (färgbild i Ståhle Sjönell, Katalog över »Gröna Säcken», s. 15), står bl.a.: »Engelbrecht går att rådfråga sin döda fader. Kommer in i Alleberg och ser Gullhjelmarne. Den glödgade jernstången räckes».

Följande utkast till sagan i *Sagor* finns bevarade:

6:1,12+17 Omslag fol. (Manilla). På första sidan rubrik »Korpral Kasks / Berättelser / Om Svenska Historien».

6:1,13 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Gullhjelmarne i Ålleberg». Texten utgörs bl.a. av historiska data som tjänat som underlag för en av soldaten Kask lämnad historisk översikt, vilken Sg uteslöt (återgiven i textvolymen s. 298 f.), och för soldatens redogörelse i den färdiga sagan. [Dok. nr 52:16](#).

6:1,14 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1900) med rubrik »Gullhjelmarne / i / Ålleberg». Text: »I Ålleberg. / I Riddarholmskyrkan. / I Riddarhuset / Gripsholm. / Drottningholm».

6:1,15 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »Gullhjelmarne / i / Ålleberg. / (Sinclairs Visa)». Text: »Ingiald / Olof Skötkonung. / Erik Helig. / Birger Jarl. / Magnus Ladulås. / Engelbrekt / Sturarne / Gustaf Vasa. / Carl IX. / Gustaf Adolf / Carl X. / Carl XI. / Carl XII. / Gustaf III. / Carl Johan». Kommenteras i textvolymen s. 283.

6:1,16 Blad 4:o (Manilla) med rubrik »Gullhjelmarne». Text: »Nyårsnatten = / Sverges Kungar – / Haag-Konferensen [benämning på fredskonferensen i Haag 1899] – // Nya Seklet. / Verldshistorien».

Motivet resp. titeln förekommer i följande förteckningar:

8:18,25 Fol. blad (Manilla) med rubrik »Dikter». Text bl.a.: »Gullhjelmarne i Ålleberg». Förteckningen har av G. Ollén daterats till kort efter 18/7 1902 (SV 51, s. 226); den är avbildad i SV 51, s. 229.

3:1,19 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Scioptikon-Teatern». Text bl.a.: »Gullhjelmarne i Ålleberg».

1:1,19 Fol. blad (Manilla) med rubrik »Sommarspelen: / 1909». Text bl.a.: »Gullhjelmarne i Ålleberg».

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,6; 6:1,5; 4:27,25; 6:1,7;12:1,32; 6:1,4.

Blåvinge finner Guldpudran

6:1,18 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Guldpudran». Utkastet är avbildat och kommenterat i textvolymen s. 284 f.

I Gröna Säcken finns också en mängd förarbeten till den dramatisering av sagan som Sg enligt egen uppgift arbetade med våren 1907 (»Jag [– – –] såg den så ljust i fjor våras ... men så mörknade det! Den heter Dufkällan! ...»), skriver Sg i brev till Tor Aulin 28/1 1908; jfr Ståhle Sjönell 1984, s. 31). På flertalet av dessa förarbeten är rubriken »Dufkällan» men även andra titlar förekommer, bl.a. »Blåvinge finner Guldpudran» (4:27,12). Intrigen påminner mycket om den i sagan.

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,4; 6:1,5; 4:27,25; 6:2,3; 6:1,4.

Textens placering i Samlade Verk i förhållande till originalmanuskriptet

Vid jämförelsen avses genomgående översta raden på respektive SV-sida.

<i>Sida</i> <i>i SV</i>	<i>Sida</i> <i>i MS</i>		
87	84	147	70
90	89	150	75
93	95	153	81
95	99	157	102
99	1	160	107
102	6	165	111
107	9	168	116
110	14	171	122
115	19	174	128
118	24	177	129
121	30	180	134
124	36	183	140
127	I	187	142
133	a.)	190	148/149
137	57	193	154
140	62	197	156
143	68	200	160

ÖVRIGA SAGOR

Pintorpa-fruns Julafton

Textläget

Sgs bevarade originalmanuskript (MS) är *bastext* för etableringen av *Pintorpa-fruns Julafton* i SV. Ett ombrutet korrektur från 1903 har använts som *komplementtext*.

Manuskript

Originalmanuskriptet finns i Gröna Säcken (SgNM 6:3,16+18,17). Detta manuskript är det Sg drog tillbaka före tryckningen av *Sagor* 1903 när han beslutade att lyfta ut sagan ur boken (se kommentaren i textvolymen s. 260 f.). Blyertsmarkeringar, smutsfläckar och märken efter sättares fingrar visar att det varit tryckmanus.

Korrektur

När Sg inahierade publiceringen av sagan i *Sagor* var texten redan satt och förelåg i korrektur. I Gröna Säcken finns två exemplar av detta korrektur (SgNM 67:1,9 och 10) och ett tillhörande titelblad (SgNM 67:1,11). Korrekturet utgörs av 22 sidor inklusive titelbladet och omfattar ss. 47–68 i den dåvarande pagineringen; det har samma typografiska utförande som trycket i *Sagor* 1903.

Pintorpa-fruns Julafton publicerades första gången i tidskriften *Julstämning* 1908. Som förlaga fungerade uppenbarligen ett korrektur från 1903. Trycket 1908 övertar flertalet korrupperingar i korrekturet, vartill kommer nya felläsningar och normaliseringar. Ingenting tyder på att Sg korrekturläste texten i *Julstämning*. Inget av de två bevarade korrekturerna användes tydligen som tryckmanus; Sgs blyertsändringar i korrektur exemplaren slår inte igenom i trycket 1908.

När John Landquist gav ut texten i *Efterslätter* i *Samlade Skrifter* 54, ss. 124–136, hade han inte tillgång till handskriften eller korrekturen utan byggde enbart på versionen i *Julstämning*. Utgåvan i SV är den första som bygger på originalmanuskriptet.

Ändringar i korrekturet som införts i Samlade Verk

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras korrekturet, därefter MS.

Följande ändring är redan införd (»tryckt») i korrekturet:

210: 6 sådana måste / sådana måste måste

Följande ändringar har Sg – okänt när – med blyerts infört i det ena bevarade korrektorexemplaret (SgNM 67:1,9):

210: 1 men brännande / men förblef brännande

210: 3 fortsättningen. / fortsättningen af sig sjelf!

Ändringar i korrekturet som ej införts i Samlade Verk

Följande ändringar som gjorts på sätteriet (dvs. de är »tryckta» i korrekturet) har ej införts i Samlade Verk.

Sid- och radhänvisning ges till SV. Först citeras MS, därefter korrektorexemplar SgNM 67:1,9.

- 207: 6 Kammarherren / Kammarherrn
- 207:10 skall / skulle
- 208: 1 liknade dammig spindelväf / liknade spindelväf
- 208:17 inte / icke
- 208:29 blod / blad
- 210:22 Det / Detta
- 211: 2 tvistefröen / tvistefrön
- 211:20 på några dar / några dar
- 212: 8 uppsatta. Vid / uppsatta, vid
- 213:12 gissnade / gistnade
- 213:14 kaklugnarne / kakelugnarne
- 214: 3 in i hissen / i hissen
- 214:20 hur / huru
- 214:27 tillbaks / tillbaka
- 215: 7 ändå / ännu
- 215: 7 så ond att / så att
- 215:37 tillbaks / tillbaka
- 216: 6 fingerna / fingrarna
- 216:12 ögonen; / ögonen –

Strindbergs ändringar i korrekturet

Utöver de två ändringar som registrerats i förteckningen »Ändringar i korrekturet som införts i SV» har Sg i korrektur exemplar SgNM 67:1,9 – okänt när – med blyerts gjort följande ändringar, vilka innebär att han – med ett undantag – bringar texten i överensstämmelse med MS.

Sid- och radhänvisning ges till SV. Sgs korrigerings återges först, därefter citeras korrektur exemplaret.

213: 6 tröstat / tröstade

213:36 för / före

214:18 togs från / togsi från [*MS: »togs ifrån»*]

214:36 älskade / äiskade

215:11 gick / gi ck

215:20 satt hon / satthon

216: 1 i alla / ialla

I det andra korrektur exemplaret SgNM 67:1,10 har Sg med blyerts ändrat titeln »Pintorpa-frun» till »Pintorpa-fruns Julafton» samt i den löpande texten gjort följande två ändringar:

216: 1 i alla / ialla

216:10 »Du [---] dig!» / Du [---] dig!

Beskrivning av originalmanuskriptet

Texten i MS är skriven på blad som ligger lösa i ett omslag i halv folio (Lessebo Bikupa). På omslagets första sida står titeln »Pintorpa-Fruns Julafton», på dess tredje sida endast »Pintorpa-Frun». Denna tredje sida har sannolikt ursprungligen fungerat som pag. 1; Sg har senare ändrat vikningen av omslaget så att pag. 1 blivit pag. 3, och skrivit den nya titeln. Kanske har titeländringen skett inför berättelsens publicering som julsaga 1908 (se kommentaren i textvolymen s. 289).

På bladen finns blyertsmarkeringar, smutsfläckar och märken efter sättares fingrar, tillkomna vid sättningen 1903.

Se även beskrivningen av manuskriptet till *Sagor* ovan s. 64 f.

Ändringar med bläck i originalmanuskriptet

I förteckningen har medtagits sådana ändringar som av utgivaren bedömts vara av semantiskt eller stilistiskt intresse. Ändringar som har bedömts huvudsakligen ha rättelsekaraktär och sådana där läsarten är osäker har icke medtagits.

Först ges sid- och radhänvisning till SV, därefter till MS.

207: 1 / 38: 1	titeln <i>Pintorpa-Frun</i> överrankad
207: 3 / 38: 4	e »allt»: <i>annat</i> tillagt
207:11 / 38:15	e »hämta»: <i>sig till</i> ä t <i>sig från</i>
207:15 / 38:20	f »voro»: <i>de</i> tillagt
207:27 / 39:15	f »ansikte»: <i>vackra</i> tillagt
208: 7 / 40: 2	e »blick»: <i>upp</i> str
208:12 / 40:10	e »ha»: <i>tagit</i> str
208:29 / 41: 5	e »och»: <i>smutsfärger och</i> ä t <i>smutsfärger.</i>
208:31 / 41: 8	e »stela;»: <i>det var</i> str
208:32 / 41: 9	e »jo»: <i>på en ljusstake</i> ä t <i>det</i>
208:32 / 41:10	e »orm»: <i>på en ljusstake</i> tillagt
208:33 / 41:11	e »det»: <i>som var</i> str
208:37 / 41:16	e »konst»: <i>och</i> tillagt
209:10 / 42: 3	e »första»: <i>måltiderna</i> ä t <i>måltiden</i>
209:22 / 42:19	e »så»: <i>fick</i> str
209:28 / 43: 3	e »men»: <i>den</i> tillagt
209:31 / 43: 5	e »och»: <i>icke</i> tillagt
209:33 / 43: 7	e »opp»: <i>med</i> str
209:34 / 43: 9	e »blev»: <i>derför</i> tillagt
210: 4 / 43:15	e »icke»: <i>blommor</i> ä t <i>vexter</i>
210: 4 / 43:16	e »heller,»: <i>icke ens akta</i> str
210: 5 / 43:16	e »helst»: <i>alskade</i> str
210: 5 / 43:17	e »stenar,»: <i>älskade hon</i> tillagt
210: 5 / 43:17	f »näst»: <i>och</i> str
210:22 / 44:10	f »Det»: <i>Så</i> str

211:12 / 45:18	f »», när»: <i>med fremmande</i> ä t <i>vid bjudningar</i>
211:14 / 45:20	e »ingen»: <i>har rätt</i> ä t <i>kan</i>
211:15 / 45:21	e »och»: <i>en tillagt</i>
211:24 / 46: 9	e »när»: <i>han str</i>
211:24 / 46: 9	e »ljuset»: <i>strömma</i> ä t <i>strömmade</i>
211:25 / 46:10	e »kvalen»: <i>af tillagt</i>
211:26 / 46:11	e »i»: <i>mörkret och med</i> ä t <i>mörkret.</i>
211:31 / 46:17	e »bakom»: <i>skriften; och</i> ä t <i>skriften. Och</i>
211:31 / 46:18	e »Och»: <i>se str</i>
212:21 / 48: 7	f »bli»: <i>ville tillagt</i>
212:27 / 48:14	e »från»: <i>bordet tillagt</i>
212:34 / 48:23	e »överlästa»: <i>elakheten.</i> ä t <i>elakheten,</i>
212:34 / 48:23	e »elakheten,»: <i>den</i> ä t <i>det</i> ä t <i>den</i>
213: 1 / 49: 5	e »stor»: <i>gröngul tillagt</i>
213: 9 / 49:15	e »i»: <i>hans str</i>
213:13 / 49:20	e »in,»: <i>vexterna dogo tillagt</i>
213:35 / 50:23	e »ut»: <i>och str</i>
214: 1 / 51: 4	e »I»: <i>trappan</i> ä t <i>farstun</i>
214:12 / 51:20	e »som»: <i>hon</i> ä t <i>frun</i>
214:13 / 51:20	f »stannade»: <i>Och de</i> ä t <i>De</i>
214:20 / 52: 8	e »att»: <i>se tillagt</i>
214:37 / 53: 7	e »glömma!':»: <i>sluttecken str</i>
215: 5 / 53:14	e »ond»: <i>igen tillagt</i>
215:23 / 54:12	e »hon»: <i>en gång tillagt</i>
215:27 / 54:18	e »brev»: <i>till honom str</i>
215:38 / 55: 8	f »hade»: <i>satt str</i>
216: 3 / 55:12	e »sin»: <i>icke rika</i> ä t <i>fattiga</i>
216:16 / 56: 4	f »en»: <i>och str</i>
216:17 / 55: 6	f »hörde»: <i>hon tillagt</i>
216:17 / 55: 6	e »välkänd»: <i>mjuk str</i>

Förarbeten

Bevarade förarbeten till *Pintorpa-fruns Julafton* i Gröna Säcken redovisas nedan fördelade på Utkast, Dramautkast, Anteckningar, Verkförteckningar, Titelrubriker och Förarbeten med osäker anknytningen till sagan.

Begreppet förarbete fattas här i mycket vid bemärkelse. Däri inbegrips förarbeten inte bara till *Pintorpa-fruns Julafton* utan också till planerade men aldrig utförda verk med liknande motiv.

Utkast

6:3,2 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »Pintorpa-Frun. [Mecklenburgskan]» (hakparentesen är Sgs). Utkastet är kommenterat och avbildat i textvolymen s. 292 ff.

6:3,4 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Pintorpa-Frun. / Kap: 2*». Text bl.a.: »Hon går sin väg: Infernoresan: Pensionatet: / Barnet, barnsängen = Sköterskan = Hon går sin väg = [klammer] Han upptager henne igen:» – »Spatserturen: glansisen = fotsacken = / Hon ruinerar honom = / Hon ljuger så käkarne gå i lås / Hon är så ond att hon blir svart i ansigtet: får utslag. / Hon längtar till Paris. Ber Gud få göra ondt. / Han går sin väg. Hon tvinar af brist på tillfälle få pina någon. / Han kommer igen. Naftalinet; ostädning; symaskinen på matbordet; klockan; pianot skall stå öppet, spikas i väggarna; spjellsnörena». Utkastet tyder på att Sg planerade en fortsättning av *Pintorpa-fruns Julafton*. [Dok. nr 52:17](#).

6:3,9 Blad 4:o (Lessebo Post) med rubrik »*Starkare än Döden: / [Pintorpa-fruns Julafton.] / (Pröfningar)*» (hakparentesen är Sgs). Text: »Han = fördraga allt utom förnedring. Men sedan får han se på annat. / Hon = Mätta Dyre: måste göra ondt! / Hissen, Tjenarne, De Fattiga: / Effekten: Rummets om-möblering!»

6:3,13 Brevpapper (halvt ark). Text (med blyerts): »Hon är en [klammer] Melusina Apsara som måste göra ondt då och då; lider [struket: »då»] af det; men är dömd till det! / Förtrollningen kan endast lösas om en man älskar henne så, att han fördrager allt,

förlåter i oändlighet.» Med »Melusina Apsara» syftar Sg troligen på Pintorpafrun; utkastet är kommenterat i textvolymen s. 294.

Dramautkast

4:21,7 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »*Sceneri för hela pjesen*». Text bl.a.: »En matsal. I fonden två fönster och glasdörrar till balkong. Framför fönsterna och glasdörrarne hänga grågula trådgardiner rätt ner i form af jalousier så att de stänga all utsigt. Gardinstängerna äro bruna och ornamenten i ändarne äro afsågade. [– – –] Till venster en majolika-kakelugn med spjellsnöret af hopknutet segelgarn. [– – –] En hvilstol vid kakelugnen med ett öfverkast i färgen af visset löf. [– – –] Pianot är uppslaget.»

6:3,5 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1902) med rubrik »*Pin-Torpa-Frun: / [grek.] ('Frida')*». Dramautkast med indelning 1–5. [Dok. nr 52:18](#).

6:3,11–12 Brevpapper (vikt) utan huvudrubrik med dramautkast; kommenterat i textvolymen s. 294. [Dok. nr 52:19](#).

Anteckningar

4:25,3 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Huset Babel. / [oläsligt] / (Scheol.)*». Aktindelning I–V. Text bl.a. under Akt II: »Pintorpa-Frun. Hissen.»

Anteckningarna på detta blad är troligen senare än *Ensam* och *Sagor*, några av dem från slutet av 1905 (Ståhle Sjönell 1986, s. 125).

4:27,5 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Den Grönskande Ön. / Duf-Källan: / Spökhuset*» med text bl.a.: »Svarta Frun (Pin-Torpa –)». Även en annan rubrik: »*Svarta Frun*» med text: »Förstör dagens arbete = / Tar upp väfvar och stickningar – / Tänder ljus och lampor – / Pinar blommorna – / Drar gardinerna – / Slår ut vattnet –».

6:3,10 Lapp (Manilla) med rubrik »*Starkare än Döden. / [Pintorpa-Fruns.] / [Julafton.]*» (hakparenteserna är Sgs). Text: »*Omnia vincit Amor*». Kommenteras i textvolymen s. 294.

6:3,14 Fol. blad (Manilla) utan rubrik. Text: »Pintorpa-Frun = Beata Gyllenstjerna f. Yxkull = / till Björkvik och Steninge / g.m. Eric Gyllenstjerna 1636 / † 1667. Ericsberg kallades Pintorp». Kommenteras i textvolymen s. 292.

4:10,12 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1903). Rubrik mitt på sidan »*Apsaras*». Text bl.a.: »Melusina [grek.] ('Frumeri') / Omfale [i grekisk myt en lydisk drottning, hos vilken Herakles i tre år måste utföra slavsysslor klädd i kvinnokläder; jfr ordförklaring i SV 51, s. 342]. / P-torpa- [grek.] 'frun'».

4:13,3 Fol. blad (Lessebo Bikupa 1903) med rubrik »Holländarn. / [grek.] ('Pintorpafrun')». Kommenteras i textvolymen s. 294 f. [Dok. nr 52:20](#).

9:5,46 6 fol. blad (Lessebo Bikupa 1900, 1903) pag. 1–6, med rubrik »Karakterer och Situationer». Text bl.a. pag. 2: »[grek.] 'Pintorpa frun'».

Även 6:3,6; 9:1,43; 9:5,43; 9:7,82; 9:8,36.

Verkförteckningar

Se 3:1,17–18; 9:3,8; 3:1,21 och 6:16,2 (de två sistnämnda kommenteras i textvolymen s. 295).

Titelrubriker

6:3,8 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »*Pintorpa-Frun.* / (Mecklenburg.)».

6:3,16+18 Omslag i halv folio (Lessebo Bikupa). På första sidan rubrik »Pintorpa-Fruns Julafton» och en numera delvis utsuddad blyertsanteckning »Pintorpa [oläsligt] Preludium 3». På tredje sidan »Pintorpa-Frun». Kommenteras i textvol. ss. 289 och 296.

Se även 6:3,1.

Förarbeten med osäker anknytning till sagan

Se 4:11,8; 9:5,25; 6:3,15.

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,5; 6:2,2; 6:2,7.

Textens placering i Samlade Verk i förhållande till originalmanuskriptet

Vid jämförelsen avses genomgående översta raden på respektive SV-sida.

Sida *Sida*

i SV *i MS*

207 38

210 43

213 49

216 55

Anden i flaskan

Textläget

Originalmanuskriptet till *Anden i flaskan* tycks inte ha bevarats. Förstatrycket i veckotidningen Strix' midsommarnummer 1905 är *bastext* och enda förlaga för etableringen i SV.

Förarbeten

Förarbeten i Gröna Säcken visar att Sg haft planer på att ge motivet i *Anden i flaskan* dramats form. Dessa planer ligger sannolikt före författandet av sagan. Ett bevarat dramfragment med titeln »*Homunculus*. / En Saga» (3:14,4), som Sg senare omarbetade till sagan har etablerats i SV 63, ss. 289–299.

Följande två utkast är, efter vad G. Ollén gjort troligt, tillkomna efter dramfragmentet men före sagan (SV 63, s. 386):

3:14,1+5 Omslag fol. (Lessebo Bikupa 1902). Rubrik på första sidan »*Homunculus*».

[Dok. nr 52:21](#).

3:14,2 Fol. blad (Lessebo Bikupa) med rubrik »*Homunculus*: / En Saga». Dramautkast med personförteckning och aktindelning I–V. [Dok. nr 52:22](#).

Ett annat utkast är följande:

3:22,11 Fol. blad (Manilla) med rubrik »*Anden i Flaskan*. / (Fugeras)». Text:

»Värdinnans döda man, som lefver i minnet. / Cinnobers mor (och far) som afslöjas. / Suputs aflidna hustru. / Alla bevisa sig vara slägt med James Anderson».

Två namnförteckningar finns bland förarbetena; i den ena (9:8,36, avbildad i SV 63, s. 387) nämns bland »Herrar» bl.a.: »Sup-ut» och »Lögn-rot», bland »Fruar» bl.a.: »Pintorpa» och »Mot-Ström», i den andra (9:7,3) nämns bl.a.: »Lögnroth».

Sagens titel upptas i en förteckning med rubriken »*Jul-Boken*» 6:16,2 (kommentar i textvolymen s. 295 f.) och på blad 9:1,30. Vidare förekommer den som rubrik på följande omslag:

3:22,10+12 Omslag i halv folio (Lessebo Bikupa 1903) med rubrik »*Anden i flaskan*».

Innehåller det ovan redovisade utkastet 3:22,11.

6:16,30+33 Omslag i halv folio (Lessebo Bikupa). På första sidan »Anden i flaskan».

Innehåller följande:

6:16,31–32 Omslag i halv folio (Lessebo Bikupa). På första sidan blyertsanteckningen »Anden i Flaskan / Preludium 2». Kommenteras i textvolymen s. 296.

Se även »Förarbeten av övergripande art» 6:2,4; 6:2,2–3; 6:2,7.

ERRATA

Förteckning över errata

Följande ändringar kommer att införas i en eventuell andra tryckning av textvolymen:

		<i>skall ändras till</i>
12:27	icke	inte
29:28	har särskild	har en särskild
102:20	matt förgyllning	mattförgyllning
191:21	enhet	Enhet
253:36	(»Arkadien»)	(»St.Gothard», »Arkadien»)
253:37	»Gullhjelmarne:	<i>Gull-hjelmarne</i>
256: 2	Midsommarafton. / Skarpö:	Midsommarafton. / och / Skarpö:
264: 1	<i>folio</i>	<i>halv folio</i>
271: 7	Hoffman	Hoffmann
267:19	von Philp	Philp
281: 2	(3:6,6–7)	(3:6,6–7) liksom i förteckningen 6:2,6

DOKUMENT

Förteckning över faksimilerade dokument

Ensam

- Dok. nr 52: 1. MS, p. 109.
Dok. nr 52: 2. SgNM 3:19,2 »Kryddboden». Dramautkast.
Dok. nr 52: 3. SgNM 3:19,3 »Kryddboden». Dramautkast.
Dok. nr 52: 4. SgNM 6:2,6 »Sagor: Spökhistorier: / (Synthes!)».

Sagor

- Dok. nr 52: 5. SgNM 6:2,4 »Historier».
Dok. nr 52: 6. SgNM 6:2,5 »Sagor».
Dok. nr 52: 7. SgNM 6:2,6 »Sagor: Spökhistorier: / (Synthes!)».
Dok. nr 52: 8. SgNM 6:1,5 »Sagor».
Dok. nr 52: 9. SgNM 4:27,25 Utan rubrik.
Dok. nr 52:10. SgNM 6:2,7 »Nya Sagor».
Dok. nr 52:11. SgNM 12:1,32 Ordförteckning.
Dok. nr 52:12. SgNM 6:16,17 »Snäck-Butiken: // (E T A H.) / Livre des Augures.)».
Dok. nr 52:13. SgNM 3:6,2 »Sankt Gothard».
Dok. nr 52:14. SgNM 3:6,6 »Sankt Gothard».
Dok. nr 52:15. SgNM 3:6,10 »Första Akten».
Dok. nr 52:16. SgNM 6:1,13 »Gullhjelmarne i Älleberg».

Övriga sagor

- Dok. nr 52:17. SgNM 6:3,4 »Pintorpa-Frun. / Kap: 2».
Dok. nr 52:18. SgNM 6:3,5 »Pin-Torpa-Frun: / ([grek.] 'Frida')». Dramautkast.
Dok. nr 52:19. SgNM 6:3,11–12 Utan huvudrubrik. Dramautkast med anknytning till
Pintorpa-fruns Julafton.
Dok. nr 52:20. SgNM 4:13,3 »Holländarn. / ([grek.] 'Pintorpafrun')».
Dok. nr 52:21. SgNM 3:14,1 »Homunculus».
Dok. nr 52:22. SgNM 3:14,2 »Homunculus: // En Saga».

Kryddboden.Personer:

Handelsmannen.
 Fästman, Klässöstra
 Gårdsdet.
 Slunden.
 Grosshandlaren: ~~Bispeden~~.
 veckor och kredit.

Akt I.

Installationen. Vars lägges i läduren. Rörur med apelsiner
 Takar om dem som bo i huset. - Dokumenten mitt svart. Skulpturen. -

Omföraren.

Praktiken öppnas i sista scenen: - Elektriciteten kändes. Folk synes utarfa?
 Jämbret och i dörrer. Lem vis dikten. Fum vis Nassars.

Akt II.

Första Dagen. --- en hemis. Et primärka
 ra

Akt III.

Ötta Dagar senare. Lutar mot fallet.

Akt IV.

Blustrum är hemis. Kampen - Komedier. Räkningar skrivas ut.
 Det är vinter; Kallt; Mannen svart.

Skachen, veckor. Grosshandlaren kommer.

Akt V.

Slunden utrymnes.

Blustrum följer Svärdren.

Handelsmannen går under...

Kryddboden:

6

Eufraun.

Kennes Brorsdotter. (religiös.)

Fästmannen = Kryddkrämaren;
Nåda händer en

1

Eufraun kommer och ser på borden. Råknar Lådorna, beräkna
lysan och afsättningen. Talar så vrbert om hur hon skall ge hederligt
varor, Köper kontant på 2 års besparingar - Resten veckor. Om redan är ett och en
Lådorna fylles. Vägen står ut. Mätarmätlet profuser. Telefonen

klaras, Skylten fjärdig; borden trändes ut, Adresskalandern
Kallas: Stockholms nya Specialhandel. Man ser hur folk går in i borden mitt emot.
Glutligen öppnas Dörrarna; och de vänta. Det är kallt, Dörrarna

stängas. Dörrarna öppnas. Veckorna accepteras.
1: Det kommer någon och ber på te i adresskalandern. Eufraun
smiser. Brorsdottern svarar. Han annonserar aldrig.

2: Någon ber om ett primärke. Eufraun smiser.

3: Götpojkar sträuför. Man ser
skrytkrämmen in och handpölar;

Det är qväll. Elektriciteten trändes. Brorsdottern ligger på bänk och
ber i bordsannonserna
Boden måste stängas. 0!

2

En ny dag. Nat aftonen.

Någon köper för trettio öre, Eufraun Rastor Kantare och barnen in
dessa in på kol; dessa in på maten; minskar helgningen = Rastor i
det utrensade kaffet. Dörrarna öppnar sig på bänk - -
Eufraun funderar på orsaken: nigung i bords läge; nigung under gafflet;
eller helgningen;

Kanske man måste annonsera:

3

Grosshandlaren kommer = veckorna förfyllas

Telefonen stänges: Utterledningen stänges.

Lådorna tömmas igen i skåp

Borden dras in, skylten tas in =

Boden stänges.

Eufraun sitter förtviflad. Affären grundas på hat och oförstånd.

Kryddkrämaren: Maria kysser hans händer.

Dur. Ackordet från Bach.

Sagor:
(Synthes!)

Spökhistorier:

6:2,6

Lotsen:

3. Labellhuset:
Breflådan är full:
Bibel: Paraptikason:

Triumfens Vega i Uppsala:
Triumfströmmen.

Otteklomsten (G. E. W. - R. B. o. f.)
Dufvans Sång på Liljevist:
Gull-hjelmarna: i Alleberg.

På isen om natten: (Djur gärdobrunnsöken)

Stygghösten som inte gäddas:
Vid Fortränen:..

de tre delarne af Berzelius:
Mannen som följde efter mig i be-
likerna.
Bödelus. II & III.

Akademien Selen i Martins Loch:
som gick St. Gothard:
allt i och ledes till:
Londonbrücke:
C.D.W. Riddhaim:

Eigenarne:

notre - Dame.
Epiken och G. Apokalium:
den blinde och den tokige.

Donau - aren - Gulbockaren:

~~Örn~~ som förlorat minnet:

ettanför huset, midt på hvar sin skall -
tränning ut.
(upptäckten Staden och Paraden)
Staden har bränt löf -

Fobaksladna
och kulisserna

Fågelberget på Java i Javanernas bli galna illand:

Remontor:
och Sandstiken.
En Teatersaga:
Den utplånade Konungens
Dyggerias Kulissidor:

[1800]
konungens ansigte står öfver dem som ordt göra, så att
man utbrädför deras äminnelse af jorden.
"Och deras äminnelse" s. 34. 17.
vare utrotad från
jorden." s. 109. 15. -

Bin - kronan.
Sillret faller ut.
Simmantade Träs-gård (i Skina):
De Dinares Förmynnare. (den getuce Johannes)

[Eigenarne]

Lokomotivfjoraren:

Urenicellerna. Professorn med span i

Studentens Skyddengel:

Rembrandts Porträtt:

Johan utan Jag:

1807. C.I. K.M. O.S. Eyo.

Smicktrandlaren:

Akademien:

Omfalla:
Den Tusammen: (även i spårsvanor, Roféet, hundar -
missarie -

Alleberg:

Sjukhusets trödjärd:

Särskolatget:

Tjuvar. (1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100.)

"Gästen och Figgaren äro från Zeus."

Historier:

- ✓ Davis och Saul.
c.g.
- ✓ All likets Bitterhet.
- ✓ Skuggan.
- ✓ Tjufvan.
- ✓ Trallekarlarne. (Mistake)
- ✓ Klävinge för bollånga.
- ✓ Åkerkonsten. G. B. B. B.
- ✓ Det Sjuka Barnet : om konst.
- ✓ slufvupersonen.
- ✓ Bibliska Historien. (Panoptikon)
- ✓ Jason vis Stenpötskningen.
- ✓ Fägelberget för Java.
- ✓ Remi cellerna.
- ✓ 2 abellhuset.
- ✓ Preflatan.
- ✓ Guldvasaren i Donau.
- ✓ Londonbridge.
- ✓ Fotografens uppfinnning. Negativ:
- ✓ Ordets magt.
- ✓ Sloufir Naktsgalen kom till Argabada.
- ✓ Datumisaren.
- ✓ Den sista Konstrejken eller magen och kenningarne.
- ✓ Den Döde.
- ✓ Äggskalen. exp. osv.
- ✓ Sju Rosor, Sju Eldar och svita Defvan.
- ✓ Förgyllaren.
- ✓ Tveeggade Historien.
- ✓ Rembrandt som uppfattare.
skänktes vis Skiljövågen.
- ✓ slippolytos.
albeste.
- ✓ Reprättelse. v. exp. osv.
- ✓ Hvad man får för en Visöring:
Skapellmästare (XXXX)
- ✓ Vädervarningar.
- ✓ Flammulub.

Sagor.

~~Färman i Solpappgäddan.~~

~~Det sjunde fjärdet.~~

Schlar affent aus (afrika)

Σ 9 8 ω μ γ β ε ν . Π ω λ ι ε ρ .

ν λ ε ε ν i Ryskland: ~~Andersson~~

✓ Sällan Sarselius.

✓ Aegus Waldström.

✓ Zavori Söt, två omgångar.

~~Mygghallan som lät lät ee ee.~~

~~Handen som ströcker ut genom fjärdet för en hämnare om det var kall~~

✓ I jernvägskäpen; Dullbon. C 9 W. 2.

Flickan som pinade blommorna

✓ Gossen som silde anslutningsarna.

~~Småskalviken.~~

✓ Mannen som fick gå ensam.

En tyst jumbäring. Dörrens öppnas; glaset går på bordet etc.

Gårda myglarben hos Axel.

Mannen Wamquist.

✓ Sjön rinner och fjn eldar.

~~Arken till kostad 2 g 10.~~
Arken till kostad 2 g 10.

Rembrandts Porträtt (vrischer.)

✓ Fria-gården på Norrtullsgatan.

~~Fjellänfusen som jagade inte ville vara. (Pintorprofusen.)~~

~~Lärkorna över skinnman på hufvud sjunga~~

✓ Leta Dagarna.

✓ Om natten vid skogsjön:

Fågeln som Rastar sin skugga på maten eller vattenet.

Fågeln som följde månen...

~~Älskan. Huset med ögonen~~

✓ Flickan som dansade blor på gossen.
Gi Mannen i blod.

~~Vifvningen i fjärdet -~~
silens öde och begravning.

✓ Lillan.

Älskan i Djurgårdskyrkans

I jaglar små, om de asse.

~~En dag på skogen~~

~~Jakt på en fågel.~~

✓ Portbyggen.

Streflän

Följande Landet, bekvämt

Handen som ströcker ut genom fjärdet för en hämnare om det var kall

ciqqskalen (2 v. 108 v)

"Du älskar endast dig själv."
"Men man kan säga åt alla
människor."

Sagor:

- ✓ Enka Gausmanpans . ✓ All lifets Bitterhet .
- ✓ En - bohem . ✓ Blido : midfommarafton .
- Ensa . ✓ Skapö : Pjörken som gick .
- Tramftaget ~~att~~ . Regeringskransen .
- ✓ Gullhjelmarne i Alleberg . Hyllan med signalstället .
- ✓ Tobaksladans hemligheter . Femmanterns : Trögömdsmästare .
- Sankt Gotthard . Ulmenunden på Runmarö :
Stensångerskåren . Den berömda Mogen : Trollskolen .
- Arkadiens } Näktergulen Namn .
Arkadiens } bot mitt emot och Namn de heparvarens
Arkadiens } som drags fram av Ladan !
- Stubentkammaren . Dufräs :
Stubentkammaren . Arkadiens hemligheter :
Arkadiens } Pjörklake, Pilgrims, Hanser
Arkadiens } Angvita .
- ✓ Det sjuka Barnet . ✓ Sammansjiet : Steket för Steket .
- ✓ Yuba utav Jag . Jemkällan .
- Smäckhansslaren Lyftigare : Stranden .
- Solsippgänsen Blomman, Blomman i . Stället, långt till Boden .
- Jarobäringen i Castella - Mare . nyggen . frumunder .
- Jarobäringen i Castella - Mare . Tjuren .
- ✓ Dufvans Lång på Alfjärvist . Ogräset och Sketet .
- Den andra Penplöckerkan . Negativbild : En människas
Den sjelfkäre som ser allting på ljuset förande hennes
Penken . Person . 7 av 7 . Sjelfföregyllare .
- ✓ De hägrande finstörvorna . De olika betraktare
- ✓ Skolkan och Alustikan . ✓ Det talade ordet .
Tid och Rum .
- ✓ Den drifvande Legalleäten
- ✓ Nyörensnetten i Olag
- ✓ Ogräset och Sketet

Nya Sagor:

I Vindskottet.

Pintorpa - Frans Julafson:

Anden i Flaska:

Edmattan:

Sista Grafen: [Στβδβεχχ, Garnisonkyrkogården] de Svarta maskerna.

Davis och Paul (C.G.): εχβοβγ

Tjuffen: (Ειδεχθε εαμ.) Stajen genom Geijerstam:
αλμχο.βε

Trollkarlarna: (Myranne i hafvet; äppelalen:
Myrskäppet.)

Jasen: (α I Rom β Högskolan γ Drottningen med Venus.)

Tve. eggade historier:

Datumvisaren:

Den Dide (v. d., γδγ och χεε):

Phonogrammtricket:

Skabelhuset:

Breflidan:

Det sjuka barnet:

Ordets magt:

Guldvaskearen:

Bibliska Panoptikon.

Stuggan (Studentens genius.)

Artisten i Grez.

Socialist Layen (nils Andersson, εγος εμγ.)

Slottet (ααδδδδμ.) Πισυδδδ.

Sista Strejken:

Amnestien: hollans Främlingarna;

Snoddha med Rotskifvan:

Julgranens Jot: slouf?

I. Skäpet, Värdhuset.

hollans Erfarenheter (Barnen lifade
och betos)

Mannen som man aldrig
kunde bli ord för.

Han som lät narra sig (Fingblind
Ragnhilds Omständiga och andra.)

Slouf för super Jeppe?
(αααα utläst.)

Hälken (hos Lillan.)

Aspidistronen som stod
och blommande i hemlighet
på Skäpet i 5 år, utan
att någon märkte det.
Medis örnen - viingarne.
Sista Schalen - (Presenter)
Lagan ^{nyköpta} och Ratten eller det
oundvikliga Ö-det. (Barnet
bär in den skulden, de utfrin
för de den.
Det man icke varar för.
De förbjuda boken.

Den trogne Gändflugden (som
 varit tröls fönt ?;
 s. vilgen, ochas oskall.
 av.) Styggen Julstyggen

Blomningens Födelsdag.

Främling: Barnet och
Blomningen.

Alla Northanna Ölyerts.
Pennor.

Blomningens Rektor.

Saloklockan.

Miss Palmer.

Skäpet:

Innslands-målet.

12:1,32

i = e; drecka, qvenna;
 o = u; ulik, ulötra;
 ö = höpa;
 u = o; eggla, tong, lagg;
 sulle = skulle;
 u = ö; öpp, brönn;
 ä = au; gälle, strau, Innanlen.
 S stumt = faer, moer, strii;
 g = j = flyja, väjen
 allri, da, la
 Karl = Kär
 varg = aräng

Tärne = fjis
 Salljortten = Fändesghindret vid vägen
 Solbärgen =
 Solfallet = nedgången
 Innskammarn = Nöran
 Innskammarn - tak =
 Träsorla = svart och hvit flyg-
 snappare. Ög.

Innäljopen har guda grunten
 skitst
 en ifverkerif = öfverlägsen
 Tja någon = Kalla någon J.
 Tllyg = tjökeri
 Jemnkulsing = jennärning
 Jardsjemkare = landmätare
 Spricka ved =
 Det är kras att slå i helten =

Fjösorla, Fisksorla = Tärning
 Trärämne = Nötricka S. NK.

✗ ~~✗~~ Lagg = Kant, rand strand = moss-laggen.
 Kornknekt = löv
 Idissa = Kata
 sa lagg sad på åkern =
 Pumpa = stultej
 Fjälloppe = gräsoppa
 Fungel = näve

Professorn är full.

Snäck-Butiken:
(E T A H.)

Snäckhornen är hela deras lif
deras intress, det som binder dem.

Han -> framlingar. (Livre des Augures.)
Hon -> Hon får lära att läsa. Han ängser sig men det är för sent.

Professorn De älskar kvinnorna och vilja ej skiljas. Tala om snäckhornen -
Sundliga åt venster, andra åt höger - Koraller; perlemor;

Parfymbuti - Det huser i butiken. De höra ...
De säga icke mycket om sin kärlek, men de se på kvarnarna,

den invid: Kunnas icke vara ifrån kvarnarna att ägnas åt ... osv osv ...

De vilja icke icke som 20% av socker ...
Såliga, men Passagen utånför ... Vägen. - Professorn antillerna ...

måste skiljas
från de vackra
röste snäck-
orna. En fremmande person utånför förstret intränger i deras
lif, slår fast på honom, genom att ädaga sig hans upp-
märksamhet.

Dör-bransen häver; Automaten utånför. Det regnar på passagen.
Taket. Hans maktar kärlek yttas sig utom ord; de vet det icke
och tala icke om det. Han går utånför kistan och ställer sig ...
för att hon skall få en ny syfunkt på honom och han gör att ...
människan stannar utånför och tala ... äfven de inträde i deras
lif ... De höra en hel historia, sin egen historia varstält ...

Elk brister ut; de sätta butiken under vatten.
Eusambeten; de höra bords som försiggår i huset. Paris,
Sång, sjukt barn, steg, röster.

Professorn intager honom och upptager hans intresse - Han fukt
har Professorn skall inträde i deras lif ständigt ...
Grannarne på sidorna höras; äfven ofvanspi och i
jordväringens (Nöje.)

Professorn har intresserat honom för något annat - Hon
mårker strax att de gå isär ... nya konfull, nya minner ...
Han vill utvidga handeln, införa nya artiklar ...

Endast på morgonen om Middnattstiden Kommer Solen
in genom passagens Lule.

Sankt Gothard:

Passirgen Göschenen - Airolo = $5\frac{1}{2}$ mil, foljor Reuss. P. & Stimmer.

15 kilometer. f 320 m. under Andermatt; 1082 under Sella-See.

Louis Favre från Genève

Göschenen S. 4. Juni 1872.

Tunnelsjukhus

Airolo 2 Juli 1872.

Lerlager, vattenådror.

Hospitalet =

Streja i Juni 1875.

Brand, Airolo, September 1877.

19 Juli 1879 fick Favre slag i berget.

{ 28 Febr. 1880 kl 7 på aftonen, en barn från Ander
24 april: Vega hem 1880

17° Réaumur = 20° Fahrenheit =

29° C, alltid luftväg.

Rhens Källa och Rhönes = Nordjön och Medellhofuet =

12.200 biflöden

Rhinegletscher
från Furea på St. Gothards västra sida.

Gletscherströmen =

Furea Gebirgsfallet emellan
dem Galenstock och dem Mittelstock
an der Westseite der St. Gothardgl.
birgsmasse.

Roddbauden =

Linn, al, gran =

skogspäret =

Sankt Gotthard;

Ordnung:

Kirchwart : Kretz

Weisse Roesli : Herr Meier :

Fabrikanten : Kiedermaier . Kugelspiel .

Egersten : Postmastein : Liane vis Krummen -

& Linderfest

Lippeninsan

Styrtanne : vis Baran :

Lu börjar Barans anläggning.

I

drömsväll :

II.

Lund : Skyttefest .
Linderfest .

$1\frac{1}{4}$. 35^m $2\frac{3}{4}$ $2\frac{5}{4}$

4

Fotgångs:

2 à 8 timmar Gschenen - Airolo .

III.

Baran ständ ut

Snöttåg:

14 minuter - 20^m .

4 à 5 märker julen med vagn .

Personer:

21 - 25 minuter

Om vintern stängs :

Första Akten.

Scenen ett bräd-djup med alpspetsar till höger och
vänster; nedanför den venstra alpspetsen hänger vid
källippan en liten klosterbyggnad af hvilken man en-
bart ser tak och takryttare med bänkblocka.

Vänster är Tyska sidan af Santet Gotthard, höger är
Italienska.

Solen skiner på spetsarne, men snart lägges dess i
skugga.

Seppi [på högra sidan; bläser en Reigen]

Bertha [~~bläser~~ osynlig, bläser svar; derpå
duett i alper].

Klosterklockan [ringer enligt följande schema
af långa och korta med pauser]

- v- v- v- v- v- [paus]
oo | oo | oo | oo |
oo | oo | oo | oo | - | - | - [paus]
o - o | o - o | o - o | - - -

Seppi [har tagit af hatten och gjord bön]

Bertha [fram från vänster]

Seppi [ropar eller sjunger]

Är du dröjer du så länge, flicka?

Bertha

Jag går och samlar Alpros
Och primler till att smycka kyrkkan,
Vid morgondagens skyttefest -
Du kommer med ju Seppi?

Seppi

Jag kommer först som alltid;
Ej solen skall mig väcka,
Jag skall väcka solen!

Bertha

Nä Seppi, du säg ju frömlingarne
På alpen, under middagstiden?

Seppi

De menar smugglarna från Tyska sidan?

Bertha

Äh nej: dem kända vi för väl:
Det var af kronans folk,
Med stafvar, stänger kedjor
Som nätter och som refrade ---

Seppi

Den gamla sagan om Luchat Gotthard
Som en gång flyttas skall
Att Uelf och Weibling,
Att Tyska och Romare
Bli rimmokamerater från att varit grammar,
Då vägen mellan dem har ramlat.

Bertha

Så sägs: du vet ju mer än jag:
Och kyst: der kommer jagarna
Andrea från Airolo!

Seppi

den bästa skytten i Kantoverna
 Spring Gotthardfasset!
 Hur jagar han så sent männtro?

Overtta

Ja det är sent; jag måste ned
 Förra solen är borta.
 Farväl nu Seppi, nej godnatt!

Seppi

God natt, god natt med tusen kyssar

Nada

Du ålskade, god natt!

[De gå ut]

[Skosterklockan]

- o - o - o | --- [fram]

- o - o - o | ---

- - - - | - - - | - - - | -

Andrea [in från köket med bössa; han
 har nedgående bolen sken
 från skulderna uppåt]

Gullhjelmarne i Älleberg.

∞

Mitteberg : { Frank - Rannern =
Händelsföringen =
Vice Lebtorn = Tante ett utländskt ord.

Oskar = Ansgar = Skoppredikanten :

7. Jansen. Carl d. Stens buekänning }
Gregorius 1 V }
Verdus 1473.
not Ankers.
allhjelmsdragen.
800.
11526
1161.
1248.
1250.
1359.
1397 1434
1521. 1421.
1527
1611. 1544.
1680. 1593
1718. 1612 1624 1632.
1634 1645
1772. 1648
1789.
1809.
1865
1818. 25 =

Ansgar 820. Vikingstigen:
Oluf Kristhamm 1008.
Edard ¹¹¹¹ Svenderson 1161. Sverige ett rikae;
Sukleisdrap: Rloster:
Andliga Frälset Krenhuz 1248.
Verdliga " Alonsi Rids 1280.
Falkungarne: utlandet, Romungarnstam
Prorgarstint och Agarna.
Unions - Riket stiger under albrecht
Fursta Ridsdragen 1359.
Unions 1397.
Angelehet 1474. = Jeanne d'Arc. 1431.
Mullers 1471.
Furstig Vars: 1527. 1527 gift från Rom:
anfriske 1544 vesterås
" 1604 munkdragen.
1593 uppsala mite
Cronwell 7 Karl 12 gresser over Riket = Funderen opp -
Richardson. Gustaf Adolf blomst
Westfal jaken 1648. 1612 Riksdagsordning
1634 Regeringsform
1666 Riksdagsordning
Cronwell. 7 Karl 12 forts. Form. Rikshilde 1658.
7 Karl 11 Insaldij 1680.
Klaget vid Lund 1626.
1718 1772. Fickstilsen -
Fredrik d Stens konig 1772 - 1809 Quittas.
1789. Resol.
1809.
1865.

Pintorpa-Frun.

6:3,4

Kap: 2:

Man går sin väg: Infornaresau: Painsinet:
Barnet, bamsängen = } Man upptages hvarne igen:
Sviterkan = }
Man går sin väg = }
~~Infornaresau~~

Barnet pinns; Fruen gör sig sjuka:
Sviterkan:
Ohyan: Egyptiska plågorna:
Sjukdomen:

Sfoterterren: glansig = fötsacken =

Man minner honom =

Man ljuter sig tillbaka på: Läs

Man är så vis att man blir svart i ansigtet: För utslag.

Man längtar till Paris. Men Gud får göra ordt.

Man går sin väg. Man tvinar af brest på tillfälle för
pinn & någor.

Man kommer igen. Naftalinet; orkidning; symaskinen
på matlandet; valackan; pinnat skall bli öppet; spikas i väggar;
Spjellsnörerna; försäkrings; termometer; bamsängen åt pigan;
Stalyn; öppna fästet, ländtäckerna.

Badhuset och Solen: Toffloras, lillans ledning, gröna potterna

Man får ovett för han vill betala skatten.

Man riffer sönder förlöfningar:

Pin - Torpa - Frun :

(1882 Pa.)

Fredrika; Fårnuff och Fårnuff
Rätt och rätt.

Han lämpas mest fullhet, ofårnuff, elakhet, grymhets och orätt.
viss. Torr på händelserna mest; triffen en ägnoblick, och hatar.

1.

Lyndeläpparne . Senisen . Postpapperet . Legelgarn i spjellsnörens
Pianot öppet . Öfverkast och bonddukar . Illuckan får inte slå .
Utrotar sämnerna - vetterna ~~och~~ vetterna ej . Fuglarna för icke
mest (Närken.) Jungfruerna icke heller . Fotsalen . Drorhan - Viktoria .
Dampfångslampor . Sämnerna spålas . Matost får icke vädras ut .

2.

Tjenarne plägas . ~~Sällskaper~~ . Förgiftade kokkärnen . Sennepskeden .
Slaget . - Jungfruerna kallas hon djur . Får till mannen - Öfver sjuk .
Uebrenjitetens lunnas öfren . Malpapperet ; Gultet sopas aldrig .
Han telefonerar efter expresskall } Ulltanname
& slaget ; } som ryker
på gultet .
Han går . Han möblerar om - Ridd!

3.

Han kommer igen, möblerar om.

Han utrotar sig; utplånar sitt minne:

~~Han utrotar sig; utplånar sitt minne:~~4.

Mjul afton : De Fattiga . Portvalsten . Närken . Smältheten . Mellan ledighet .
blisen . Han går sin väg . Han blir utestängt på balkongen ;
Slenkornsten . Märket . Vattenledningen går ej . Tandtecklar och
ljus orolans . Lagen mest . Telefon stängt . "d. l. o. a. s. c." . Han upp
läger henne . Och hon hämnas . Sätter mannen på d. a. r. h. u. s .

5.

Så tuktas en argbigga . Rättin Eriksson sifé med fjarne . Mannen
kommer hem . (Dymus.) Skutrum blir gul . Mannen går henne gulan
lättar bort sin gulan på henne

Sceneri:

Salen; med utgång till
kanelen och him.
Skåpörens synes: Parlor:
I. Skåpörens
Och de nygifta.

Personer: 6:3,11

Herrn.
Från.
Olsson.
Skåpörens.
Partiaktan.

Skåpörens: Herrns Syster.
Fråns Syster.

II.

Omniöbleringer.

III.

Julafton:

För att göra ämnet mindre pinsamt,
kunde publikum få ana att det skötas
real, och att det är en anläggning mot
Från. "In tvekatas en arglygn". Men ef-
ven mannen skulle i 1: aktens början få
att han är beredd "gärdaga allt", som en
pröfning. Han är mycket svår, men det

att nyttan honnen gör hon det re-
sta. Di blir det mera utpräglat
ligt och styckets ide: "Rätteliken
besegrar allt", öfver det enda,
Kommunerna mera fram.

För att få tillfällen till sång, och
för att lysa upp i mörkret, sätter
jag in två konfidenter: ljusa
unga kvinnor, hvilka hjälpa och
trösta, läsa och trösta, och hvilka
som "goda englar" lysa upp och
göra det svåra uthärligt.

Desse två hållas abstrakt, allego-
riskt, "symboliskt".

Frågas:

6:3,12

Sångspel med tal?

Helt skandinaviskt med sång och
musik?

x

Tillfällen: (till sång och musik)

Prologen:

De nygiftas släktansamling: Dödlingsmarsch
Epithalamie. Tårnornas (Konfidenter,
~~Tårnornas~~ nos afsked.)

Afskedet från Borden, blor.

Tjänarna i Klören!

Konfidenterna: Duo.

Herrn och Fruen Duo

Herrn och Konfidenterna Trio

Han bekämpar sig; får
tröst och ro.

Fruen reser, Amnibleningen beslutas.

II

Franz Schlegel

stern und Franz Dico (man inte grad
derfor)

etc.

Strangemanig; Gimmoblenig

III

Julaftra =

g
m
y

Holländarn
(1720-1810-1820)

4:13,3

✓ Malpapperet =

✓ Slockan stråkas =

Spindelväpnan = Spindelklädningen.

Portiersten =

Glisen =

De Fattiga =

Grusgrus =

Skor = Kålen =

Skutis med klack =

✓ Piarot skall stå öppet =

Julskänpen =

Tjuven =

✓ Fotsacken skall vara öppen =

✓ Spjellsnörena =

✓ Källans Spänntroja =

✓ Fästerlisterna som ej fingo sättas =

✓ Termometern =

✓ Men ge sin bing (brudbrödet) åt pigan, den molingen som
han älskar och som är ett vin.

✓ Blomhjulerna på golvet =

Pinn Blommor =

✓ Därin ge du Biblioteksstaten ; Verruststaten ; Kocklagns-
lucerna ; flygeln ; stolarne ; lampen = spindeln = "Dude"
Öppna fönstret och barnet ;

✓ Stadhuset och Solen =

✓ Nuffalin =

✓ Tofflorna =

✓ Lera med Tändstickorna

✓ Pinn blommor mot Kantan =

✓ Källans ledning =

✓ Symaskinen på matbordet =

✓ De gröna koftorna =

den ljug så han blef svart i ansigtet och kockarna justade.
Här om skatten han betalte och om att han betalte

för hysen.

Sten ; skulde på mig för att jag skulde för Bunnies Skapning.

^{skrydiga}
Men tillan fick hitlag, så hettes det att
han jute det of mig. (styg) (lyftis)
Med tillan och började på juren sent, hettes det
att det var min älskare (kåpa :)
Den Snigeltvingade (grånula) kajolen
Idalickolivet med bycknapparne.
Blåstade klädningen
Gallyrons Inaldraken
Fapetminister i klädningarna -
Plattarne som bangrofas öfverlaste
med grönt och rött.
Borcher som står och andra orona
Din.
Skulde sig endast för andra
junge bort hans vännen.
Älskade hans svänner.
Berönde alltid hans fiender och
delaktare -

Visit of Skolpojkar =
Pojkarnes endömen om hennes
alla skänklidningas dragor in i lu-
bet.
Den molingen som
den kopte alla skändelbrochryger
om mig och han hem ;

Pindel. gatan.
Kocklagns-
staten ;
Kunns.
Tändst. Speldsamt glas. tillans
slav. fissa om fittens. Grusgrus
Fiskerformen.

Colericks om utvandringen.

Klaus uppfinning Insamling.

Tidningen är Antimilitaristisk och
främmer ned utvandringen.

Homunculus:

En fattig tidningsförfattare uppfinner En Landman i Amerikas
och lever på notiser om honom. Utvärter honom för favor
och äfventyr; gör honom till bonquäntare.

En dag kommer en "släkting" och anmäler sig. Då beslutar tidnings-
författaren att döda sin Landman. Men då vill släktingen ärfva.
Vänder sig till utrikesdepartementet. Landmannen konstateras al-
drig ha funnits.

Släktingen strämmas. Tidningsförfattaren blir rädd för sin homun-
culus som vexer honom öfver landudet. Strämmas för bedrägeri;
släktingen vittnar för, och Homunculus lever upp som rättsobjekt.

Ne kommer flera uppingar.

Men släktingen har bekräftat den store Landmannen och är i skuld.

Interpellation: Riksdagen: ~~Landman~~ ministernas;
nya val;

Tidningsförfattaren anger sig, men ingen tror honom. Han blir
inför domstol öfverbevissad om lögn (d. v. s. inte hans uppgifelse att
han ljugit.)

Homunculus:

De levande.

En ²⁰ Saga.

De döde och överlevande:

Världinnan:

Referenten:

Artisten:

Byggherren (Detektiv):

Sättaren

I.

Blom Motström som aldrig
dögnar ^{ana} ~~slags~~: ^{offentligt}
Sinferts ^{färdig} (Fästning)
Magistern, det eviga exem-
plet.
Byggherren

Historien läses och afsändes:

Lincoln: En ministerstat:

II.

Verksamheten, Tidningen sprides: Begär ⁹ mera manuskript: Hans berättelse
även. b/ en intervju om hans hemliv och planer: Möbblerna, barnen, huset:
Anonyma brev med begäran om adressen. Insändare. Militärtidningarnas
approprietat blomstermålingar, fruktan för utvandringen.

Blåglingen anmäler sig:

III.

James Andersons upptäckelse - Hans kandidatur till Kommunvalrådet =
till presidentskapet. Han blir hedersborgare i X ^{Köping} ^{nytt skole}: Hans byst på Stadshuset.
han införes i Erlans lärobok, hans samlade skrifter utgives: Andersons-Tor-
rens: Andersonsstaten: Drännet förbydes i X-Köping - Lördagen iten: ^{Journalist}
Svagen verkar. [Byggherrens offer]
Man begär i riksdagen en utredning om de utvandrades åter: Använda.

IV.

James Andersons döds } Aftagarna. Referenten blir rädd.
Porträttet kommer ut. }

Interpellation i Riksdagen. Ministerberis. Nya val. Utvandring och
Militarism.

V.

Referenten blir förskräckt, anger sig. Tror ej.

James Andersons uppträda personligen vid Detektivens förhör.